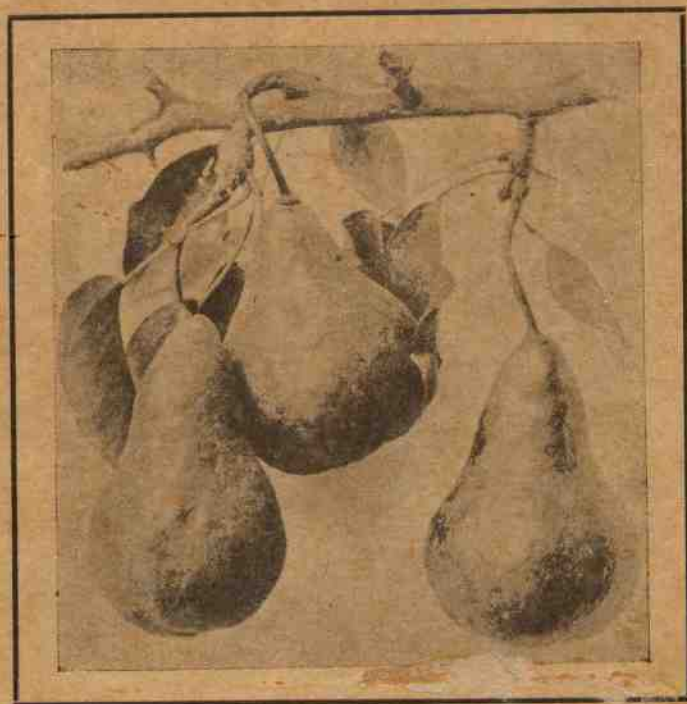

J. Sudrabs

AUGĻU DŌRZS

ar 30 zeimejumim tekstā

Reigā, 1924. g.

Lauksaimniecības pārvaldes izdevums.

Krōjumā pī Valtera un Rapas akciju sabīdribas Reigā.

AUGĻU DŌRZS

Sarakstijis J. Sudrabs

Tekstā 30 zeimejumi.

REIĢĀ, 1924. g.

Lauksaimniecības pārvaldes izdavums.

Krojumā pi Valtera un Rapas akciju s-bas.

+
Paju Sab. «Krīvs» spiestuve, Rīgā, L. Miesnieku ielā Nē 6.
+

Priekšvārds.

Agrarō reforma pārveidoj vysu Latgolas saimnīciskū ikōrtu: soloniši (sādženiki) pōrit vinsātōs un vysa igytō zeme nu ir vīnkūpus. Jauninojumus lauksaimnīcībā vareja īvest tikai ar vysas sādžas pikrišonu, bet nu byus kotrs sovas laimes kalejs. Un kurs nu prass pīsamārot laika prasībōm, mōces un gribēs ivārot pamōcības, tys ari otrōk pacels sovas saimnīcības un sovas saimes labklōjību. Pī agrokōs ikōrtas navareja byut runa par atseviškōm intensīvōm kulturōm, vareja pīkūpt vīnigi vysvīnkōršokōs lauksaimnīcības nūzares un seikzemnīkam, bez blokus peļņas, vīnmār bej tryukums sātā. Tagad īspējams pīkūpt kulturas, kuras, lai gon prosa daudz dorba spēka, bet daudz inōkuma dūd. Storp cytōm taidōm inēsīgōm lauksaimnīcības nūzarēm ir ari a u g l k ū p i b a.

Muns nūlyuks, nōkūt pī vīnsētņika, dūt pīturas punktus ryupnīcības (peļņas) augļu dōrza īreikošonā. Lai gon vyscauri runa byus tikai par ryupnīcības dōrzu, bet tumār vysu teiktu tikpat labi var atteicynot ari uz mōjas dōrzu.

Sarakstītojs.

Reigā, martā 1924. g.

Vitas izvēle augļu dōrzam.

Mōjas vajadzībom augļu kūkim zemi un vītu varam sagatavot vysur, bet stōdit dōrzu peļņas nūlyukā joizmeklej jau nu dobas daudz moz pīmāroti apstōkļi. Sovōm vajadzībōm ireikojut dōrziņu nasaraugam uz atmoksu un asom laimīgi, jo tik augļi myus apmīrinoj; peļņas (ryupnīcibas) dōrza na tik vīn kotra dōrza kūpšonai izdūtō kapeika joatpelnej, bet ari jogōdoj, lai īgulditajs kapitāls nastu augļus. Jo nu vīta un zeme nav pīmāroti augļu kūku dobai un uzlobošanai prosa lelus izdavumus, tod var iznōkt, ka peļņas vītā byus zaudejumi. Todēl — pyrms stōsimēs pī augļu kūku stōdišonas — lai pamatīgi pōrbaudam augļu dōrzam nūdūmōtu zemes gobolu. Daudz moz pīmarotūs apstōkļūs auglkūpiba ir un byus vīna nu īnesigokom lauksaimnīcibas nūzarēm. Jo tyvok pī pīlsātas voj pī kaida ryupnīcibas centra, jo īnesigoks ir augļu dōrzs. Ireikojūt vīņu tōļu nu pīlsātas, vēriba jogriž uz satiksmes ceļim (dzelzceļš, ūpes, pa kurom var braukt kugi). Pēc īspējas augļu dōrzam jōizmeklej vīta, nū dobas aizsorgota nu zīmējim, zīmēļu reitīm, nu voldušīm vējim un ar nalelu sleipumu pret dīnvydīm, dīnvyd-vokorīm, vaj vokorīm.

Zemes izvēle.

Lobokō zeme augļu dōrzam ir smilšais mōls, kaļķains mōls, mōlaina malnzeme. Mōlaina smilts un smilšainā malnzeme vērtības ziņā stōv zamok par nyule mynotim. Vīglai smilts zemei ir sovas lobōs un ļaunōs īpašības: vīņa vīgli apstrōdojoma, kūki nūbrīst laikā, augļi izaug leli un teiri; nu ūtras puses — smilts zemē augļu kūki ciš nu sausuma, barības vīlas vīgli īsavalk dzīli zemē, jo apakškōrta nav nacaurīdūša, augļi irdani, vīgli, ilgi vīņu navar nūgļobot un garšas ziņā stōv zamok par smogā zemē augušīm.

Smogā mōla zemē augļu kūki vālu sōk atsateistīt, kai ari rudenī vālu beidz augšonu, nanūbrīst, kopēc bīži ciš nu soltuma. Pavasarūs un leitainā laikā smoga zeme nav apstrodojoma, jo vīņa leip pī dorba reikīm, bet tūtīs barības vīlas naisavalk zemē, ilgok uztur mitrumu augļi, lai gon naizaug leli, bet ir cīti, ilgi vīņus var uzgļobot un ir garšīgi.

Smilšainā mōla zemē sasavīnoj vīglos smilts un smogos mōla zemes lobos īpašības, izzyud ļaunos — mēs dabojam īdealu zemi augļu dōrzam: kūki laikā nūbeidz augšonu, tai tod nav padūti soltumam, augļi izaug vydeja leluma, pīteikuši cīti, labi vīņus var uzgļobot un ir garšīgi.

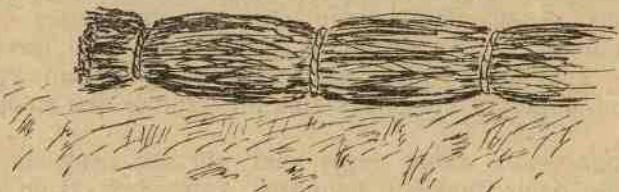
Kiršim (višņom) un plūmēm (slivom) kaļķaina zeme loboka, te viņi veselīgoki, dzeivoj ilgu myuzu un ir ražigoki.

Var byut, ka apstokli spiž augļu kūkus stodit voj nu vigla smilts zemē voj smogā mōla zeme, tod taidas zemes jōizloboj. Smilts zemei jōpidūd klōt labi ilgi zam vēja ispaida stōvejušs torfs un kaļķains mōls, kūpā kaidas 75 kubik ass uz 1 pyuravitas (225 kub. ass uz desetiņas). Smogam mōlam jōpidūd klōt smilts un torfs taidā pat daudzumā. Nanūlidzams, ka kotrs vazums uzloboj zemes ipašibas, bet jo gribam pareizi darit, uzlobot zemi 2—2½ pādu dziļumā, tod uz 1 pyuravitas vajadzīgas 75 kub. ass. Mōls uzvadams zimā, jōsamāt nalelōs čupiņōs un pavasari, kod viņš vigli dryup, jōizōrda un jōistrōdoj.

Lai augļu kūki labi atsateistitu, ōbelnicom vajadzīga 2—2½ pādu (0,60—0,80 m.) bīza nū augļu kūka saknēm izmontojoma zemes kōrta, bumbirēm (grušom) 2½—3 p. (1,0 m.), plūmēm un skōbim kiršim 1½—2 p. (0,50—0,60 m.). Jo šei kōrta ir plōna, tod kūka liktens stipri atkarīgs nu zemes apakškōrtas. Zamōs, slapjōs vitōs lobokō apakškōrta ir vīgla, yudeni caurlaidūša smilts; bet sausōs — vālama mōlaina apakškōrta, kas aiztur atmosferas mitrumu. Jo apakškōrta pilnīgi nacaurlaidūša (klints) voj sastōv nu kaļķa akmeņa un verskōrta ir plōna — ar peļņas nūlyuku lobok dōrzu nastōdit.

Zemes sagatavošana.

Ryupīgi sagatavotā zemē kūki labi aug un dūd daudz skaidra atlykuma. Pī zemes sagatavošonas dorbim pīdar: a) nūsausynošona un b) dziļa apstrodošona leidz ar atteicīgu māslošonu. Jo grunts yudens tyvok par 3½—4 p., tod, bez šaubom, ar laiku daļa nu kūka saknēm viņā itīks, sōks īkalst zoru goli, pasarōdis dažaidas slimibas. Lai vysa to izbāgtu, tod pōrleicīgi slapjas vitas

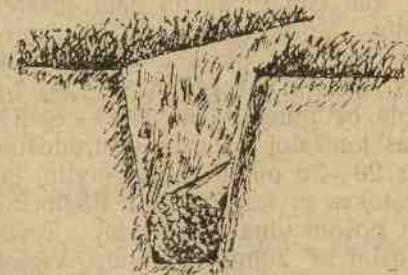

Zeim. Nē 1. Gotova fašīņa.

jonusausinoj. Pī šo dorba izvešonas arvin jōivāroj, ka kūkim pašim piaugūt piaug ari viņim vajadzīgais yudens daudzums. Nū augļu dōrza liku mitrumu var nūvadit gon ar valejīm, gon sagtīm grōvīm.

Pādeji dōrzā parūcigoki. Viņīgi tur, kur ļūti daudz yudens jonūvoda, grōvi joatstōj valeji. Tai saucamos fašīnu drenas augļu dōrzūs izarōdijušas par ļūti lobōm. Fašīnom nūdar vysaidi kryumi, sacārsti bezlopu stōvukli un sasiti kyulūs. (Zeim. Nē 1.)

Cikmār augļu kūciņi ja uni un prosa mozōk yudeņa, fašīnu drenas strōdoj apmirinojuši; vālok, kod viņu nūsausinošanas spēja ir palykuse mozoka, kūki poši izlitoj vairok yudeņa. Normalais drenu grōvu dziļums augļu dōrzā 4—5 p., izjemuma gadījumūs pilaižams—6 pūdi. Zeimejums Nē 2 rōda aizbēršonai gotovu drenu grōvi.

Zeim. Nē 2. Aizbēršonai gotovs drenu grōvs.

Kur akmeņu daudz, tur viņus var izlītēt fašīnu vitā. Cik daudz un kaida verzinā drenu grōvi rūkami, atsakaroj nū vītejim apstoklim. Te jōapsarunoj ar litprateju, jo citaidi velti svīdrus lisim. Drenu grōvus pēc iespējas īteicu laist pa kūku rindom, tod saknes byus labi izvādynotā zemē, rūsigok strōdos. Ja grunts yudens ir par tyvu tikai kūku bezlopu stōvukli, bet pa augšonas laiku saknes viņā nasnādz — nabyus nikaidu navālamu seku. Turpretim, ilgōks uzplyudums kūku lopu stōvukli var pat viņus nūnōvet. Pareizi dorūt zeme augļu kūku stōdišonai jōsagatavoj 1 godu īpriks. Myusu dīnōs atzeits, ka joapstrōdoj vyss, augļu dōrzam nūdūmotajs zemes gobols. Kai kompromisu var pijemt nōkušu augļu kūku vītu dziļi apstrōdot 2 ass plotom neivom, ar nulyuku—pōri palykušu gobolu izstrōdot velok. Bedres, kai izjemums, pilaižamas tik tur, kur vysa zemes gobola apstrōdošona dažaidu apstokļu pēc nāispējama (stōvūs pikolnūs). Bedrēs stōdišona nāiteicama vīnkōrt jau todēļ, ka izirdynotos zemes daudzums nāpīteikušs, rūkūt pat 1 □ (vīnu kvadrat) asi plotas bedres. Tōļok bedri varam saleidzynot ar bezcauruma puku pūdu, nū kura likais yudens navar nūtecet. Zeme te saskōbst un stōdu saknes sōk pyut. Bez tam saknes, izmontojušas bedres irdanā zemē atrūdušos baribas vilas, nagrib un navar īsaspīst citos bedres sōnūs; nū boda viņas sok peitis gar bedres sōnim, kūks apsastōj augšonā, apsyunoj. Jo smogoka zeme, jo bīzōk mynatō parōdiba nūvārojama.

Zemi dziļi apstrōdojūt ir dažaidi pajēmīni:

- a) rijolešona ar cylvāka spākīm;
- b) jaukta rijolešona un
- c) rijolešona ar zyrga spākīm.

Rijolešona ar cylvāka spāku izmoksoj vysdōrgoki un navar teikt, ka viņa kotru reizī ir pilnīga.

Jaukta rijolešona atrass jau vairok pikriteju, bet ari tik tur, kur pīteikuši strōdniku rūku.

Rijolešona ar zyrga spāku myusu tagadejūs apstoklūs ījems pyrnu vītu zemes sagatavošonā augļu dōrzam. Šam

dorbam vysnūdarigoki Sakka 18 col., Bippart'a un Ventzky dziļkulturas orkli. Pēc dziļkulturu orklīm pa tū pošu vogu jolaiz orkls irdynotōjs, kurš naizceļ izirdynotū zemi.

Māslī pi zemes apstrōdošonas.

Lai istōditi kūciņi labi atsateistitu — jogōdoj par piteikušu baribu. Vōciši gon soka, ka zemē vajagūt byut tik daudz baribas, ka leidz pyrmim augļim nīkas nū rūkas naasūt jopidūd klōt. Vōcijā jau tys tai var ari byut, kur zeme labi un dziļi ikūpta, bet mums — latvišim — dziļi apstrōdota zeme pyrms stōdišonas jomāsoj. Pyrms apstrōdošonas jau izkaisisim uz 1 pyura vītas 20—30 pudu Tomas myltu, lai ari dziļokos kōrtas padaritu bogotokas ar fosforskōbi. Fosforskōbe napōrsavītoj un todēļ saknēm pošōm vīna jōuzmeklej. Tryudu vīlas leidz ar slōpekli pīgodosim ar zōlmāsojumim. Viglokōs zemēs lobokais zōlmāsojuma augš — lupinas, pi kam dzaltanos atzeitas par lobokōm, tai kai vairōk izdūd organisku vīlu un slopekļa; smogōs zemēs — palakī zērņi. Lupines jōizsēj agrā pavasari uz 1 pyura vītas 3—4 pudi. Jōior tod, kod apakšējos pōkstēs pupiņas sōk brīst. Palakī zērņi ari jōizsēj agrā pavasari; pyrnu sējumu var izlītot zōjbaribai voj sinam, bet iart tikai ūtru sējumu. Taidā kōrtā lobok izmontosim zemi. Plašōks apskots par zōlmāsojumim byus māsošanas nūdaļā. Tai sagatavotā zemē drūši lai stōdam augļu kūciņus. Viņi augš grīzdamīs.

Aizsorgu stōdijumi.

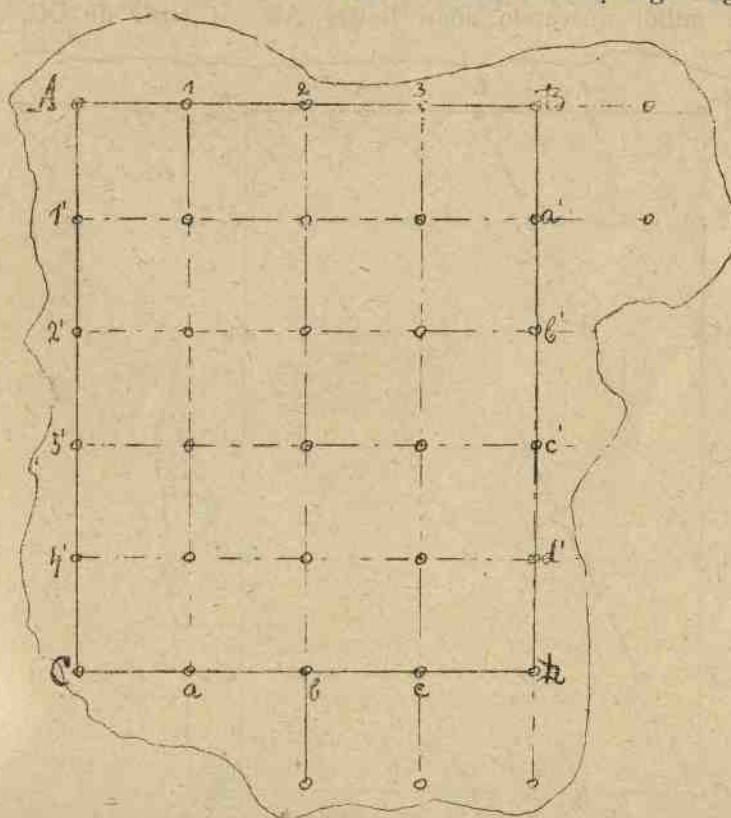
Jo nu voldsu vēju puses, kai ari nū zimeļim un pa dalai nū reitim dōrzam nav dabīgas aizsardzības (kolni, mežs), tod napicišami par taidu jōsaryupej. Kolnus sadzeit nastōv myusu spākā, bet aizstōdit kūkus gon varam. Pareizi dorūt aizsorgu stōdijumus jau ireikoj godus 2—3 pyrms augļu kūku stōdišonas, lai jaunim kūciņim jau byutu gotova aizsardziba. Taidis stōdijums aiztur vēju seviški nyknas rudenā vātras, aiztur zimā dōrzā snīgu, kas natik vin aizsorgoj kūka saknes, bet ari sagōdoj nōkamam godam vajadzīgu mitrumu. Aizsorgu stōdijumam, lai viņš izpilditu sovu uzdavumu, jobyut: ōtri augušan, bizam, kuplam nū apakšas leidz augšai un nadreikst ni saknes, ni ari zorus laist toļu uz sōnim. Mozokim dōrzim kūkus stōda gar molu, bet lokim bez tam vēl ari pa vydu. Kūkus un kryumus kai dēļ vīna, tai ari ūtra jemam tūs pašus, tikai pate stōdišona ir cytaida. Gar dōrza molu jostōda vairōkom rindom, lai kūkim saaugūt byutu pilnīga aizsardziba pret vēju. Dōrza vydā, turpretim, stōdam tik vīnā — divōs rindōs. Myusu dōrzūs piteik, jo aizsorgu ireikojam gar atteicīgū molu.

Lobokī kūki aizsorgu stōdijumam ir taidi, kuri ari pašī par sevi saimnīciski izdevīgi. Taidi ir ōbelnicu un bumbiru sāklaudži, ūzuli, lipas, kļovi, lozdas.

Zeme aizsorgu stōdijumam jōsagatavoj taipat, kai augļu dōrzam, viņīgi tad viņš labi augš un spēš izpildit sovu uzdavumu. Sausokōs vitōs stōda uz leidzenas vītas, bet mitrokōs — uz vaļņa. Vaļnis nadreikst byut šaurs un augsts. Viņu dabujam izrūkūt voj nu vīnā voj abās pusēs grōvi. Rūkūt grōvi tikai nū vīnas puses, taidis aizsorgu stōdijumam jorūk nu ōrpuses. Kai jau ogrok mineju, kūki dōrza molā jōstōda vairōkōs rindōs, tai kai stōdijumam saaugūt dabujam vasalu mežmolu. Dōrza pusē jōstōda zamokos kūku sugas, lai tyvoki augļu kūki nacīstu nū ānas. Šaidus stōdijumus kōrtīgi naatgrīž, viņīgi augsti augušim kūkim pa reizei nūgrīž zoru golus.

Dōrza ikōrta.

Myusu augļu dōrzūs pyrmō vīta pidar ōbelnicai; kiršim un plūmēm vairōk vītejō nūzeime. Kūku attōjumū augļu dōrzā nūteic viņu augums: jostōda tik toļi kūks nu kūka, ka pilnīgi izauguši, vīns ūtru naapānoj. Tai tod attōjums storp kūkim ir ļūti atkarīgs nu šķirnes un zemes. Lobā zemē spēcīgi augušōs

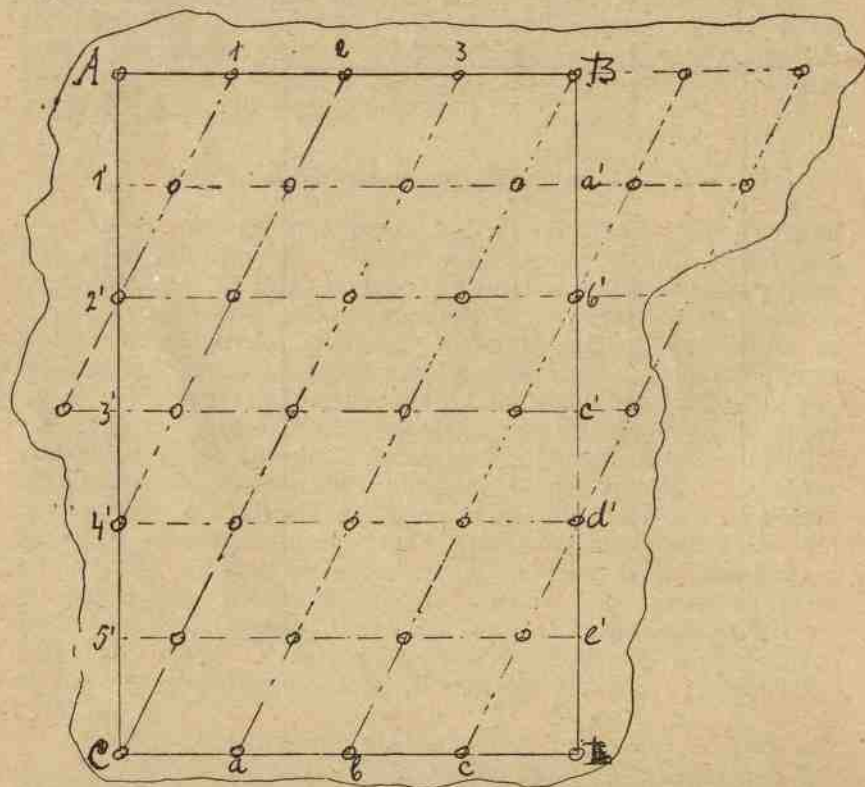
Zeim. Nō 3. Vītu izeimešona kvadratā.

šķirnes ar plotim krūņim (Dzaltanajs Richards, Antonovka) jostōda uz 5 asim (35 p.), ar mozokīm krūņim (Leišu Pepiņš) — 4 asim (28 p.). Tur, kur dōrzā dūmoj intensīvi nūsadorbot ar storp-kulturōm, nu sovas puses īteicu stōdīt uz 6 asim (42 p.) kūku nu kūka. Bumbīri nōk uz 24—28 p., plūmes — 16—18 p., kirši — 12 p.

Vysi myusu vacokī dōrzi ir par bīži sastōdīti: kūki jau 20 godu vacuumā sōk vīns ūtru nuānot, kas navar naatsasaukt nalabvēlīgi uz ražu un pošu kūku veselību.

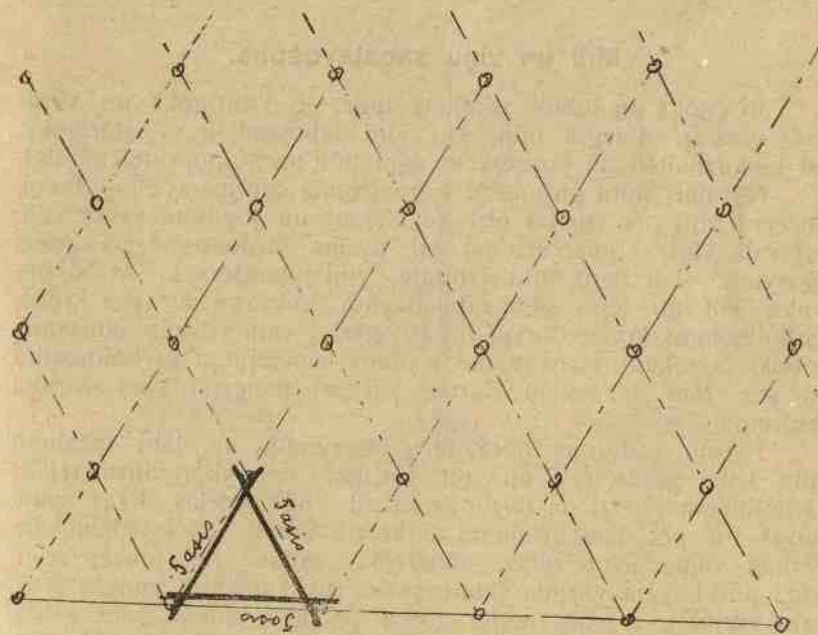
Augļu kūkus vyslobok stōdīt pameišus (šachmata kōrtībā), bet kur storp-kulturom augļu dōrzā gūda vīta īrodīta — lobok kvadratā stōdīt — vīgloka apstrōdošona i vīnāidi, i ūtrāidi. Pameiši stōdītūs dōrzus tikai vīnāidi īspejams parūcīgi apstōdot.

Vītu apzeīmešona nav gryuta, bet vīņa joīzdora ryupīgi, lai byutu pateikami acīm un parūcīgi kūkīm. Kvadratā stōdūt vītu apzeīmešona izdorama sekuši (zeim. № 3). Dabujam taisnu lenka figuru, gadījumā, jo apstodamos zemes gobols nanuteiktas formas, styurūs īsytam pa lobam mītam A, B, C un D. Storp styura mītīm nūsveram sōnu līnijas AB, AC, BD un DC, uz

Zeim. № 4. Vītu īzeīmešona pameišus.

kurōm nūmērejam vajadzīgū attolumu storp kūkīm. Šos vītas atzeīmejam ar mītīm 1, 2, 3, 1', 2', 3', 4', a, b, c, a', b', c' un d'. Ar treju cylvāku paleīdzību tagad bez vysas tōlokos mērišonas īzlikam atteīcīgōs vītōs mītus. Apzeīmesīm strōdņikus X, Y un Z. Tad, pīmāram, X skotōs verzinā nū mīta 1 uz a, Y — no 1 uz a un Z syt mītu taisnī tur, kur obas šōs līnojas krustojos. Tōlok X pōrīt uz nōkušu mītu 2 un skotōs verzinā 2—b, Y paliek uz vītas un skotōs, kai pyrmōk — verzinā 1'—a'; Z kustos uz prikšu un īsyt mītu tur, kur sasakrustoj līnijas 2—b un 1'—a' u. t. t. Kad X nūnōk līnijas AB golā, Y pōrīt uz 2 un skotōs verzinā b'. Tai tys it, leīdz vyss gobols sazeīmets. Styurūs, kur kūkus vėl var īstōdīt, pagarīnojam atteīcīgōs līnijas, še, pīmāram, AB, 1'a', 2b un 3c, nūmērejam zynomū attolumu un īsytam mītu. Pameišus stōdūt (zeim. № 4) mītu īzlikšona mozlīt atsāskīr. Jemsīm īprikšejam leīdzīgu zemes gobolu. Nū sōkuma dorom pylnīgi taipat, kai pyrmok: dabujām taisna lenka figuru, nūsveram līnijas AB, AC, BD un CD, nūmērejam uz šōm līnijōm vajadzīgū attolumu un īsytam mītus 1, 2, 3, 1', 2', 3', 4', 5, a, b, c, a', b', c', d', e'. Nu tik atsāskīr sveršona. Y skotōs

Zeim. № 5. Vītu īzeīmešona ar trejstyura paleīdzību.

verzinā 1—a, X—1—2 (īškeibi), bet Z īsyt mītu līnijas 1 a' un 1—2' krustojumā; tōlok Y palik uz vītas, X pōrīt uz 2 un skotōs paralelī pyrmai līnijai un uz 4, tod — 3—C un B—a. Nu Y pōrīt rīndu tōlok nu skotōs un 2 uz b X taipat un 2 uz 4... Taidā kōrtā strōdojūt dabujam kotras nōkušos rīndas kūkus

iprikšējai storpai — pameišus. Styurūs pagarinojam linijas un isytam vajadzīgā attolumā vēl iztryukstušus mitus. Mīti 1', 3', 5', a', c' un e' mums nudereja vinīgi svēršonai, bet tagad ir izvalkami.

Jo rindu skaits uz linijas AB byutu pōrūs, tod navaratu vys X skatētis nū 3 uz c, bet byutu jojem vyds storp C un a. Dažreiz isōcejs uz styurim apmulst.

Pameišus stōdūt varam vēl cytaidi vitas apzeimet (zeim. № 5). Jemam vīnōdsōnu trejstyuri, kuram kotrs sōns taida garuma, cik toļi gribam stōdit kūku nū kūka, pīmāram, 5 asis, pī kam šis attōļums joskaita nū mīta vyda, kai redzam zeimejumā. Strōdojūt ar trejstyuri jōnūsver tikai vīna linija AB. Tōļok dorbs it tai: vīnu trejstyura golu ilikam pī mīta A un pasaveram lai trejstyura sōns byutu paralels linijai AB. Pōrejūs divūs styurūs isytam pa mītam. Tai arvīn ejam uz B pusi; tad sōkam, jaunu liniju un turpinam leidz gobola ūtrai molai. Ar trejstyuri strōdot vīgli un ōtri, tik mītim jobyut daudz moz vīnaidim un pareizi joisyt. Jo zemes gobols sleips, tod pasaver, lai trejstyurs kotrreizi byutu horizontali, kū panōkam, paceļūt vīnu voj ūtru styuri, vīnu voj ūtru molu. Preteajā gadījumā linijas naiznōks pareizas.

Miti un vīņu sagatavošona.

Jo citoks un lobok izkaltets mīts, jo izturigoks un vērtigoks vīņš ir. Paegļu mīti, kur vīņi dabojami, ir vysisturigōki; bet labi izkalteti un konservetu egļu mīti ari kolpoj pīteikuši ilgī.

Normals mītu garums 6 p., augšgola caurmārs 2¹/₂—3 col. Nūcērstī mīti pēc ispējas ōtri jōnūmyzōj un jogloboj sausā vitā, kur valk vējš. Myzōjūt, vaj ari pyrms litošonos, lejas golus nūosyno. Lai ilgok mīti izturatu, vīņi jokonservej. Ar šū nūlyuku voj nu lejas golu apdadzyno, nūkrōsoj ar eļļas krōsu, karbolineumu, korstu dorvu, voj ari mērcēj vara vitriola škidrumā. Lobokī ponōkumi sasnāgti, tiklab mītus ismērejūt ar karbolineumu un pēc tam ar korstu dorvu, kai ari mērcējūt vara vitriola škidrumā.

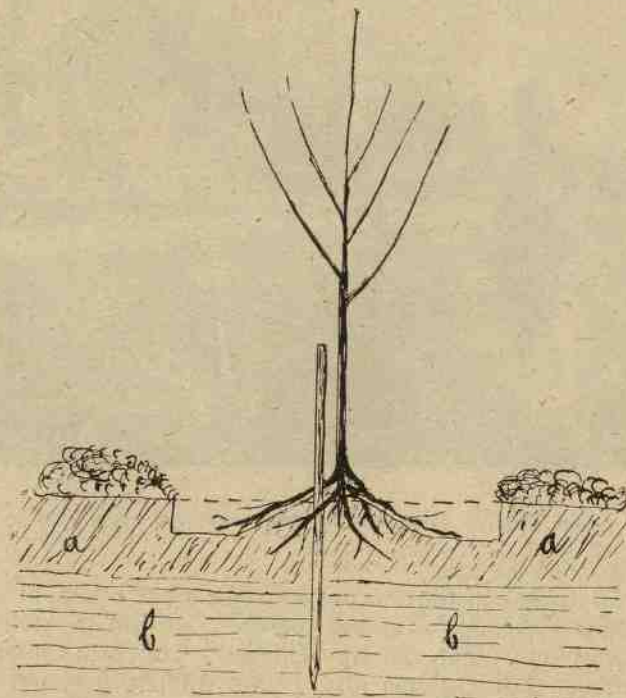
Pyrma gadījumā dora tai: nūosynotu un labi izkaltetu mītu lejas golus (²/₃ nu mīta garuma) vairokkōrt nūsmērej ar karbolineumu, reizi pa reizei apgrūzūt dūd nedēļas divas saulē stōvet un pēc tam nūsmērej ar korstu dorvu. Mērcēšonai vara vitriolā vajag jemt zaļus, nūmyzotus mītus. Ilej mučā, apm. leidz pusei, vara vitriola škidinojumu (uz 3 spainim yudens 5 m. vara vitriola), ar nūosynotim golim uz leju, stōvus, salik zaļus, nūmyzotūs mītus un dūd vīņim stōvet. Kad ²/₃ nū mītu garuma pīsasyuc, kū var pazeit pēc zylos krōsas, tod izjem un pamatīgi izkaltej.

Mītus isytūt joskotos, lai lejas gols vysmoz 1 p. tyktu naizcylotā zemes apakškōrtā, cytaidi kūks turēs mītu un navys mīts kūku. Jaunūs stōdijumūs mīts napicišams, jo cytaidi vējš pastōvīgi vīņus kustyno, naļauun isasakņot.

Lobokōs saites ir sagristōs veitula reikstes; vīņas ir izturīgas, pīteikuši meikstas, lātas un dorbs ar vīņom ir ļūti parūcīgs. Saite jōuzlik guleniska cīpara „8“ veidā. Taidā kōrtā storp kūku un mītu atsarass saite, kura naļaus vīņam nūsaberst. Pēc stōdišonas saite jōuzlik tikai pagaidam, vīgli, lai, kod zeme nūsasāst, ari kūks varatu leidzā nūsasēst. Preteajā gadījumā kūks „pasakōrs“ — storp saknēm paleik tukšums un jo nanōkam laikā paleigā — nūneikst. Saites aizvīn joaplyukoj un jo kaida nu vīnom taisōs isagraust kūkā — jōpōrlīk jaunā vitā. Šis dorbs — saites pōrlīkšona jaunā vitā — izdorams vysmoz vīnu reizi godā (augustā — septembrī).

Stōdišona.

Normalūs apstōkļūs kūki jostōda leidz ar zemes vērspusi, bet kur ļūti tyvu grunts yudens voj ari kur vērszemes kōrta ļūti nīcīga un tumār augļu kūkus

Zeim. № 6. Augļu kūka stōdišona normalūs apstōkļūs.

gribam stōdit — jostōda uzkalniņūs. Stōdišonu normalūs apstōkļūs — leidz ar zemes vērspusi — izdora tai: pī mīta atstōjūt uzkalniti, izrūk tik plotu un dziļu bedriti (zeim. № 6), ka saknes breivi, bez salikšonas, izaplēš. Kūku likam mītam voj nu zīmeļa voj reita pusē, lai mīts kūka calmu aizsorgotu

pret sauli, sevišķi pavasarī. Gar braucamīm ceļim gon mīts jolīk ceļa pusē, lai aizsargotu kūku, nasaskotūt nīmoz nu debess pusēm. Saknes izdolom vinleidzīgi pa uzkalniti uz vysom pusēm; uz saknēm beram lobu irdanu zemi, pī kam skotamēs, lai vysās sakņu storpas pīsapildītu ar zemi. (Zeim. № 7.) Jo redzam, ka zeme patē naibērst — pīpaleidzam ar rūkōm, bet na ar kūku voj zōboku. Kad saknes apbārtas ar 2¹/₂—3 col. bīzu zemes kōrtu — tū vajag pīmeit. Meit jōisōk nu sakņu golīm un koncentrīski josatvoj calmam, bet na ūtraidi. Zeme jōpīspiž stīngri, bet na pōrlīcīgi. Pēc zemes pīmeišonas (pīspīššonas) kūks jōaplej, dūdūt 3—4 spaiņi yudeņa ikkotram kūkam. Yudens

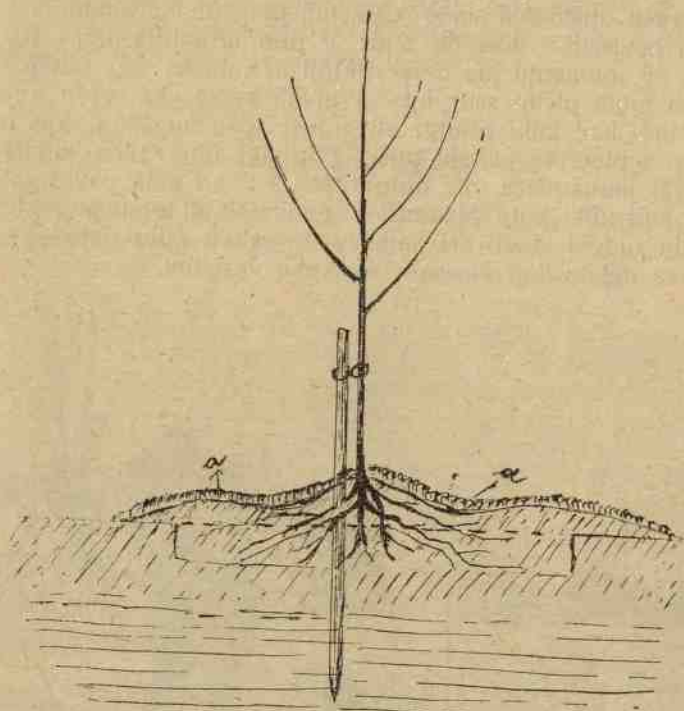

Zeim. № 7. Apbēršonai ar zemi sagatavoti augļu kūki.

pīpilda vēl tukšos sakņu storpas un zeme cīšok pīleip pī saknēm. Kod yudens isasyucis — galīgi jōaizber, atstōjūt pī kūka blīdas veidīgu idūbumu (zeim. № 8). Pīteik 4 col. bīza zemes kōrta vers saknēm. Lūti vālamš pēc zemes pīmeišonas, pyrms aplīšonas un galīgas aizbēršonas, uzbērt apmāram 2—3 col. bīzu kōrtu satryudejušu māslu, voj komposta (zeim. № 9). Māslī un komposts aizsorgoj zemi nu izkalsšonas un bez tam pavairoj barības vilu saturu.

Mērcešona mōla un gūvu māslu putrā, jō apzīnīgu doram (naturam saknes ilgī saulē un vēja), nav vajadzīga.

Uzkalnīņūs stōdūt saknēm bedriti narūkām, bet pat vēl pī mīta pīmatam zemi. Uz dabotō paaugstīnojuma izdolam vinlei-

Zeim. № 8. Normalūs apstōklūs īstōdīts augļu kūks.

dzīgi uz vysom pusēm kūka saknes un apberam ar zemi taipat, kai normali stōdūt. Uzkalnīņš nadreīkst byut šaurs un stōvs; viņš jōtaisā vysmoz 2 ases plots, lai zeme nanūbryuk nu saknēm. Zemi uzbēršonai jem turpat nu apkōrtnes.

Zeim. № 10. Pīkalnēs stōdīts kūks.

Pīkalnēs stōdūt bedres vēl var pīlaist, bet ari te lobok vasalu neīvu uzrakt. Zemi nū vērsmolās samatam lejas pusē, lai īznōktu leidzons laukums vysmoz 1¹/₂—2 ass plots. Lejas mōla jonūstyprīnoj voj nu ar valanōm voj ar kaidīm žogorīm (lobōkī vēitula), lai zeme nanūbrauc lejā (zeim. № 10).

Stōdišonas laiks.

Myusu apstōklūs smogokā zemē par lobokū stōdamū laiku jōatzeist pavasars. Jōstōda leidz ar pumpuru brīžšonu. Pa laikam ap šū momentu jau zeme tiktōļi apkoltuse, ka naleip strōdojut un mōla picīni sadryup. Viglokā zemē var stōdit rudeni, bet tik tod, kad kūki pilnīgi nūbeiguši sovu augšonu, kas arvīn ir tai ap septembra pādejū pusi. Pōrlīcīgi agra rudens stōdišona, cīkom vēl jaunaudzēs nav nūbrīdušas, kai arī vāla pavasara stōdišona, kad kūki jau izplaukušī — nadūs nikod lobus panōkumus. Lūti vālu rudeni stōdit arī naiteicu, jo saknu rātas napaspēj apdeit, kas nalabvēlīgi atsasauc uz kūka veselību.

Zeim. Nē 9. Istōdīta augļu kūka aplikšona ar māslīm.

Pīsišona. Jo mīta gols snadzās kūciņa zorūs — tys jōnūzōgej colles 4—5 zam zorīm. Jopisin pagaidom vīgli, kai jau agrōk mynāts, lai zemei sakreitūt leidz ar viņu arī kūks var sēstīs. Tik pēc kaidom 4 nedelēm kūkus varam pīsīt pamatīgi guluša cipara ∞ veidīgi. Kam bārza tōss pī rūkas, tod iteicu saites vītōs aplikt, kūks najuss saites nalabvēlīgū ispaidu. Myusu apstōklūs pīteik ar viņu pošu mītu, lai gon daudzi lik divus; bet tys vēl vairōk sadōrdzinoj dōrzu.

Sakņu apgrīžšona pī stōdišonas.

Jōatgrīž vysas īvainotas saknes leidz vasalai vītai. Smolkōm uzsyuceju saknitēm jōatgrīž īvainotī galiņi; vasalu navajag

aiztikt; garōs, peickai leidzīgōs saknes jōatgrīž uz 14—15 col. (0,40 m.). Jo naatgrīžam, tod kailōm, garom saknēm motu saknītes atsateista tikai golūs, bet pōrejo daļa paleik kaila; eišok atgrīžūt izsaucam uzsyuceju saknītes tyvok pī calma. Par taidu reikošonūs leidz šam nav kū žālotis.

Zoru apgrīžšona.

Zori jōatgrīž samārā ar saknēm. Jo saknes stipri īvainotas un stypri atgrīstas, tod jōatgrīž arī zori, un ūtraidi — jo sakņu daudz un viņas moz īvainotas, tod zorīm daudz navajag atgrīst. Zorus pavysam nagrist navar, jo zori izgaroj daudz vairōk mitruma, nakai īvainotos un dorbā pōrtrauktos saknes spēj tu pigōdot, kodēl kūks sōk izkalst un jo leidz rudenam vēl nanūsabeidz, tod lellokō daļa zīmā izneikst. Nanūlidzams, ka stōdūt kūciņus ar lobōm saknēm un ar saprātīgu rūku viņus kūpūt, ir sasnadzami spuži panōkumi bez zoru izgrīžšonas; bet vyspōri — lobōk šim breižam pīsaturesīm pī vydus — zalta — ceļa un atgrīžsim zorus vydeji, t. i. $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ nū viņu gods auguma. Kaulīņu kūki, kai kirši un plūmes, jōatgrīž eisōk, jo tī pumpuri, kuri šūgod naatsateistija, nōkušā godā vairs itaugs.

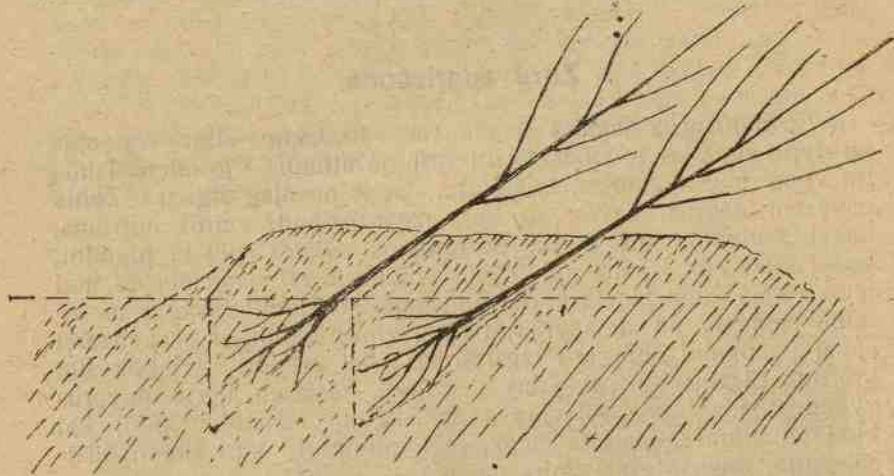
Augļu kūku izrakstišona un uzglobošona leidz stōdamam laikam. Vysloboki panōkumi sasnāgti, stōdūt 2—3 godi vacus kūciņus. Myusu apstōklūs pa lellokai daļai viņi byus 3 gadeji. Taidam 2—3 godus vacam kūciņam ir pilnīgi atteistita pirmo serija zoru, t. i. $1\frac{1}{2}$ —3 p. augstumā 5 spēcīgi sōnzori un vins vada zors. Te pyrmais pamats jau ir. Vacōki kūciņi tik labi vairs napīaug. Iteicu dōrzu itreikojūt pēkt taidus vinseriņu kūciņus nu uzticamom īstōdēm. Tergā un nu šaubīgōm kūku audzetovōm, kur par škirnes eistenību nagalvoj — nader pēkt. Lobok samok-sōt 10—15 rubļu par kotru kūciņu vairōk un byut drūšam. Istōdūt naeistōs škirnes, ceļōs naatleidzynami zaudejumi. Lobokais izrakstišonas laiks — rudens, bet tik ar nūrunu, ka kūkus izroks pilnīgi nūbrīdušus. Pavasarūs icīnītos škirnes reši kod dabojamas un jo arī ir, tod kotrreiz vōjoki ekzemplari.

Soltā laikā pīnōkušas pakas jōnūlik 0—+1° R. syltōs telpōs un jōizpakoj tik tod, kod vysš lads mitra pakojumā materialā pilnīgi izzuss. Jo ceļā sasoluši kūki spēji atsalaiž, tod viņi stipri cīš, pat nūsabeidz, bet lāni alsalaižūt soltuma sekas pat namonamas.

Ikoltuši kūki voj nu pilnīgi zemē jōirūk, voj arī saknes jōimārc yudeni. Jo stipri ikoltuši, tod lobōk irokt ar vysim zorīm zemē un krītni salaistīt ar yudeni. Pēc kaidom dīnōm apraudzet, jo myza pībrīduse glūda, tod kūki glōbti.

Joizpakoj kūki uzmanīgi, jo daudzreiz izpakojūt vairōk aplauž zorus, nakai uz dzelzsceļa. Rudeni pīnōkušū stōdamū

materialu pagaidam pīrok (zeim. № 11). Lūti parūcīgi pīrok isleipi. Pīrokšoni jāizrauga ānaina vīta, nikaidā ziņā saulgūzi (pret sauli). Izrok grōviti tik dziļu un plotu, ka saknes breivi itilpst, ilik viņā isleipi kūkus, saknes pī saknēm, tikvīn na viņā mudžekli. Tōd leidzās rūk ūtru grōviti ar šū zemi pīpylda pyr-

Zeim. № 11. Augļu kūka pīrokšona.

meju; zeme jāpīmyn, kod grōvīts pusaizbārts. Tai strōdojam tōļok, leidz vysi kūki pīrokti. Grōvim garums naaprubežots. Pīrūkūt lobok ļaut zoru golīm byut uz dīnvydīm.

Kūku kūpšona stōdišonas godā.

1) Tyuliņ pēc istōdišonas kūki jāapspricej ar kaļka pīnu, kuru pagatavoj tai: uz 1 spaiņa yudeņa jem 3—4 mārčiņas nazāsta kaļka un 1/2 mārčinu dzelza vitriola. Jo kaļkis lobs, tod piteik ar 3 mārč., jo akmenains — 4 mārč. Var iztikt arī bez dzelza vitriola. Kaļka sega kūciņus aizsorgoj nu pōrleicīgas izkalsšonas un viņi lobok pīaug.

2) Sausam laikam pastōvūt pēc vajadzības jāaplej, dūdūt uz reizi na mozok par 3 spaiņim yudeņa.

3) Zeme ap kūku jātur teira nu nazōlēm. Nazōles atjem zemei mitrumu, barības vilas un dūd patvērsmi dažaidim kaitekļim.

4) Ap jaunim kūciņim zeme jāuztur irdana. Irdana vērskōrta naļauņ izgarot zemes mitrumam, gaiss vīgli pīplyust pī saknēm, kas tik napicišams viņu atteistībai. Lai nikod naizmirstam pēc kotra leita uzirdynot zemi, caur tū daudz montosim.

5) Dažaidus kaitīgus insektus (kukaiņus), kai: kōpurus, lopu utes, vaguliņus u. c. izneicynot leidz kū viņi pamaniti.

6) Taipat — jo uz lopōm pamonom sēnites, nakavejūši irūbežot viņu atteistību.

7) Nū saknēm un uz calmim atsateistijušūs izdzynumus ar osu nazi nūgrist.

8) Uzraudzīt krūniti, lai vysi zori atteistos viņaidi un bez leikumim.

9) Rudeni zemi ar dōrza dakšōm dziļi uzirdynot un kūkus apsit ar egļu voj paegļu skujōm.

Apsišoni var jemt arī nīdras, solmus (cysōs) labprot dzeivoj peles un biži apgrauž kūkus, todēl solmi nav iteicami.

Apsišona jaunim kūciņim seviški nū svora pavasari, kad korstō dīnas saule mainōs ar nakts soltumu, nū kam kūka myza saplaisoj.

Krūņa kūpšona leidz augļim.

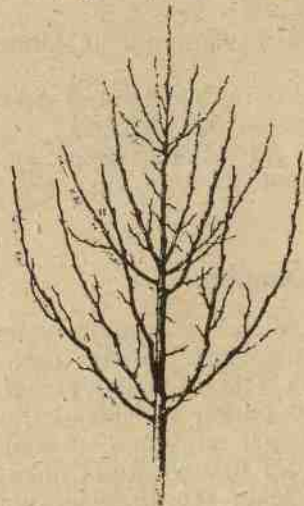
Kūku audzetovā pareizi iaudzāts kūciņš uz nacelim vairs nanūit, bet tumār viņā, ūtrā vitā viņam jāpaleidz. Myusu dīņos par lobokū kūka formu atzeita pīramidalō. Pa vydu it vyscauri vīns taisns voda zors, nu kura uz vysōm pusēm vinleidzīgi izadola sōņzori. Apakšēji sōņzori garoki par augšējim, pī kam sōņzori iaudzati pīteikušā attōlumā vīns nu ūtra un kotrs nōkušais atsarūn divu apakšējū storpā. Caur taidu ikōrtu gaiss un gaiss īplyust krūņa vydā un arī te izdora sovu svētīgū dorbu, — augļi rodas i krūņa vydā.

Apskotūt myusu vacūs dōrzus, naatrūdām nivīna taida, kur pōrs kūku nabyutu vydā pōrpleisuši, kur viņam ūtram kūkam nabyutu kaids lels zors nūpleiss. Taida pōrpleišona un nūpleišona nūvārojama jau nū 10.—12. goda, t. i., kod kūks sōk augļus nest. Pa laikam pleist tai saucami „žoklaini“ kūki un taidi, kur vyss lopu, zoru un augļu svors gulstōs uz 2—3 pamata zorim. Pādeji, navaradami pōrleicīgū smogumū nest — izašķir. Gryuti taidus kūkus nūvaldīt pat ar kēdēm.

Pī pīramidas formas kūkim vysas šōs parōdības reši kod nūteik. Nū grōmatas vīn izamōcet pareizu īgrīšonu naīspējams. Dorbs un nūvārojumi rōda, kas un kai jādōra. Kas niko nadora un nanūvaroj, myužam naprass pareizi izaudzet kūciņu. Te pīvesšu taidus pīturas punktus, pēc kurim jaunais īsocejs var sōkt strōdot.

Ūtrā pavasari pēc stōdišonas, jo pareizi byusim darijuši, istōditam kūciņam jobyut ar 5 spēcīgim un viņaidi atteistitīm sōņzorim un 1 spēcīgu voda zoru. Tōļok doram tai: nu veršējō sōņzora nūmērejam pa voda zoru uz augšu 28 col., nūskaitam 6 pumpurus, izgrīžam vers šim pōra pumpurus un pōrpalikušū gabalinu nūgrīžam. Pošam augšējam pumpuram jāatsarūn voda zora pagōjušo goda rātai preti. Sōņzori jāatgrīž tai, lai vysi atstōti pumpuri izdzeitu, pī kam augšēji un styprōki — eisōk, bet apakšēji un vōjaki — garōk. Sōņzorus atgrīžūt jāskotōs, lai galejais pumpurs vārtūs uz ōrpusi, cytaidi krūns saaug mudžekli. Kai izjēmums ir šķirnes ar uz leju augušim zorim, kurōm pumpurs jāatstōj uz versu (Leišu Pepiņš) Nu atstōtīm augšējim

6 voda zora pumpurim mēs dabosim picus ūtrās serijas zorus un vīnu zoru turpynotoju. Simā godā raugamēs, lai vysī sōņzori augtu tymā pošā verzinā, kai vaci zori un lai vīni vysī atsateistitu vinaidi. Jo kaidis nū zorim taisōs pōraugt ūtru, tod nūknibut pošu jaunū galiņu, vīņu apturesim augumā par pusutras — divi nedelēs; pa šū laiku vōjōkī pasasteigs. Labi apkūpts kūks ūtro goda rudenī pēc stōdīšonas iza-skatēs taidis, kai rōda zeimejums № 12.

Zeim. № 12. Treisseriju krūns.

Trešo goda pavasari reiko-jamis taipat, kai godu ipriks — igrižam treša serija. Zariņus, kas pagōjuša godā atsateistijuši nu seriju sōņzorim — nūgrižam uz 4 labi atsateistijušim pumpurim.

Ar trejōm serijōm, resp. ar 15 lobim sōņzorim un 1 spēcigu voda zoru, kūciņam dūdam breivibu (zeim. № 13.).

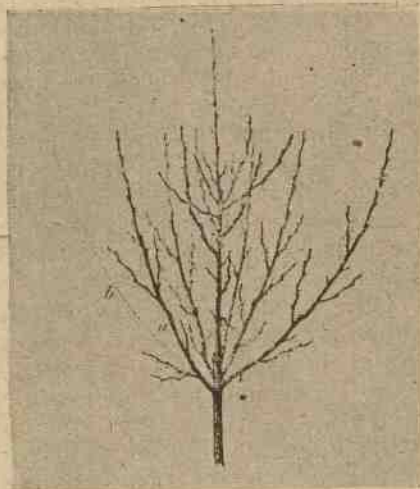
Naapstreidams, ka iprikšeju godu grizšona atsasauks uz kūka

myžu, bet šis launums nabyus tik lels, kai jo kūks pōrpleist. Vēlōk nu censsimis ar nazi strōdot pēc īspējas mozok, ivāro-dami, ka kotra nāža grizins tyvinoj kūku nōvei. Bet jo atkon nazis nu divim launumim ir mozokais, tod tys jolitoj. Taidi gadijumi ir:

1) Kod divi zori ber-zejōs. Vins nū taidim zorim jōizgriž, jo cytaidi nubārtzōs vitōs īsamess vysaidas sli-mibas.

2) Kod kaidi zori slymi, nūneikuši, apsoluši u. t. t. Jo saslymušais zors nav vīgli izōrstejams un slimiba apdraud pōrejūs kūka organus, tod jōgriž un jo laikōk izgrižsam, jo lobōk. Taipat apsoluši zariņi ir vōrti sēnišu iklyu-šonai kūka organismā.

3) Kod uz dažim zorim atsateistijuši yudens zori un vīņi nav vajadzigi krūņa papyldynošonai. Yudens zori pa laikam pasarōda zoru leikumūs, kur sula sastrēguse. Pareizi kūptim

Zeim. № 13. Divseriju krūns.

kūkim vīni pasarōdēs tikai vacuma dinōs un tod ir napicīšama atjaunošana (par kū runōsim vēlōk), bet jo nu taidi atsateista uz jaunim kūkim — jōizgriž.

4) Kod zori saauguši pōrok biži un traucej kai sovstorpejai, tai ari augļu zariņu atteistibai krūņa vydā. Jōizgriž tōlokī, mozok atsateistijuši zori. Jo krūns pōrleicīgi īlaists, tod naiteicu vysus likūs zorus izgriž uz reizi, bet 2—3 godūs — pakopeniski. Izgrižūt pōrleicīgi daudz zoru uz reizi, mēs izsauksim vīņu vitā yudens zorus, bet kū gribejam — nasasnēgsim. Krūņa bizuma nūteiceji ir augļu zariņi. Jo zori krūņa ikš un ōrpusē nu apakšas leidz augšai apklōti ar labi atsateistijušim augļu zariņim, tod krūns nav bizs; turpretim, jo augļu zariņi pilnigi atteistiti sastopami tikai zoru augšgolūs un uz ōrejim zorim, tod vīņš ir bizs. Bez pamatigas krūņa bizuma nūvertešonas nikod navajag stōtis pī vīņa izgrišonas.

5) Kad krūns vīnpusigs un draud leidzsvoram — jōatgriž apmāram 1/3 nu spēcigos puses.

6) Kod divi blokus stōvušū kūku zori saauguši kūpā un vins ūtru apānoj. Jo abi kūki vinaidas vērtibas, tiklab lobuma, kai stipruma ziņā — abus atgrižam; turpretim, jo vins nū vīņim mozvērtigoks par ūtru — atgriž mozvērtigokū. Pōrleicīgi bizūs stōdijumūs (uz 2—3 ass kūks nu kūka) pareizok ikkotru ūtru kūku izrokt.

7) Kad kaidis nū zorim atsateista styprōk par pōrejim un draud izpūstīt sovstarpeju saskaņu — jōatgriž.

8) Kod voda zors aug pōrok spēcīgi, nadūd piteikoši sōn-zoru un krūns taidā kōrtā draud palikt rats — gols jonūgriž. Šis pajemins nōks priksā pī nadaudzom škirnēm.

Izgrišona jōizdora voj nu rūdenī, voj ari agrā pavasari, pyrms pumpuru ībrizšonas. Izgriždami zorus vosorā, zaudejam daudz darbiniku — lopu, kuras izgatavoj vajadzīgū byuvmaterialu. Grižūt zorus pēc pumpuru ībrizšonas — nūsvissim zemē daudz baribas vīlu, kuras kūkā gulešonas laikā bej nūlyktas vairōk zoru lejas gola, bet dzeivibai sōkūtis aizplyuda uz zoru galiņim. Zimā sasolušu kūku gryuši nuzōget un zimas rāta gausoki aizdzeist.

Lelokim kūkim zorus izgrižūt jōstrōdoj divatā: vins strōdoj krūnī ar nazi un zōgi, bet ūtrs stōvadams lejā, aizrōda nadarīgūs zorus. Kūkā kōpeja apavam jōbyut meikstam, cytaidi atspaidisim myžu un šaidōs vitōs vīgli īteik vysaidas navālamas slimibas.

Zoru pareizi nūgriž ir mōksla. Apskotūt myusu dōrzus, reši kur atrassim pareizi nūgrižtūs zorus: voj nu par daudz tyvu nūgrižts, voj zōgejūt zors izlyuzis ar lelu rūbu, voj ari atstōts „stembens“, kur pasakōpt, lai trepu navajadzatu. Na-pareizi zorus izgriždami mes kūkam kopu rūkam: lelōkō daļa myusu caurū kūku ir napareizas zoru nūgrišonas auglis. Tiklab pōrok dziļi izgrižtōs zoru rātas, kai gari stembeņi naaizaug. Pateicūtis mitrumam un syltumam, tik sōk atsateistīt dažaidi seiki organizmi (dzeivniki), sōk stumbrs maitotis, pyut. Pyve it

arvin tōļok un beigu beigās — kūkam caurs vyds. Pat pavērši apskotūt vītu, kur zors izīt nu stumbra, iraudzīsim uzpampumu (uztyuksumu) — riņķi. Zoru nūgrīzūt leidz šam riņķam, dabosim vysmozokū rātu un viņa vysōtrōki aizdzeiss, nūgrīzūt zoru kūpā ar riņķi — rāta jau par $\frac{1}{3}$ daļa paleik leloka un gryuši aizdzeist. Par stembena apaugšonu nimos nav kū rūnōt. Lai zōgejūt zors naizlyustu ar rūbu, tod leloki zori jozōgej pa daļom un pi stumbra paprikšu jōizzōgej nu apakšpuses. Bez taidas uzmanibas leloki zori gondreiz kotru reizi izlyust ar rūbu. Gadījumā, ja gribam nūgrīst tik kaida zora daļu, tod jōnūgrīz leidz kaidam vasalam zariņam. Lai labi īgaumejam:

- 1) nāzi un zōgi litot tik tod, kod cytas izejas nav,
- 2) nū pareizas zoru nūzōgešonas atsakaroj vysa turpmōko kūka veseliba.

Pi krūņa kūpšonas pīdar pa daļai ari ceīņa ar kaitīgōm sēnitem un kukaiņim, bet par tu pēcōk.

Stumbra kūpšona.

Stumbra uzdavums kūka dzeivē ōrkōrtīgi svarīgs: uz viņa atsabolsta vyss krūns — zori, lopas un augļi — tiklab boltōs, kai naboltōš dīnōs. Stumbrs ir ceļš, pa kuru sula staigoj nū saknēm uz zorim un ūtraidi. Pareiza sulas tecešona ir idūmojama tikai tod, jo ceļš ir lobs, bez traucēklīm un samārigs ar zorim. Uz kūkim mēs redzam myzu šur-tur saplaisojūšu, tei ir zeime, ka myzas audi naspēj izaplēst samārigi ar ikšejim audim un pateicūtis šam ikšejam spīdinam, myzai jōpōrpleist.

Kūka veselības lobā augļkūpejam tik jōnōk paleigā: eistā laikā kūks jōāderej. Āderešona nav nīkas cyts, kai myzas gareniska pōrgrīšona. Caur šū atsvabynojam apakšējūs audus — un viņi var breivi atsateistīt. Sēkliņu kūkus (ōbelnicas, bumbīres) āderejūt, myzas audi vysi jōpōrgrīz leidz pat kūksnei, un pat nav nīkaida nalaipe, jo nāža gols iķer kūksnes audūs. Kauliņu kūkim (kiršū, plūmēm) turpretim jōpōrgrīz tik myzas vērseji, sacitējuši audi, jo cytaidi te myza atsalūba, pateicūtis audu sovaīdai uzbyuvei. Lobokais āderešonas laiks — pavasars, pēc lopu izplaukšonas; viņš ilgst 2—3 nedēļas. Āderejūt agrā pavasari, iztak ļūti daudz sulas (leidzigi bārzam un kļovam); izdorūt šū dōrbu vēlok lobu laiku pēc lopu izplaukšonas, rātas leidz rudenim pilnīgi naaidzeist. Tivōkim kūkim piteik ar vīnu gareniski (nū augšas uz leju) grīzīnu, zīmēļu voj vokoru pusē; bet rasnōkam kūkam taidi grīzīni vajadzigi 2—3. Āderejūt myzu pōrgrīžam sōkūt pi rasnōkim krūņa zorim un turpynojūt leidz sakņu koklam. Zoru āderej apakšpusē, voj ari sōnūs, jo versā yudens sasastōj, un tik var tod vigli izaceļt dažaidas slimības. Šam dōrbam vysnūderīgokais irūcis — leiko dōrza nāža ōsais gols. Var dabūt pat īpašus āderešanas nāzus, bet bez tīm var iztikt.

Āderejūt bez tam ispējams īrubežot dažaidas slimības, kai vēzi, karsūni un sveku tecešonu, jo tik šōs slimības nav paspējušais aizjemt leloku daļu nū saslymūšo organa. Āderejūt apsolūšu myzu taipat izbāgam vysōm vālokōm, navālamōm sekōm. Ja ivainojums nav vysai lels, tod piteik, jo myzu pōrgrīžam rātai taisni pa vydu, sōkūt 3 col. vers — un turpinojūt taipat 3 col. zam rātas. Lelōkōs rātas jōāderej bez tam vēl gar molōm. Āderetōs vītōs piplust vairōk sulas un slimību izadūd īrubežot.

Bez āderešonas stumbrs vēl pamatīgi joteirej. Nu stōdu mōcības — botanikas zynom, ka kūki elpoj natikvīn ar sovōm lopōm, bet ari caur myzu, tai tod ari caur calma myzās mozōm plaišīnōm.

Šōs plaišīņas spējīgas gon sasaraūt, gon izaplēst, skotūtis pēc vajadzības. Sovu uzdavumu spēj pynīgi izpildīt tikai jauna un teira myza, bet ar syunōm pōrklōtō, kai ari vacō, saplaisojūšō myza naelpoj — naizpylda kōrtīgi sovu pinōkumu. Zam taidas segas apakšēji audi palik trausli, naizturīgi pret soltumu un cytīm ispaidim, kai kukaiņim, sēnitem, vēju. Pymais lelokais snīgs, pymō lelokō raža taidus trauslus organus nūlauz, caur kū ceļōs leli zaudejumi. Bez tam syunōs un aiz vacōs myzas atrūn aizsardzību daždažaidi augļu kūkim kaitīgi kukaiņi (zīdu dyureji, ōbulu tinejs). Skaidri redzams, ka myza joteirej.

Lobokais laiks myzas teirīšonai — leitainōs rudenis, zīmas un agrō pavasara dīnas, kod atmeikstušōs syuņas leidz ar vacū myzu ar skropu un sevišku nažu paleidzību jōnūkosa leidz gaišokoi apakškōrtai. Tumār lai naaizaraunam un nanūkosam leidz vōrigim zaļim audim. Pēc nažim jojem osas tārauda sulas, ar kuru paleidzību un idūbumim izkosam tur vēl pasaslāpušas syunas, kukaiņu ūliņas un kūniņas. Ar nažim un sukōm joapstrōdoj stumbrs un rasnōki zori, cik tōl vīn ispējams. Lai syuna, vacō myza, kūpā ar tur atsarodušīm kaitēklīm nanubirtu zemē, tod pi strodošanas zam kūka jōnūklōj mašas (rogožas), vacs audaklis, voj maisi, nū kurim gryuzus var vigli nūpurynot un sadadzynōt. Nū jaunokim zariņim syuņa jōnūādynojo ar dzelza vitriola škidrumu. Uz vīna spaiņa yudeņa jem 2—3 mārčiņas dzelza vitriola, izkausej un tad pamatīgi apspricej kūku. Vīns puds dzelzu vitriola moksoj 300—350 rub. Saprūtams, ar taidu škidrumu dreikstam strōdot tikai kūku bez lopu stovūkli. Dzelzs vitriola atškaidijums ni zorim, ni pumpurim naskōdej, bet syunas jau utrā — trešā dīnā izmaina krōsu un leitainōs dīnōs nūbērst. Apslokūt tivūs zorus, lai naaizmērstam nyule nūkasitūs rasnūs zorus un stumbru. Ari te pōri palykušōs ūliņas, sēnites dzelzsvitriols izneicynos. Pēc taidas desinficešonas kūks jonūkaļkoj. Uz vīna spaiņa yudeņa jem 2—3 mārčiņas nadzāsta kaļka. Kaļkis, kai ādīgo vīla turpina dzelzsvitriola darbību un bez tam kūkus aizsorgoj pret sauli un soltumu. Kaļku bolto krōsa nauzjem taidā mārā syltus saules storus, kodēļ kūks tik ōtri nasakolst, kam seviška nūzeime agrā pavasari. Aizsprīdumim, ka apkaļkots kūks navares elpōt, nav

pamata, jo kaļķa kārteņa izkolsdama saplaisoj un bez tam navyšus idūbumūs isaspīž kaļķa pīns. Jaunokū kūciņu myzas krōsa zam kaļķu segas gon isamaina, bet tam nav ni mozokōs nūzeimes turpmākā kūciņa atteistibas gaitā. Patisībā kūki jokalkoj 2 reizes godā: rudenī pēc lopu nūbiršonas un pavasari pyrms pumpuru brīšonas.

Caurū stumbru kūpšona.

Parcizi kūptūs dōrzūs jau nu nabyus caurumainu kūku, bet taidu, par nūžalošonu, lūti moz un tōdēl pōrs vōrdu ari par viņim. Kūkus ar caurim sōnim, caurim vydim dabujam zorus napareizi nūzōgejūt: voj nu par daudz tyvu, voj par daudz tōli. Taidas rātas ōtri naaidzeist, sōk pyut un tai sūli pa sūlam leidz kūkam vyss vyds caurs. Nū cauruma vysi pyve pēc ispējas jōizteira, tod jōpipilda ar napyustūšu materialu, augšgolu jōaizlej ar cementu un jōuzsyt pape voj blekis tai, lai rāta byutu pilnigi aizsagta. Verseju segu — papi voj bleķi — nūkrōsot myzas krōsā, lai nakristu acis.

Zoru savstorpejo nūdrūšynošona, lai naatpleistu, vėl vajadziga vysūs myusu dōrzūs. Vėl nav dōrza, kur nabyutu žāklainu (žuburainu) kūku. Jo taidus kūkus nunūstiprynosim, tad viņi pi pyrmos izdevibas atpleiss: voj nu lopu stōvukli rudenī uzkriss meiksts snīgs, voj rudenā vātra, voj ari pyrmo bogotō raža. Reizēm, taidim zorim nūpleistūt, vyss kūks ir samaitots. Vyslēšok un vīnkōršok ir izlaist abim žōkles zorim skryuvi cauri. Dzelzs kūkām naskodej; nū ōrejom molom skryuves golvas ļaugs kūka audūs, tik nū ikšajos puses viņa byus radzama. Var jau pat ar vērvēm nūstyprynōt, bet tys nav tik parūcigi.

Sakņu kūpšona.

Pi sakņu kūpšonas pīdar: a) zemes irdynošona; b) māslošona; c) apyudenošona. Ši ir lūti svorigi dorbi, bet par nūžalošonu jōsoka — reši viņus pamatigi izdora. „Nav naaugligas zemes, bet ir tik slykti saimnikotoji“, sōka franči, — un viņim taisnība. Pi sakņu kūpšanas ar nulyuku gribu pazakaveit ilgōk.

Irdynošona jōizšķir saklō, pusdziļō un dziļō. Dziļa irdynošona vōrda pynā nūziemē jopimāroj viņīgi taidūs dōrzūs, kur kūciņi stōditi bedrēs, t. i. kur nav vyss zemes gobols dziļi apstrōdōts. Šū dorbu sauc par rinkveidigu rijolešonu, jo kūkam apkōrt rūk grōviti. Grōvits jōrūk pa zoru periferiju (jemat nū zoru golim taisnu liniju uz leju, dabujam krūņa, resp. zoru periferiju) apmāram 3—4 p. plots un tik dziļš, kai saknes snādz. Pi izmastos zemes jōpijauc $\frac{1}{3}$ loba komposta un kod saknes atgristas, grōvits jōaizber. Jo nav komposta zemes, tod var jemt pussatryudejušūs māslus, jō nav komposta zemes, tod var jemt pussatryudejušūs māslus, pīdūdūt klōt ik uz kotras kubik aršinas $\frac{1}{2}$ marceņu tomasmiltu.

Vysas saknes, kuras sastōpsim, jōnūgrīž pi grōviša ikšsinas ar osu nazi. Nūgrīstū sakņu golūs atsateistis daudz jaunu, tīvu saknišu, kuras atrass uzirdynotā un samāslotā zemē bogotīgu barību — kūks atdzims.

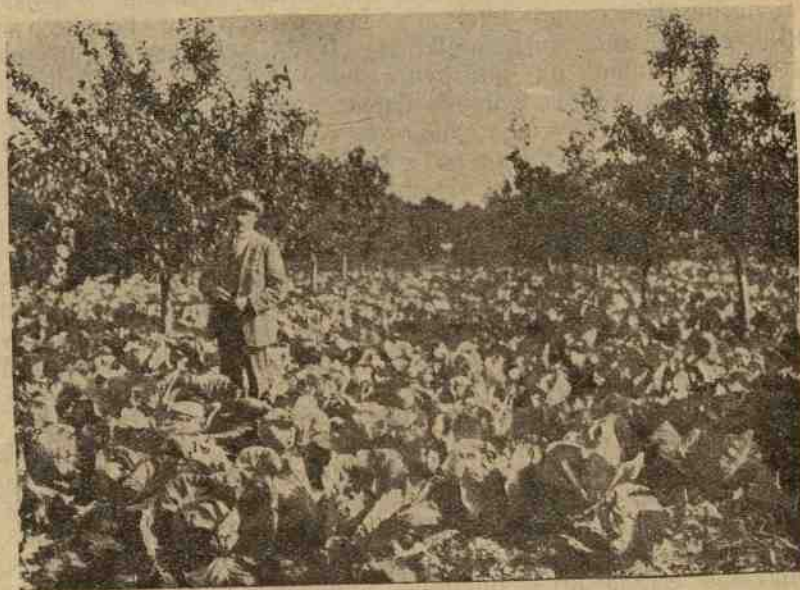
Rinkveidīgō rijolešona jōizdora ogrā rudenī — septembrī, lai leidz solnōm vėl sakņu rātas nu molom atdzeitu. Pavasari šū dorbu dreikst darit tikai pyrms pumpuru brīšonas. Rinkveidīgō rijolešona jōatkōrtoj ik 2—4 godus, skotūtis pēc grōvišu plotuma, un joturpynojo leidz vyss dōrzs uzrijolēts. Lelokūs dōrzs idola vairokōs dalēs, lai parūcigok dorbu veiktu. Pyrms stōdišonas dōrza zemi vyscauri dziļi apstrōdōjūt rinkveidīgō rijolešona pilnigi nav vajadziga.

Pusdziļo irdynošona — 6 col. dziļumā — napicišama vysūs dōrzūs. Normalūs apstōklūs viņa jōizdora kotrā rudenī un kotrā pavasari. Seviški mitrēs vitēs rudenā irdynošonu naiteicu, bet tūtis pavasari. Sausokōs vitēs, turpretim jōuzrūk padzili rudenī, lai zeme uzjem vairok mitruma, bet pavasari viņigi sekli uzirdynot. Aprūkūt arvin pret kūku jōnūsastōj sōniski, tod mozok sakņu ivainosim. Šam nūlyukam vyslobōkais reiks — dōrza dakšas.

Saklō irdynošona — 2 col. dziļumā — jōatkōrtoj bižok vyscauru vosoru un pat tymūs godūs, kod dōrzā augļu nav, kai ari pēc kotra lelōka leita, lai nasakavejam dōrzu uzirdynot. Saklai irdynošonai vysnūderigoki reiki — kultivatori „Planet jun.“. Ļaistūs dōrzūs nū sōkuma jōjem paleigā škeivu ecešas. Atsperu vīnkōršos ecešas ari ir lūti labi irdynošonas reiki. Vyscauri pi irdynošonas jōcensās naivaņot daudz saknes. Myslaiku modernī irdynotoji ir regulejami. Nu sovas puses syti iteicu šaidus kultivatorus. Irdynošonai sekūša nūzeime: irdynotā augļu dōrzā tiklab snīga, kai leita yudens naaiztak, bet isasyuc uz vītas zemē; bez tam irdanā zemē yudens itilpst daudz vairok, nakai citā, gaisss vīglōk iplyust dziļokūs zemes slōņūs, kuri taidā kōrtā palik bogotōki ar gaisa skōbekli, šū napicišamū vilu sakņu elpošonai. Pateicūtis gaisa pīplyušonai ōtrok sasadola baribas vilas un pōrit saknēm uzjemamā veidā. Uzirdynotā zemē mitrums pastōv daudz ilgōk, nakai citā, saknes atsateista kuplokas un tai tod spēj uzjemt vairōk baribas. Irdynūt pēc leita sadryup goruza un tai aiztaupam vērtīgu leita yudeni. Golu golā, pastōvīgi irdynūt dōrzā nikod naisavess nazōles, kuras sovukōrt prosa lūti daudz mitruma, aizkavej gaisa iplyušonu zemē un aizsorgoj kaitīgūs kukaiņus un sēnes. Lai nikod naaizmērstam, ka divreiz uzirdynōt ir tikpat daudz, kai reizī labi salit un ka irdynošona ir māslošona bez māslim un lišona bez yudeņa.

Pi irdynošonas jōpiskaita ari storp kulturas (zeim. № 14), kuras augļu dōrzā iteicamas ari tod, jo teiras peļnas nīmoz naatnastu. Kaidus augļus audzet storp kulturēs — atsakaroj pilnigi nū vitejim apstōklim.

Tālāk nū pilsātas augļu dōrzā audzesim lūpbarības sakņu augus, stōdisim kartupeļus, sēsīm zolbarības augus un beigu beigōs pat labību. Auglkūpībai ar lūpkūpību jōit rūku rūkōs, jo bez klava māsīm gryuši iztikt. Pots par sevi saprūtams, ka māslu jōpidūd tik daudz, ka piteik storpaugim un arī augļu kūkim.

Zeim. 14. Kōpusti kai storpkultura augļu dōrza.

Pēc munōm dūmam nav taidas storpkulturas, kura nikod naatnastu peļņu un jo nu arī kaidā reizē tei varatu byut, tod tumār augļu kūki par velti byus apkūpti, un tei jau ir peļņa. Sevišķi myusu apstōklūs, kur pat apzinūtis dōrzu pareizi naapkūpam, ar storpkulturom tūmār pilnigok apkūpsim. Leidz 12—15 godim kūki pilnīgi atļau audzet vysus augus, bet vēlōk — tod jau par daudz nūanoj.

Māslošona.

Augļu kūki, kai jau vysī dzeivī organismi, bez saules gaismas, gaisa, mitruma un siltuma, sovam uzturam prosa zynomu daudzumu barības vīlu. Auglkūpim nū svora zynot šos kūkim napīcīšamos barības vilas. Ar šū jautojumu nu skaidribā tiksīm tik tod, jo zynosim myusu augļu kūku un augļu sastōvu. Uz daudzū pētījumu pamata ir atrōsts, ka augļu kūki golvonā kōrtā sastov nu ūglekļa, yudenraža, skōbekļa, slōpekļa, fosfora, sāra, kalija, kalcija, magnija un dzelža. Tai tod šōs vilas ir napīcīšamas pī kūka uzbyūves; ar cytīm vōrdīm sokūt, šōs vilas vājadzīgas kūka augumam. Bez jau mynatōm vīlōm kūkā biži atrūd

siliciju, natriju un chloru; rešōk alluminiju, cinku, litiju, jodu, bromu, un vēl rešōk nikeli, kobaltu, stronciju, varu un bariju.

Mums, auglkūpim, nu svora golvonā kōrtā pyrmōs 10 vilas. Šos vilas kūks daboj nu divim olutim: gaisa un zemes. Nu gaisa kūks caur lopōm uzjem ugļskōbi, skōbekli un pa daļai slōpekli, bet vysas pōrejōs nū zemes caur saknēm. Par pirmēju pīgōdošonu mums nav kō ryupetīs, izjemūt slōpekli, bet na tai par pādejōm. Zynodami, kaidas vilas kūks satur, mes tumār navarām saprōtīgi māsļōt, jo naasam!tykuši skaidribā, kaidas nu šōm vīlōm kūks vysvairōk patērej un kaidu īspaidu kotra nu šōm vīlōm atstōj uz kūku.

Vysmozōk kūks prosa sāra, magnija un dzelža un vīņu zemē palaikam pīteikuši, vysvairōk — slōpekļa, fosfora, kalija un kalcija. Navar teikt, ka myusu zeme byutu gluži naboga nū šōm vīlōm, bet vīņas atsarūn saknēm nauzjemamā veidā un pōrveidošonōs nūteik nasamēriģi gausi ar kūka prasībōm. Todēļ tod auglkūpejam jasaryupej par pādejō pīgōdošonu saknem uzjemamā veidā. Kotrai nu šōm četřōm vīlōm kūka dzeivē sovs uzdavums, kotra sovaidōk dorbojās, tai:

Slōpekli veicynoj lopu atteistību un tai dūd spēcīgu augumu. Garas vīnleidzīgas jaunaudzes ar tumšzalōm lopōm licīnoj par šōs vilas bogotību zemē, turpretim eisas jaunaudzes ar mozeņom, dzaltonōm lapiņōm nūrōda uz slōpekļa tryukumu. Slōpekli atstōj īspaidu uz augļu lobumu un todēļ māsļodami ar atteicīgīm māsīm dabōsim lelus, sulīģus auglus. Slōpekļa bogotōs zemēs kūki ilgī rudenūs aug, pinōcīgi nadaboj nūbrist, kodēļ nareši cīs nū soltuma. Šū apstōkli lai ivārojām, jo nalaikā un pōrleicīgi māsļōjūt golvonā kōrtā ar slōpekļa māsīm, kūkim nalausam nūbrist, vīņi cīs no soltuma un cytōm slimībōm. Kūkus, kuri spēcīgi aug, bet nanaus augļu — namāslosim ar slōpekļa māsīm; taipat namāslosim ar šū vīlu tūs kūkus, kas, nasaraugūt uz ražu, tumār atteista spēcīģas vīngodejōs jaunaudzes. Turpretim kūki, kuri apkrauti ar augļīm, bet vīngodejū dzinumū gondreiz nīmoz nav — bogotīgi jōmāsļoj ar šū dzeivības vīlu. Slymus kūkus nareši izdūdōs uz mudynot, pīdūdūt slōpekļa māslus.

Kotru reizi māsļōjūt ar slōpekļa māsīm lai naaizmērstam pīdūt kaliju, fosforu un kalciju.

Slōpekli palaikam dūd dažaidūs savīnojumūs, kurīm, lai saknes vīņus uzjemtu, jōpōrsaveidoj par zalpeterskōbīm sōļīm. Sei pōrveidošonas nūteik pateicūtīs zynomu seikorganismu darbībai. Kai izjēmums ir pōkšu augi, kuri, ar uz vīņu saknēm atrūdūšūs bakteriju paleidzību, spēģīgi izmontōt gaisa slōpekli. Kai jau teikts, slōpekli zemē atsarūn napīteikušā mārā un pa daļai stōdam napīitams, todēļ lai naaizmērstam māsļōt ar vīņu, ivārodami augšā mynatūs nūteikumus.

Fosforskōbe (fosfors) ir syuniņu kūdula sastāvdaļa un sastūpama vysur tur, kur ir ūlboltuma vilas. Fosfors veicynoju ražu, viņu vysvairōk prosa kauliņu kūki; kai kirši plūmes un tod tik nōk sēkliņu kūki—ōbelnicas, bumbires. Nu myusu kauliņu kūkim vysvairōk fosforskōbes prosa plūme, bet ari pī lopōm un zōrim. Kūki beidz augļus dūt, vīgli saslymst, nūkolst mozi augļu zariņi un pat leli zori. Nūvārojama zoru ikalsšona. Joivāroj, ka fosforskōbe uzloboj augļu ipašības: vini ir soldoni un ilgi uzglobojōs. Fosforskōbe kūpā ar kalciju veicynoju zīdu pumpuru atteistību. Mēģinojumi pīrōda, ka agra un bogota raža sasnadzama ar šim māsli. Viņus dūd treknim, naražojušim kūkim ar nulyuku izsaukt zīdu pumpuru atteistību. Pat kuri nu dōbas vālu sōk ražot, bogotigi māslojūt ar fosforskōbim māsli, izadūd pispist agrōk augļus nest. Biži nūvārots, ka kūki, kuri vairōkus godus nū vitas zidejuši, bet augļus naaizmatuši, samāsloti ar fosforskōbim māsli, teicami taidus atteistijuši. Māslojūt vōji augušu kūkus jōuzmonōs.

Kalijs atrūnams vysos auga daļōs, bet vysvairōk tur, kur sasakrōj cukurs, stērkele. Kalijs, atsarosdams piteikušā mārā audūs, padora kūku izturīgu pret soltumu, kam milzu vērtība. Taipat veselīgas, normalas lopas dūmojamas viņigi kalija bogotōs zemēs. Bez tam viņš veicynoju zīdu pumpuru atteistību, viņmēriģu un otru zidešonu. Kalijs atstōj monamu īspaidu uz augļu lelumu, viņu aromatu un garšu, kai ari pipaleidz myzai intensivi nūsakrōsot. Kūki kalija uzjem gondreiz picreiz vairōk par fosforskōbi. Nū augļu kūkim vysvairōk kalija prosa ōbelnica, tod kirši ar cytim kauliņu kūkim. Ōbelnicas pūtetas uz dusenu un paradizes pūcalma, taipat bumbires uz Cydonia prosa kalija vairok, nakai pūtetu uz parostim pūcalmim.

Kalija tryukuma dēļ nūneikst natikvin jauni zariņi, bet pat vaci zori. Šei parōdība seviški nūvārojama tryudainā zemē. Nu soltuma ciš vysvairōk kūki, kas auguši kalija nabogōs zemēs. Viņa tryukumu zemē pīroduse acs nūteic nū kūka lopōm: kalijam tryukstūt uz viņōm posarōda nanūteiktas formas plankumi. Leidzīgi plankumi uz lopōm izaceļ ari nū dažōm sēnitēm, bet tūs var vīgli atškert.

Vōji augušōs škirnes kalijam zemē mozynojušis apstōjōs augumā, bogatigi aizmatuši zīdu pumpuri, lai gon atteista auglišus, bet pādeji naizauguši nūberst. Daudzkōrt par velti te vainojam yudeņa un slōpekļa tryukumu. Slōpekļam tryukstūt lopas gaišzaļas, bet kalijam tryukstūt viņas ir tumšzaļas, tikai ar bryunganim plankumim. Augļkūpejim nūpitnōk josaver uz kalija māsli, kai parosti leidz šam tū dora.

Kalcij (kalkis). Kūks, samārā, prosa dizgon daudz kalķa. Lopōs, kūksnē un šejnes augļūs viņa dizgon daudz. Seviški kauliņu kūki, kai kirši un plūmes prosa bogotigi kalķa. Viņš ir paleidzīgs cukura atteistišonai un leidz ar kaliju nūbri-dynoju kūku, tai padaridami viņu drūsu pret soltumu. Tod

kalķis, taipat kai kalijs dora īspaidu uz augļu atteistību un krōsu. Kūkam atsateistūt pīaug kalķa pīprasijums. Viņš paōtrinoj saknēm napiejamu vilu pōrsaveidošonu, kū nadreikstam aizmērst.

Vysas šōs kukim napicišamos baribas vilas zemē jōivoda ar māsli. Tai tod par māsli sauksim vilas, kuras pīdūtas zemei klōt, veicynoju augu atteistību, uztur un palelinoj ražu. Taidu vilu, litotu dōrzkūpībā, ļūti daudz. Ar viņōm, vairōk slōpekli saturušōm, veicynojam augumu; ar ūtrōm — fosforskōbi, kaliju un kalciju saturušōm — ražu.

Skotūtis pēc litošonas veida jōizšķir škidri un sausi māsli; bet pēc baribas vilu satura — pylni un napylni. Par pylnim sauc taidus māsli, kas satur vysas augim vajadzīgōs baribas vilas; bez tam viņi uzloboj zemes fiziskōs īpašības. Pī pylnim māsli pīdar:

1) Klāva māsli (zyrgu, gūvu, aitu, cyuku un kozu), kai ari putnu māsli (vystu, bolūžu, peļu un zūsu);

2) virca (panes);

3) „zalts“ (cylvāka atkritumi);

4) komposts un

5) zojmāslojumi.

Pylnūs māsli sauc ari par dabigim, bet napylnūs — par mōksligim. Mōksligi māsli zemes fiziskōs īpašības nāizloboj. Ar mōksligim māsli zemei pīdūdam klōt viņu un tikai dažūs gadījumūs divas vajadzīgōs baribas vilas. Pī napylnim māsli pīdar: 1) slōpekļa, 2) slōpekļa-fosforskōbi, 3) fosforskōbi, 4) kalija un 5) kalķa māsli. Daļa nū mōksligim māsli īsadorboj teiši, bet cyti tikai pipaleidz nūsarysynot dažim kimiskim procesim. Pirmūs sauc par teišim (direktim), bet ūtrus par aplinkus vaj nateišim (indirektim) māsli.

Dabigim māsli jōpigriž vyslelokō vēriba, jō viņi, kai jau redzejam, natikvin zemei pīdūd kūkim vajadzīgōs baribas vilas, bet ari uzloboj viņas fiziskōs īpašības, padora īrdanōku, pavairojūt tryudu vilas. Īrdanā zemē, kai zynoms, lobōk īplyust gais, mitrums, syltums. Ar ļūti moz izjemumim, dabigi māsli vōrda pylnā nūzeimē — pilnīgs māslojums. Tumār reizēm, kai vēlok pōrsalicynosim mōksligi māsli byus napicišami reizē ar dabigim. Mēs pasakavesim tikai pī taidim dabigim māsli, kuri dabojami vairumā un vairōk litoti augļu dōrzā.

Klāva (kyuts) māsli. Šim māsli, kur viņi dabojami, augļu dōrzā jōijem pirmō vyta storp vysim cytim. Klāva māsli augļu dōrzā litoja senūs laikūs, litoj tagad un litos ari turpmōk, jō viņu nūzeimē vysai lela:

1) Klāva māsli satur vysas vajadzīgōs baribas vilas;

2) viņim sasadolūt atsateista dažaidas skōbes, kuras paleidz saknēm nāuzjemamom vilom pōrit viņōm pītamā veidā;

3) klāva māsli darbiba nūmonama 3—4 godi; pī kam daļa nū baribas vilom uzjemama dreizi pēc viņu īdušonas zemei, pōrejos pakōpeniski pōrit saknēm uzjemamā veidā;

4) klāva māslu tryuda vilas irdynojo smogōs zemes, padora saistūšas vīglos smilts un kaļķa zemes;

5) klāva māslu paceļ zemes syltumu;

a) pošim sasadolūt un

b) malno zeme, pateicūtis tryudu vilom, lobok uzker syltumu;

6) ar klāva māslim māslotōs zemes lobok uztur mitrumu un lobok nūvodoj liku yudeni;

7) lobi klāva māslu zemē inas daudz seikorganizmu, tai saucamōs bakterijas, kuras spēlej lelu lūmu vilu pōrveidošonā un tai tad ari kūka barošonā.

Klāvu māslu ir citi un škidri dzeivniku atkritumi, sajaukti ar pakaišim.

Māslu lobums, t. i. viņu barības vilu saturs stypri atsakaroj nu daudzim apstōklim: — a) kustuju sugas, b) barības, c) barības pasnēgšonas veida d) kustuju vacuma un viņu uzdavuma saimniecībā, e) pakaišim un f) māslu uzglobōšonas. Augļu kūku kūpejim josarekinōj ar šim dažaidim apstōklim, lai daudzmoz pareizi varatu reikotēs. Tys nav vinolga, voj māslotam ar zyrgu, lellūpu, aitu voj cyuku māslim sovu augļu dōrzu.

Zyrgu māslu ir samārā sausi, irdani, vīgli gaiss cauri staigoj, kamdēl vīgli un otri sasadala un sasadolūt stypri sakarst. Viņus ari sauc par korstīm māslim. Zyrgu māslu lūti nuderīgi smogā, vāsā zemē, turpretim vīglā, sausā un syltā zemē pēc iespējas nalitot zyrgu māslus, un jo ari litoj, tod pussatryudejušus, voj ari jauktus ar lellūpu māslim. Zyrgu māslu bogoti ar slōpekli un tamdēl iteicami dōrzūs, kur augums nīcigs.

Aitu (vušku) māslu vēl korstoki par zyrgu māslim, slōpekļa satur vēl vairōk. Litojūt augļu dōrzā viņi jojauc ar lellūpu māslim, pretejā gadījumā, pim. svaigus litojūt, saknēm ļaunu nūdarisim. Labi uzgloboti aitu māslu seviški vērtīgi smogā, vāsā zemē.

Lellūpu māslu ir auksti (solti) māslu. Viņi satur daudz vairōk yudeņa, mozok sausu vilu un tamdēl tik otri naisilst, lāni sasadola. Vīglōs, sausōs zemēs šis ir vyslobokajs māslotams. Lellūpu māslu, jaukti ar irdonim pakaišim, nūderīgi ari smogōs, vāsos zemēs. Slōpekļa satur mozok par zyrgu un aitu māslim.

Pateicūtis viņu lānai sasadalīšonai pōrmāslōt ar lellūpu māslim navar, kai ari nav jōsabeist, ka augums paliks pōrok trekns. Labi māslotam kūkam lopas tumši zaļas, augums mārons.

Insekti (kukaiņi) lellūpu māslus nacinej, kamdēl viņu tik arvin mozok, nakai zyrgu māslus.

Cyuku māslu iteicami tikai irdonōs, sausōs zemēs, bet nīkod smogōs. Nyulē mynatu māslu lobums atkarīgs nu barības īpašībom. Tai māslu nū gūvim, kuras barotas ar solmim (cysōm), bez cytōm pīdavōm, mozvērtīgoki par taidim nu gūvim, kas barotas ar sinu. Barōkli dūd vyslobokūs māslus, jo ti daboj daudz graudu barības. Dōrba lūpu māslu mozvērtīgoki par mirā

stōvušu lūpu māslim. Bez atteicīgim pakaišim ari lobus māslus nadabūsīm. Vysloboki pakaiši ir — sauss, sasmalcynots torfs kūpā ar paeisi sagristim solmim. Torfs uzsyuc škidrūs atkritumus un atsadolušu smoku (amōnjaku). Solmi nūdar torfa saistišonai. Syunas nav iteicams materials pakaišim (kaišim), jo ilgi navar sasadalit; bet jo ari viņas litoj, tod viņigi labi izkaltetas. Zōgu skaidas kaišūs pavysam naderīgas, vysmoz augļu dōrzam, jo uz nasadalitom zōgu skaidām pasarōda bīzi pelejums, kurš pōrit uz saknēm.

Māslu vyslobok nusagloboj klāvūs zam lūpim, kur klāva dybyns škidrumu nalaiž cauri. Jo sakli klāvi, tod augļu dōrzam iteicams māslus uzglobōt šaidā kōrtā: kaidā breivōkā vitā dōrzā nūleidzynot zemi, sastompōt un te kraut gubā māslus. Gubas augstums 5—7 pādi. Kraunūt māslu kritni jōnūspīz, kū vyslobok panōk gubai pōri braucūt. Lai māslu vinmārigi sasadalitu, bet golvonais, lai nasōktu pelet, jogōdoj par pīteikušu mitrumu. Amōnjaka izgarōšonu aizkavej gubu apberūt ar 6—8 col. bīzu kudras (torfa) kōrtu, jo nav tryuda, tod var jemt labi tryudainu zemi; smilts nader. Vosorā reizi pa reizei jōsalej ar vircu voj škidru „zaltu“.

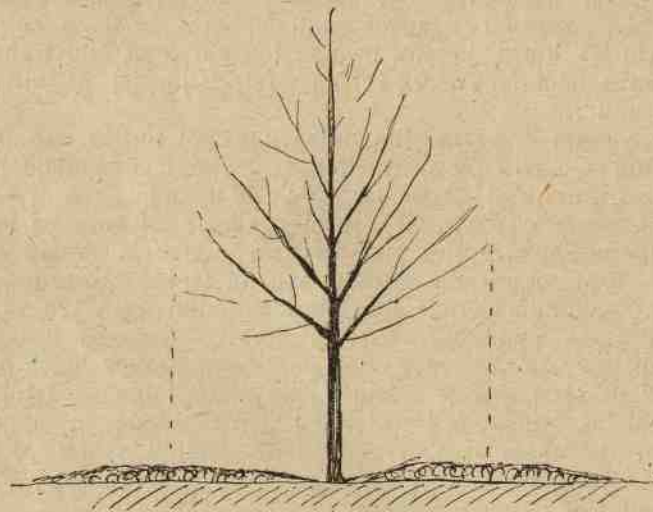
Ar svaigim klāva māslim dōrzs jomāslot rudenī, ar pussatryudejušim — agrā pavasari, bet ar pylnigi sasadalejušim — eisi pyrms pumpuru brīšonas. Satryudejušus māslus rudenī nadreikst dūt, jo slōpekli te atsarun pa lelakai daļai zalpetra sōļūs, kuri vīgli škeist un vīgli tiek iskoloti zemes dziļumā. Kod saknes sōk strōdot, tad nu taidas iskološonas nav jōsabeist. Skotūtis pēc zemes lobuma jōdūd 80—120 vazumu māslu uz vīnas pyuravitas ($\frac{1}{3}$ desetiņas). Smogōs zemēs var dūt vairōk uz reizi un rešok, bet smilts zemē lobok bīžok māslot un dudūt uz reizi mozok māslu. Atseviškus kūkus māslot — vacam kūkam apmāram 1 vazumu (25 pudi), videjam apmāram 12 pudu, mozokam apm. 5 pudi. Nū papyldu vilom pī klāva māslim jōdūd uz pyura vītas 4 pudi 40% kaliju sōls, 6 pudi tomasmiltu un 20 pudu kaļķa.

Māslotāna jōatkōrtōj ik pa 3 godim reizi, bet jo vin iespējams, tod ik pōrs godu. Leidz šam myusu dōrzūs māslus pa lelakai daļai istrōdoj napareizi: sakraun pī kūka stumbra, sok' „lai nu ād“. Bet kai par breinumu kūka mute jomeklej tōļu nūst nū stumbra: barību uzsyuc golvonā kōrtā smolkos saknites ar smolkū miziņu, bet navys vacōs. Sōs tivos saknites zemē atsarun ap tū vītu, kur krūņa zori beidzās. 12 godus vacim kūkim saknes jau sasaīt kūpā, bet storp krūnim vēl lobas storpas. Kai jōizdola kūkim māslu, redzam nū zeimejuma № 15. Vacōkā dōrzā jōapklōj ar māslim vysas storpas, atsakōpūt nū stumbra 2—3 pādas. Zemes irdanuma dēļ iteicams ari tyvōk pī stumbra uzlikt paplōnu māslu kōrtu.

Māslus dziļi istrōdot nadreikst, jo tod ti tik labi un otri nasasadola. Pīlnigi pīteik, jo uzberam 3—4 col. bīzu zemes kōrtu. Irdanā zemē dreikst dziļok istrōdot kai smogā. Uzbārtai zemei

jōuzker izgarojušais amonjaks un jōaizsorgoj māsli nū izkalšonas, bet viņa nadreikst aizkavēt gaisa pīplyušonu, bez kura māsli navar sasadalīt. Māsli, leīdz ku izvasti un izōrditi, taityulen jōistrōdoj, citaidi daļa vysdōrgōkōs vilas — slōpekli aizplyust gaisā. Irūkut māsļus jolitoj vīnigi dōrzas dakšas un strōdotojam jostōv sōniski pret kūku, tod mozōk ivainōs saknes.

Virca ir škidri dzeivnikū atkrytumi ar viņūs izkusušōm sausom vilōm. Viņas sastōvs stipri svōrstōs, bet vysvairōk satur slōpekļa un kalija, fosforskōbes gondreiz nīmoz. Lai māslojums iznōktu vyspusīgs, tod uz 8 spainim vircas jōpidūd klōt 2—3 marcīņas 15—18% superfosfata. Virca pīskaitama pī ōtri dōrbojušāmis māsliem. Viņas darbība ilgst tikai pōrs mēnešus, kamdēl virca jōdūd 2—3 pejēminūs. Viņa nauzloboj zemes fizikalōs īpašības. Seviški vircas īpaids nūmonams pī vacokim un nū

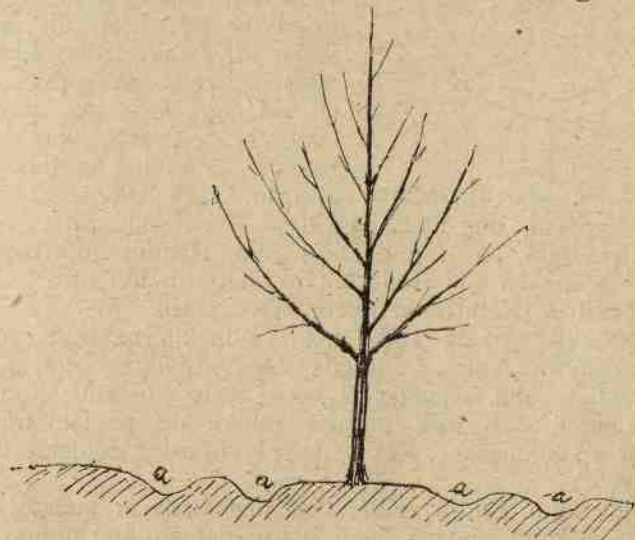
Zeim. 15. Pareizi izkaisīti māsli.

ražas nūvōrdznotim kūkim. Lopas uz kūkim, māsļōtim ar šu škidrumu, pījem tumši zaļu krōsu, augļi sulīgi, soldoni un labi nūsakrōsoj.

Spēcīgi augušūs kūkus, kas tumār ražas nadūd, nadreikst lit ar vircu. Lobokais māslošanas laiks ar vircu — pavasars, pyrms pūpuru brīšonas, tod leīdz ar lopu plaukšonu saknes jau uzjem vircas slōpekli. Ūtru reizi jōlej pēc auglišu aizamešonas ar uz pusi ar yudeni atškadītu vircu. Lejūt ar naatškadītu augliši dažreiz nūbērst. Jo kūka augums nav vysai jāutrs, lopus moziņas un gaiši zaļas, jaunaudzēs tīviņas, tod jolej vēl trešu, caturtu reizi, atkōrtojūt ik 2—3 nedeļas. Vēlōk par 15. juliū naiteicu lit kūkus ar vircu, jo tod var gadetis, ka kūks nanūbrīst un zimā ciš nū soltuma.

Par šu māslojumu ļūti pateicīgas ōbelnīcas, bumbīres un plūmes; kiršim vircu var dūt tikai smilšu zemē, mōlā vircojūt viņi saslymst ar sveku tecešonu. Dūdūt augļu kūkim vircu gođu nū goda — zeme jōkalkoj ik pa 2—3 godim reizi, jemūt uz 1 pyuravītas 10—25 pūdi kaļka.

Nūteikt dēļ kotra kūka eistu vircas daudzumu ļūti gryuši, jo te jojem vārā kūka vacums, viņa veselības stōvuklis, zemes īpašības un pošas vircas lobums, kurš atkarīgs nū kustīņu sugas un uzglobōšonas veida. Ivārojūt vircas ōtru īsadorbošonu un bogotību ar slōpekli, ar viņu joapsait apdūmīgi. Lai nikod naaizmērstam, ka slōpekli pyrmais īsadorbōs un tod tik nōks kalijis leīdz ar pidutu fosforskōbi. Smilts zemē, un vyspōri zemēs ar caurlaidīšu apakškōrtu var vairōk dūt vircas, nakai smogōs, nacaurīdīdūs. Vydus mār ir 10—15 godus vacam

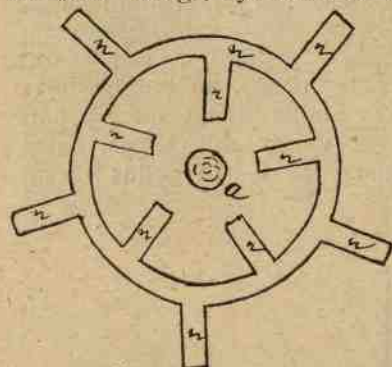

Zeim. № 16. Škidrū māsļu ivadišonu zemē.

kūkam nu 4—6 spaini uz pusi ar yudeni atškadītas vircas, 20 g. vacam — 10—15 spainu un 30—40 godu vacam kūkam — 20—30 spainu uz kūka. Sausā laikā lai nikod naizmērstam atškadīt vircu uz pusi ar yudeni jeb arī īpriķš vircošonas kūku kritni salit ar yudeni.

Virca jōlej tur, kur saknes viņu vyslobōk uzkers, t. i. kur vairōk jaunū saknišu. Zeim. № 16 un № 17 rōda, kai un kur vyslobok lit. Padzilinojumus — grōvišus — izkosa ar kapli, pēc škidruma īsyukšonōs viņi jōaizrauš. Pareizōk virca izadalis, reikojūtīs pēc zeim. № 16. Daudzōs speciēlōs grōmotōs iteigon ar mitu, gon ar īpašu svōrpstu taisit caurumus, gon likt trubas caurōm stōvus zemē un tymōs lit vircu. Taidā kōrtā virca nikod navar pareizi izdalīt un saknes navīnaidi tiks barotas. Tamdēļ taida reicība atmatama.

„Zalts“ (cylvaka māsli). Jo mēs pazeitu cylvaka māslu leļū nūzeimi, tod nasaskatitu uz viņim ar ribumu, bet gon ar gūd-bejību. Pimāru lai jemam nū kīnišim un japaņim, kur vismilīgais noma tāvs jytōs aplaimots, jo cimiņš (gosts) atstōj viņa sātā pōrs desmit lotes dōrgōs montas. Biži viņ „zaltu“ aizvadam tōlōk nu dzeivūklīm un izgōžam nūmola vitā, lai namaitōtu gaisu, bet vyssteidzamōkā dorba laikā braucam uz pilsātu „čili“ perkt. Ka „čili“ dōrgs, syudzamēs, bet nanūjaušam, ka taisni tū pošu

montu dinu ipriķš aizvadam, kai navajadzigu, mīrigā vitā. Ticu, ka kotrs, izlasijis munus aizrōdijumus, stōsis ryupigok pi zalta krōšonas. Cylvāka māsli bogoti ar slōpekli un fosforskōbi, bet viņūs par moz kalija. „Zalta“ slōpeklis īsadorboj ļūti ōtri un taipat ari cytas baribas vilas viņā atsarūn vīgli škeistūšā veidā, tai tod augi ōtri šōs vilas var izmontot. Atrasts, ka cylvaka māslūs 75% nu baribas vilom atsarūn vīgli škeistūšā veidā, turpretim klāva māslūs tikai 25—40%. Todēļ tod „zalta“ īspaidis jytams na ilgōk par 1 godu. Ar šim māslīm jōreikojās apdumigi, jo slōpeklis sōk īsadorbōt pyrmais un ļūti ōtri. Zemes fizikalu īpašibas izlobožonai jojem klāva māslī.

Vysloboku īspaidu zalts atstoj slōpekļa nabogōs, pi tam vīglōs, smilšainōs zemēs. Smogōs zemes lobōk māslot ar kompostetu zaltu. Zalts, sajaukts ar sausu torfu vaj izlīts komposta kaudzē, zaudej sovu osū, pretīgū smoku un pi tam nū taida zalta stōdi nikod naciss. Kai īreikot komposta kaudzes, tū apskatīsim vēļōk.

Litojūt zaltu škidrā veidā, viņš joatškaida ar yudeni, jemūt uz 30—40 spainim yudeņa 2—5 spaiņi pabižu atkritumu. Vyslobōk jemt palelu mucu (bucu), ilīt vajadzīgū zalta daudzumu, uzlīt yudeni un apsadzūt ļaut dinas 5—7 ryugt, pi tam divreiz dinā samaisūt. Izryugušu škidrumu stōdi lobok izmontoj. Tai kai zalts satur samārā moz kalija, tod pādejam jōpidūd klōt, jemūt uz 8 spainim škidruma 5 mārčiņas 30% kalija sōls. Tur, kur postōvīgi litoj zaltu augļu dōrzūs, atrosts, ka godu nū goda lejūt piteik:

15 godu vacam kūkam	1—3 spaiņi
20 „ „ „	2—5 „
30 „ „ „	5—8 „
50 „ „ „	8—20 „

Lejūt vysu dōrzu, uz 1 pyura vitas jodūd 350—700 spaiņi. Naatškaiditi cylvaka māslī jōizvad rudenī, turpretim atskaiditi — tikai pavasarī pyrms pumpuru brīšonas. Pēc vajadzibas lišonu ar zaltu atkōrtoj vairōk reizes, tik pādejū reizi

nadreikst lit vēļok par 15. jūliju, taipat kai vircojūt. Lišonas veids taid pat, kai ar vircu; ūtrā dinā zeme jouzirdynoj, jo vys dōrzs lits, voj ari aizber grōvišus.

Zalts jōdūd kūkim, kas nūvōrguši nu pōrlīcīgōm ražōm jeb ari gluži vīnkōrši baribas tryukuma dēļ apstojūšim augšonā. Taidim kūkim palaikam sōk ikalst augļu zariņi, bet cylvaka māslī, kai styprs slōpekļa māslojums — atdzeivynoj. Spēcīgi augušūs un moz ražōjušūs kūkus nadreikst lit ar zaltu, jo augums paliks vēl kuplōks. Taidim kūkim jōdūd kalijs, fosforskōbe, kalķis — par kū runosim vēļok.

Zalta krōšona un uzglobošona. Zalts ļūti ōtri sasadola; sasadolūt izgaist daudz amonjaka, vysvērtīgokōs baribas vilas. Napateikamō, ribīga smoka jau nūrōda, kur sātā meklejama ateju vita. Napateikamōs smokas izneicynošonai īteicu pilnīgi sausu un sasmalcynotu torfu; 1 cylvakam piteik 3 pudī godā. Toris kastē jōikaisa vysmoz vinreiz dinā, bet vēl lobōk — divreiz. Viņš saista izplyustušu amonjaku, uzsyuc škidrumu un citus atkritumus pōrvērš par malnu masu, ar kuru nav pretīgi strōdot. Ir ari cyti leidzekļi smokas dzešonai, bet ti nav praktiski. Kur var dabot teirit „ateju bedres“ — nasakavejūt braucit turp un atvastū zaltu likat kaudzē kōrtōm ar sausu torfu un jo taida nav, tod ar labi tryudainu zemi. Kaudzi reizes divas par vōsoru pōrjaucūt nōkamam pavasaram byus teicams māslojums.

Komposts.

Komposta kaudzes augļu dōrzā nūsoka augļkūpeja turigumu. Patisībā tai ari ir; jo vairōk komposta kaudžu, jo lobōk varesim māslot augļu kūkus un jo ōtrok pisapildis moks. Lauņums tik ir tys, ka lauksaimniki moz pazeist „kompostu“. Loboku māslojumu par šū mes nīmoz navaram īsadūmot, jo viņš satur itin vysas augļu kūkam vajadzīgōs baribas vilas. Kompostu var sakrōt bez izjemuma vysōs saimnīcībōs, pat taidōs, kur nīmoz nav kustūņu. Komposta kaudze sasakroj nū dažaidim saimnīcibas atkritumim, kai: ustobas un pogolma saslaukōm, molkas palmim, sūdrejim (kvāpim), lūpbaribai naderīgōm lopōm, dažaidom nazōlēm (tikai bez sāklēm), saskolēm, vešas yudens, kaulim, kritušim seiklūpim, kustūņu ikšōm, klāva, putnu un cylvaka māslim, vircas mōrka dyuņōm... Nūpelams parodums īrōki kritušūs mojlūpus dziļōs bedrēs, kur vys pazyud. Izjemums te ir sērgōs krituši lūpi, tur jōsareikoj pēc veterinarōrsta nūrōdijumim. Dzeivniki satur ļūti daudz stōdim vajadzīgū baribas vilu; pōrvēršūt māslūs vysmoz daļu nū zaudejuma atsveram. Leloki kustūņi, kai zyrgi, gūves, — josakopoj gobolūs, lelī kauli jōsadauza, — tod lobōk sasadola. Lai vysōm šōm vilōm sāsadolūt amonjaks naizitu gaisā, tod komposta kaudzē pa storpōm jōkaisa torfs, voj tryudu vilōm bogota zeme. Komposta kaudzes plotums 7—10 pādas, augstums — 4—6 pādas un garums — naaprūbežots. Vyslobōkō vita

kaudzes ierikošanai — leidzona, pusānaina, kur viņa naizkolst un izskeidusi sōļi (baribas vilas) lejūt un leitam leistūt naizskoloj. Komposta kaudzi ierikoju sekuši: izvālātā vitā sastompoj zemi, tod uzlik 5—7 col. bīzu sausa torfa kōrtu un pēčok ber augšā mynatūs saimnīcības atkritumus kūpā ar klāva māslim. Lobokas un otrōkas sasadalīšonas lobā atkritumus iteicu pōrkaisit ar nadzāstu kaļki, bet jo taidis napūtams, tad vysmoz ar kaļkainu zemi. Tai kraun kōrtōm leidz kaudze pylna, t. i. piteikuši augsta. Verskōrtai un ap sōnim, saprūtams, jobyut zemei. Bez tam kaudzes verspusei jobyut ar idūbumu, lai vajadzībā varātu salīt un lai leita yudens nanūtacatu nū kaudzes. Vosorā postōvigi jōuzrauga, lai komposta kaudze byutu mitra. Viņa nadreikst byut nī pōrōk sausa, nī ari pōrōk slapja, jo tiklab viņā, kai ari ūtrā gadījumā sasadalīšona nūrit navinaidi un gausi. Līšonai vyslobōk nūdar virca un atškaidits zalts. Otrōkas un lobōkas sasadalīšonas lobā komposta kaudze viņreizi, lobok pat divi reizes godā jōpōrjauc. Pī pōrjaukšonas jōskotōs, lai vysa masa labi sajuk un apakšējōs kōrtas nōk vērspusē. Kotru reizi pēč pōrjaukšonas iteicu salīt voj nu ar vircu, voj ar zaltu un apmest taipat kai ogrōk ar tryudainu zemi. Pēč viņa — divim godim vys kaudzes materials tik tōlu sasadalijis, ka kompostu var litēt māslošanai. Tikai ratūs gadījumūs komposta pilnigai sadalīšonai vajadzigi treis godi. Jo komposta kaudzi nav iespējams itaisit pusānā, tod iteicu pa vosoru uztaisit viglu cysu voj nidru jumtu, kurš rudeni jonūjem. Ari kirbisi labi nūānoj komposta kaudzi. Komposts gotovs tod, kod vysa masa izaskota pēč malnas zemes. Dōrzkūpībā nav taidu augu, kuri nabyutu pateicigi par kompostu. Sōkūt ar augļu kūkim un beidzūt ar saknaugim un pukēm — vysur ir kompostam jōirōda gūda vitā.

Kompostu jōizvad un jōistrōdoj agrā pavasarī. Uz viņu kvadrat asi caurmāra jōjem 2—2¹/₂ pudu komposta. Viņa darbiba jyutama 2, vysilgokais 3 godi.

Putnu māslī.

Putnu māslī lelūs dōrziņūs mozōk nōk priksā, jo nav tik daudz dabojami, bet mozokūs dōrziņūs ar viņim bīzi darīšona. Putnu māslī jolitoj ar apdūmu. Uz viņa kūka jodūd 4—12 mārē., skatūtis pēč kūka leluma un auguma. Sausus litojūt viņus samolcynoju, sajauc ar torfu voj zemi un tod vinmārigi izkaisa. Škidrā veidā litojūt uz 15 spainim yudena jōjem 3—6 mārē. putnu māslu, kritni josamaisa, labi joapsadz un jōlaun 5—6 dienas nusaryugt. Uz viņa kūka jōjem 5—6 spaini, izdolūt taipat, kai vircu un zaltu.

Vysspužōki panōkumi ar putnu māslim ir vacūs dōrziņūs, kur kūki apsastōjuši augšonā. Spēcīgi augušūs un naražojušūs kūkus nader māslīt ar šim māslim, jo slōpeklis isadorboj pyrmais un taidā kōrtā izsauksim vēl spēcigoku augumu.

Zaļmāslojums.

Na kotru reizi augļu kūkim iespējams sadabōt vajadzigi daudzumu klāva māslu, ipaši lelokūs dōrziņūs un seviški tur, kur nūsadorboj ar graudkūpibu. Izlīkt ar mōksligim māslim vin navar, jo viņi nauzloboj zemes fizikalōs ipašības; te nu glōbejs — zaļmāsli. Par zaļmāslim viņus sauc tōdēl, ka augus zaļus iar, tī pōrsavērš par māslim, zemi padora bogatoku ar tryudu vilōm. Soka, ka viņigi pateicūtis zaļmāslim vōciši tik augsti nūstōdijuši graudkūpibu. Kai zaļmāslu augus vysovairōk litoj pōkšu augus (lupinas, zērņus, vikus). Ar zaļmāslim na tik vin uzlobojam zemes fizikalōs ipašības, pīgōdojūt tryudu vilas, bet ari padoram bogotōku ar slōpekli. Augi, ar moz izjemumim, jem slōpekli nū zemes. Pōkšu augi ir izjējums: viņi spēj izmontēt gaisā atrūdušūs slōpekli, pateicūtis seviškōm bakterijōm, kuras atsateista uz viņu saknēm. Taidā kōrtā ar zaļmāslim zemei pīgōdojam dōrgōkū nū baribas vilōm: slōpekli. Bez tam vēl daži nu pōkšu augim, pimāram, lupinas, laiž lūti dziļi saknes. Pateicūtis šōm dziļi ejušōm saknēm, gaisis isaspīž dziļokōs zemes kōrtōs, — zeme izavādnoju. Pōkšu augu sēšonai pat tod ir nūzeime, kod vērszemes daļas nūplaun un sabaroj lūpim, jo palik saknes, kas zemi vādnoju.

Ar tū vēl nav pōkšu augu vērtiba izsmalta: otri atsateistidami viņi uzjem daudz vigli škeistūšu baribas vilu, bet iorti — pamozōm sasadola un tai pakōpeniski atdūd atpakaļ zemei, kur augļu kūku saknes viņas atrūd un uzjem. Lai iaršonai lemti augi labi atsateistitu, tod jōpidūd fosforskōbe, kalijs un kaļkis, par slōpekli jau viņi poši gōdōs.

Kūpā sajemūt zaļmāslu ispaids ir taidis:

- 1) tryudu vilas inasūt zemē uzloboj viņas fizikalōs ipašības;
- 2) izvādnoju dziļokōs zemes kōrtas (lupinas);
- 3) padora zemi bogotōku ar slōpekli un
- 4) uzgloboj otri škeistūšōs un vigli iskolojušōs baribas vilas.

Vysas šos zaļmāslu ipašības atstōj natycamu ispaidu uz augļu kūkim: viņi aug otrōk, ir veselīgōki, lobōk atsateista saknes. Viņus litoj pat tod, jo zeme naprosa pamatigu uzlobošonu, jo iznōk daudz lātoki par klāva māslim. Reizes 3 nū vitas sējūt pōkšu augus un iarūt, citokū un lipigokū mōlu var pōrvērst par kulturas zemi.

Pat tur, kur augļu dōrziņūs reikojōs ar storpkulturōm bez pōrtraukšonas, var audzēt zaļmāslus: nū pavasara izaudzet agrōk saknes, pēč tam isēt nūdumotus pōkšaugus un pēč pyrmōs solnas iar. Var ari ūtraidi strōdot: papriksu isēt zaļmāslu augus, iar un tod audzet cytu kū. Vysvairōk litōti ir: lupinas (dzaltonōs, zylōs un boltōs), viki un zērņi. Smogōs zemēs josēj zerni, viki; viglōs — lupinas. Kaļkainēs zemēs lupinas labi naaug. Vyslobokais iaršonas laiks tod, kod pyrmōs pōkstēs sōk graudi atsateistit. Šimā laikā stōdi vyssuligoki un satur vysvairōk slōpekļa. Ar zaļmāslim slōpekļa pidūdā apmāram

tik daudz, cik augļu kūki prosa (pīm. labi augušos lupinas). Josēj biži, lai zeme nū stōdīm byutu pilnīgi apānota. Lupinas (*Lupinus angustifolius*, *L. albus* un *L. luteus*) uz 1 pyura vītas jōizsēj 3—4 pudi, vīku (*Vicia sativa*, *V. villosa*) 2—2½ pudi.

Bez pōkšu augīm litoj vēl krustzidainus (sīnepes, rapšus), tod grikus. Ši stōdi pīgōdoj tikai tryudu vilas, bet slōpekli na. Slōpekļa bogotōs zemēs viņi seviški īteicami, jo uzgloboj pādeju.

Mōksligi māslī.

Šūs māslus sauc arī par mineral-māslīm. Soka, ka mōksligū māslu patēriņu varūt ar zynomu tīsību uzlyukot par zemkūpības kulturas mārāuklu. Tys pots sokams arī par dōrzkūpību. Jo dōrzkūpis grib pacelt sova dōrza īnesību uz augstōkas pakōpes, tod jōsaker pī mōksligīm māslīm, bez viņīm nav un nabyus īspējams nu dōrza dabot pilnīgokas ražas. Klāva māslī viņ ir napīteikūši.

Mōksligū māslu vaicojums auglkūpībā vēl nav galīgi atrīsynōts, uz gola vōrdu vēl ilgi jōgaida, bet ti skaitļi, kas mums jau tagad ir, skaidri runoj par viņu napīcīšamību. Saprōtīgi reikōjūtīs ar viņīm vīgli varam regulēt augļu kūku ražu, augļus dabot godu nu goda un sasnēgt ražas pilnību.

Mōksligi māslī ir dažaidi, bet auglkūpībā nū viņīm litoj tikai nadaudzus. Skotūtīs pēc barības vīlu satura jōizskīr:

A) Slōpekļa māslī — čīlīzalpetrs, sārskōbais amonjaks, kaļka zalpetrs, kaļka slōpekļis u. c.

B) Fosforskōbī māslī, — kai: superfosfats, tomasmīlti, fosforīti.

C) Fosforskōbī slōpekļa māslī, kai: kaulu mīlti, zīvu guano u. t. t.

D) Kalija māslī, kai: chlorkalijs, sārskōbajš kalijs, 30 un 40% kalija sōji u. c.

E) Kaļka māslī, kai: dadzīnōts kaļkis, gīpss. Lelokō daļa nū mōksligīm māslīm ir vīnpusīgi, jo satur tikai vīnu nū augļu kūkim vajadzīgōm barības vīlōm, pīm. čīlīzalpetrs — slōpekli, superfosfats — daudz fosforskōbu sōļu, kaliju sōji un kainīts — golvonā kōrtā kaliju u. t. t. Mōksligi māslī īsadorboj ļūti ōtri un ar vīnīm var vīgli nūregulet zemē barības vīlu atteicības. Bet nadreikstam aizmēršt, ka mōksligi māslī vīni vīn lītoti na tik vīn nauzlaboj zemes fizikalōs īpašības, bet pat vēl padora augļu kūkim nalabvēlīgōkas. Taipat nadreikstam aizmēršt, ka ar vīnīm zemē nainasam nikaidas bakterijas, kuras dorbojās zemē un, kai soka, uztur zemi dzeīvu. Aizrautīs nū mōksligīm māslīm un lītot vīnīgi vīņus vīn — nadreikstam. Dabīgīm māslīm jobyut par pamata māslojumu. Jo agrōk iztyka bez mōksligīm māslīm, tod ar tu nav teikts, ka arī tagad tys īspējams, jo kū tod devia un kū dūd tī augļu dōrzi, kurūs nalitoj šūs māslus. Tikai ar mōksligīm māslīm mēs varam: 1) zemē īnest nūteiktu vīnu barības vīlu; 2) tikai ar viņīm īspējams ōtri uz ceļa uzvest nūlaistōs

kulturas; 3) uzlobōt eisā laikā zemes kimiskōs īpašības un 4) pateicūtīs nūteiktam barības vīlu saturam, īnest zemē stōdam vajadzīgū vīlu daudzumu.

A. Slōpekļa māslī. Čīles zalpetris jōuzgloboj sausōs telpēs, cytaidi vīņš sacītēs. Jōlītoj kai verasmāslojums vīgli īrūšīnojūt. Uz reizi jōdud tikai ½ nū vysa māslojuma daudzuma, jo cytaidi kai vīgli škeistūša vīla vīņš īsaskalōj zemes apakškōrtōs un īt pazūšonā. Uz vīnu kvadratāsi jōdūd 7—18 lotes, tai tod uz reizi 2,3—6 lotes, kas atsakarōj nū zemes lobuma un kūka leluma. Lītōjūt izkausītu — jōjem uz 1 spaini yudeņa vīnu ļoti čīlīzalpetra. Pymū reizi jōmāsloj pymrs pumpuru plaukšōnas voj taisni vīņīm plaukstūt; ūtru reizi — kod augļi riksta lelumā un trešū reizi na vālok par 15. jūlijū. Smogōs zemēs čīles zalpetrs lobōk īsadorboj, nakai vīglōs. Jo smīlts zemē pīteikuši kaļka, tod viņa vītā jōjem sārskōbais amonjaks. Čīles zalpetra darbība nūmonama jau pēc vīnas nedēļas, tai tod īsadorboj ōtri. Jōmāsloj paguruši, slymī, nū ražas nūvōrdzīnatī, ar mozu gods augumu kūki, bet nikod spēcīgi auguši un mozražojuši.

Norvegījas zalpetrs. Uz vīnu kvadrat āsi jōjem 9—20 lotes. Pōrejšais sokams tys pots, kas par čīles zalpetri.

Sārskōbais amonjaks. Uz vīnu kv. āsi jōdūd 5 leidz 15 lotes. Vyslobōkū īspaidu vīņš atstōj syltōs, ar tryudu un kaļki bogotōs zemēs. Kaļka nabogōs voj arī skōbōs torfā zemēs sārskōbū amonjaku nadreikstam rōdīt, zeme viņu saista. Pōrsavēršona zalpetru sōļūs nūteik pakōpeniski, tai tod vysu porciju var dūt vīnā reizē. Sausōs vītōs pōrsavēršona nūrit ļūti gauši (lēņi). Lai leidz ar lopu plaukšōnu sārskōbo amonjaka slōpekļis byutu pītams kūku saknēm, tod jōmāsloj agrā pavasari. Vīņš lītōjams kai verasmāslojums. Normalōs zemēs sārskōbam amonjakam jōdūd prikrūcības, bet māslojūt nadreikstam jaukt ar tomas mīltīm. Jo pādejušs arī zemei jōdūd, tod tys jōizdora 6—7 dīnas īpriekš un tikai pēc tam īzsēt sārskōbu amonjaku.

B. Fosforskōbī māslī. Nū šīm māslīm auglkūpībā vysvairōk teik lītoti tomasmīlti un superfosfats.

Tomasmīltu darbība nūmonama 3—4 godi. Kai īzarōdījis, tod taida lāna, pakōpeniska tomasmīltu darbība ļūti labvēlīgi atsasauc uz augļu kūku augumu un ražu, jo kūks barojōs ar fosforskōbi vīnmārigi. Vacōkūs dōrziūs tomasmīlti, kai fosforskōbais māslojums napōrspējams. Vīņus lītōjūt jōivāroj, ka nadreikstam jaukt ar superfosfatu, sārskōbū amonjaku un zalpetri. Uz vīnas pyuravītas jōuzsēj 10—20 pudu tomasmīltu, jōīstrōdoj 3—6 col. dziļumā, skotūtīs pēc sakņu dziļuma. Lobokajš lītōšonas laiks — rudens (zeptembris un oktobris), t. i. pī dōrza rudens īrdynošonas.

Superfosfats. Ivārojūt tū, ka superfosfata fosforskōbe ōtri kyust yudemī un taidā kōrtā saknes viņu ōtri uzjem — lobokais māslošonas laiks — pavasars, kod var īsōkt zemi ap-

strādāt. Jōistrōdoj 1¹/₂—3 col. dziļumā. Jauni augļu kūciņi ļūti pateicīgi par superfosfatu, bet vacokūs dōrzūs priksrūka dūdama tomasmillim. Gadījumā, kod vacam dōrzam uz ōtru rūku jōpigōdoj fosforskōbi, tumār jōjem superfosfats. Jo augļu kūki pylni ar augļim un mēs naasom pōrlincynoti par fosforskobes piteikušu daudzumu zemē, jeb pat jau radzam, ka viņas tryukst, tad julijā jōdūd ūtru reizi superfosfata māslojums. Vinkōrša fuperfosfata uz 1 kv. asi dūd 1¹/₄—1¹/₂ mārē, bet dubultō 1¹/₈—1¹/₄ mārē.

C. Kalija māslī. Viglōs smiltis un purva zemēs kalija bods ōtrōk īsarass, nakai smogajā mōla zemē un tamdēl pyrmōs styprōk māslojamas ar kaliju par pādejōm. Tūmār i smogōs mōla zemēs auguši augļu kūki byus ļūti pateicīgi mōksligim kalija māslim. Nu viņim myusu apstōklūs augļu dōrzā lelōka nūzeime ir 30—40% kalija sōlim, kainitam un palnim. Dažu apstōkļu dēl golvonō lūma nu mōksligim kalija māslim pikreit 30—40% kalija sōlim. Uz vinas pyuravitas jōizsēj 30% kalija sōls 6—8 pudu, 40% — 4—6 pudī. Jōmāsloj rudenī voj agrā pavasari, lai šimūs sōļūs atsarodušos dažaidas kaitigas vilas izaskolotu zemes apakškōrtōs pyrms sakņu darbības īsōkšonas. Jōistrōdoj 1¹/₂—2 col. dziļumā ar grōbeklim voj ecežōm.

Kainits augļu dōrzā jōlitoj rudenī, dūdūt uz 1 pyuravitas 12—18 pudu.

Palni. Augus sadadzynojuūt sadag viņu organiskō daļa, bet mineraliskō palik, kū apzeimejam par palnim. Palnūs atrūdā vysas tōs mineraliskōs vilas, kuras augi jēmia sōvam uzturam nū zemes. Palnūs arvin sastōpam kaliju, fosforskōbi, magneziju un cytas vilas, bet tai kai viņūs kalija vairōk par cytōm mums derīgōm vilom, tod tūs ari parosti sauc par kalija māslim. Palni jōuzgloboj sausā vitā, lai nadabōtu izaskolōt. Labi uzglobotu palnu uz vinas pyuravitas jōizsēj 20—50 pudu. Jōistrōdoj taipat, kai vysī cyti kalija māslī. Litojūt palnus skōbōs zemēs lobums vēl tys, ka viņi saista likos skōbes. Jōnōk pī slēdzina, ka nikaidā ziņā nāder palnus izsvist aiz mōjas styura, bet ryupīgi krōt sausā vitā traukūs, voj ari kompostet un tod izlītōt augļu kūku māslošanai.

D. Kaļka māslī. Izmēginōjumi pīrōdijuši, ka augļu kūki kaļka prosa par 1¹/₃ daļu vairōk pat par kaliju. Pateicūtis taidam patēriņam augļu kūki ar laiku ciš kaļka bodu. Bez tam kaļka īspāids ir tik daudzpusigs, ka viņš jōātzeist par viņu nū svorigokim māslošonas leidzekļim. Kaļkis uzloboj zemes fiziskōs īpašības: smogōs mōla un gleizda zemes paleik irdanōkas, gaisam lobōk pūitamas, tai tod lobōk izavādyno, caur kū lobōk sasadola tiklab organiskōs, kai naorganiskōs (minerala) vilās. Kaļkis veicynoj derīgu bakteriju atteistību zemē un nūdrūšynoju viņu dzeivī (īpaši nitrifikācijas bakterijas). Kaļki litojūt lai īgaumejam, ka: 1) nadreikst viņu jaukt ar slōpekli saturūšim māslim (sārskōbais amonjaks, guano, klāva māslī), jo pādeji zaudej daļu nū

sova slōpekļa, 2) nadreikst jaukt ar taidim fosforskobim māslim, kas fosforskōbi satur vigli škeistūšā veidā, 3) nalitot kaļki zemēs, kuras nabogas ar cytōm barības vilōm, 4) jōbyut apdūmigam māslojūt ar kaļki dōrzus, kur grunts yudens tyvu. Zemes kaļkōšonai vysvairōk litoj dadzynotu kaļki. Nadzāstais kaļkis jōizvad dōrzā mozōs čupiņōs un jōapber ar zemi. Zeme ar sovu mītrumu kaļki dzeš. Leidz kū viņš ir dzasts — jōsajauc ar zemi, jōizkaisa un ar ecežōm jōistrōdoj. Zeme jōkaļkoj rudenī. Dziļōk par 2 col. nav iteicams istrōdot. Uz vinas pyuravitas jōdūd 30—50 pudu. Normalōs zemēs piteik jo māslojam ar kaļki ik pa 3—4 godi reizi. Skōbōs zemes jōmāsloj bižōk. Pādejā laikā sevišku vēribu sōk pigrist olutu kaļkam. Viņa jōjem divreiz tik, kai dadzynoto. Viglōs smiltis zemēs jōdūd priksrūka mergeļam, bet mōla zemē loboki byus dadzynoti kaļki. Uz vinas pyuravitas dūd 200—700 pudu mergeļa. Jōizvad zimā, jōsaber čupiņōs un pavasari, kod vyslobōk dryup, jōizkaisa un jōistrōdoj.

Apyudenošona.

Latvija atsarūn tik laimīgūs apstōklūs, ka augļu kūki aug pat bez apyudenošonas. Jautojums nu gon tys, voj bez likas yudeņa pīdušonas viņi spējīgi nest pylnas ražas? Jōatbild ar nā, jo kai myusu loboki augļkūpeji — dōrzu īpašniki — pīrōdijuši, tod dōrzu lejūt raža un augļu lobums stypri pasaceļ. Naapstreidams tumār fakts, ka zemi dōrzā pastōvīgi turūt teiru nū nazōlēm un irdanu, mes aiztaupitu daudz mītruma un mozōk byutu jōpidūd yudeņa nū rūkas. Tys, kū tagad viņā ūtrā mōjas dōrzā sauc par „ōbelnicu lišonu“, ir tikai nikošonōs, nazōļu apyudenošona un navys ōbelnicu lišona, leidz kuru saknēm yudens nimos nateik. Jo gribam 35—40 godu vacu ōbelnicu, kai nōkōs aplīt, tod zam viņa poša kūka jōizlej 300 spaiņu yudeņa, kas uz 1 pyuravitu īstaisa nu 10,000 leidz 12,000 spaiņu, voj 240 mucas (50 spaiņu), šī skaitli izalik brīsmīgi, bet jo apskotamēs, cik daudz yudeņa nu gaisa nūkreit snīga un leita veidā, tod tys vēl teirais niks. Vysmozokais, kū dreikstatu dūt, ir 100 spaiņu uz ikkōtra augļu kūka. Kai redzam, taidis yudeņa daudzums ar mucōm nav pīvadams, te jōireikoj īpašas apyudenošonas ītaises, kuras, pat mozokō, moksoj dažus tyukstūsus rubļu. Kur īspējams sakrōt leita yudeni, taidis ness lelu svētību augļu dōrzam. Vēl laimigoki ir ti dōrzi, kur īspējams uzlaist strautu voj upišu yudeni. Oku un otutu yudens vysmozvērtīgais lišonai.

Tūs laimīgūs, kam īspējams sovu dōrzu apyudēnot, breidynoju līt vālok par augusta mēnesi. Vēļōk lejūt, kūki zimā var apsalt, kai tys nūvārots Dīnvyd-Krīvijā — Krymā. Jo īprikšējais rudens bejis sauss un zīma sakla, tod lišona jōisōk leidz ar zīdešonu. Pēc tagadejim nūvārojūmim pareizi strōdojūt dōrzs jōapyudenoj 2—3 reizes.

Apyudenošonas ireikošona augļu dōrzūs lelokai daļai myusu lauksaimnikim nav pa spēkam — un todēļ jocenšas mitrumu cytaidi uzglobōt, cytaidi pigōdot pi saknēm. Te nu ir nū svora zemes iprikšējō un vālōkō apstrōdošona augļu dōrzā. Kotra augļu kūpeja svāts pinokums lai ir un palik: pyrms stōdišonas vysu augļu dōrzam nūdūmotū zemes gobolu dziļi apstrōdot un velōk verskōrtu turet pastōvigī irdanū. Lai vėl reizi igaumejam, ka „zemi irdynōt ir tikpat daudz, kai lit bez yudeņa un māslōt bez māslim“.

Ražas kūpšona.

Pi ražas kūpšonas pīdar augļu ratynošona, zoru balstišona, ceīņā ar auglīm kaitīgim insektim (kukaiņim) un sēnitēm, augļu nūjemšona, škirošona un isainōšona.

Ražas kūpšonai patisibā jōpigriž nūpitna vēriba. Myusu augļi taidi, kai viņi tagad ir, armoz izjemumim, nīmoz nadreikst pasarōdit pasaules augļu tergā: plankumaini, tōrpaini, navinaidi atsateistijuši, saspaiditi un golu golā vėl ipakoti solmūs. Pareizi kūkus un ražu kūpūt mes varatu ar tīm byut lepni, jo vysī apstōkļi runoj myusu augļkūpībai par lobu, bet tagad — vysī augļi jōsabōž Reigas Daugovmolā un pat ī pošā Daugovā.

Retošona. Kas reizi pamēginojis retot, tys ūtru reizi vairs nū taidas naatsateiks. Amerikā nūsadybynojiši īpaši arteļi, kuri it nū dōrza uz dōrzu augļus retodami. Franči uz sovīm formu kūkim retošonu īsōk jau ar zīdīm. Pateicūtis retošonai mēs dabojam lelokus un vīnmārigokus augļus; retojūt ražas byus videjas, bet ikgodejas, jo augļu kūki napōrpyulati nū pōrlcīgas ražas, spēj atteistit nōkamam godam zīdu pumpurus. Retošonas izdavumi bogatīgi atsamoksoj. Viņa jōizdora 2 pejēminūs: pyrmu reizi, kod augļi meža riksta lelumā un ūtru reizi — kod augļi pusaugā. Šūs padejūs var izmontōt pōrstrōdojūt želeja, marmeladē. Skotūtis pēc škirnes, augļu daudzuma, uz kūka jōatstōj uz kotra augļu zariņa — 1, 2, 3 augļi. Izgrižami īvainoti un vōji atteistiti. Svora ziņā izratotū augļu iznōk vairok par naizrātōtim.

Balstišona jōisōk tod, kod zori nū sova normalō stōvukļa nusalīkuši uz leju par 4—6 col. Šis dorbs izdorams pakōpeniski un ar prōtu. Lelokim zorim nikod ar vinu bolstu napiteik. Par balstim nūdar zorainas elkšņu un cytu kūki kōrts, žuburi. Jo taidu zorainu nav, tod jopagatavoj — gludā mitā īsleipi itaisut topas. Bolsta apakšgols jōpīstyprynoj pi zemē īdzeita mītiņa tik styngri, ka vējš bolstu nadaboj nūgryust. Viņu var īsist ari zemē. Bolsta stakles joaptyn ar solmīm, voj ari cytu tamleidzīgu materialu, lai zorim myza natyktu nūbarsta. Pēc augļu nūjemšonas viņi tyulen jonūjem, lai zorim byutu breiviba.

Bolsti jopagatavoj jau zimā, lai leidz vajadzības breižam pilnīgi izkolstu. Ideals jau nu byutu izaudzet augļu kūkus ar

tik stiprim zorim, ka bolstu pavysam navajadzatu litōt, bet tys tik dreizi nabyus.

Ceīņu ar insektim un sēnitēm apskatisim vēļok, runojūt par kūku slīmībōm.

Augļu nūjemšona — ryupju pylns dorbs, seviški lelūs dōrzūs. Kod eistajs nūjemšonas laiks īsastōjis, tod jo otrōk šū dorbu veiksīm, jo lobōk. Nūteikt eistu nūjemšonas laiku nīmoz nav tik vigli. Vīnigi pazeistūt vītejūs zemes un klimatiskūs apstōkļus, kai ari vītejōs škirnes — nasamaldīsim.

Skotūtis pēc nusagatavošonas laika augļus vosoras, rudenā un zīmas škirnēs. Vosoras augļi nusagatavoj jūlijā un augustā, rudenā — septembrī, oktobrī un novembrī, zīmas — decembrī un vālōk. Jōizšķir augļu nūjemamō gatavība un litojamō. Vosoras augļi jōnujem dīnas 4—6 pyrms viņu litojamōs gatavības, jo tik tod viņi byus eisti sulīgi, preteajā gadījumā, īpaši bumbires, pilnīgi nalītojami. Kod zōles zalō krōsa pōrit dzaltonzalā, atsateista aroms (smōrds), sāklas palik bryunganas, nūbyruši, tōrpaini augļi, īnasti uzglobošonas telpēs, vairs naveist un augļa kōtiņš vigli atsadola nū zariņa — vosoras augļi jōsōk nūjemt. Nūjemšona izdorama 2—3 pajeminūs: paprikšu nū kūka dīnvyda daļas un ōreji augļi, tod nū krūņa ikšpuses un zīmeļa puses.

Rudenā ōbuli jonujem nu kūka tod, kod augļa kōtiņi vigli atsadola nu zariņim un sāklas sōk palikt drusku bryungonas. Eistā laikā nūjemtūs augļus ilgī var uzglobōt un ari ir gordōki par nalaikā nūjemtīm; pādejūs ari labi navar uzglobōt. Jo ilgōku laiku pastōv sausums un pēc tam gaidams leits, tod jopasteidz ar rudenā augļu nūjemšonu, jo cytaidi leita naktī lelōkō daļa nū vīnim nūbers.

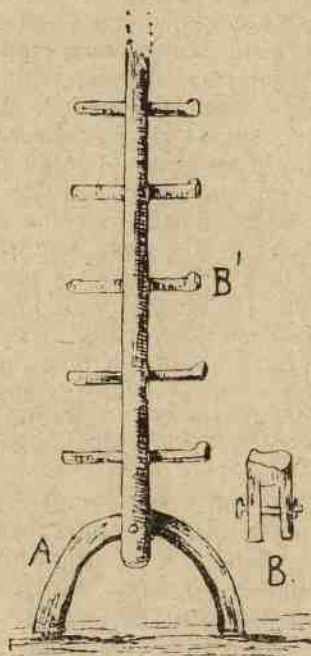
Zīmas augļi pēc īspējas ilgok jōatstōj kūkā. Pat viglas solnas vīnim nakaitej. Tik nadreikst sasolušūs augļus jemt, ni ari aizkōrt, bet jōnugaida leidz ti pylnīgi atsalaiž. Kod pilnīgi vasali augļi bezvēja laikā sōk birt nu kūka, tod taidi jōjem nūst. Dažas škirnes, īpaši bumbiru, lobōk ogrōk nūjemt, nakai nūsavālot. Antonovka, pīmāram, jōatstoj kūkā leidz palik pylnīgi dzaltona, cytaidi nabyus ni eistō aroma, ni ari labi varēs uzglobōt.

Plūmes mōjā litošonai jōatstōj kūkā leidz pilnīgai gatavībai, bet syutišonai zylōs jōnujem tod, kod viņas sorkonas; sorkonōs — kod rozā; un dzaltonōs — kod boltas.

Kirši taipat sovīm vajadzībōm nūjemami pilnīgi gotovi, bet syutišonai — bryuni jemami tod, kod viņi sorkoni; sorkoni — kod rozā; rozā — kod dzaltoni un dzaltoni — kod bolti.

Augļi vōrda pylnā nuzeimē jōnūjem un navys jōraun, voj jokrota. Pyrms stojamēs pi nūjemšonas, jōapgōdoj trepes, grūzi un jōapgriž perkstim nogi. Nu trepēm vysparūcīgokās ir tīroles un dubultōs, kai redzam zeimejumā № 18. Viņas ļūti vigli ilaižamas zoru storpēs un drūšas. Jo navar pi zorim trepes pīslit — jōatbolsta. Grūzi jōjem naleli, kurūs ityļpst 20—25 mārč. augļu. Ikšpuse grūzim jōizōderej:

izlik ar smolkom kūka plyuksnom (древесная шерсть), pōrkloj ar maisa drēbi un vit-vitom pididz. Jōizōderej tōdēļ, lai augļi uz citom grūza sinom natyktu saspisti. Uz reizi rūkā jemams tikai 1 auglis. Auglis ļūti vigli atsadola nu zora viņu palicūt uz augšu un pagrīžūt uz sōnim. Joskotōs, lai augļu kōtiņš palyktu vasals. Taipat jōsaryupej, lai augļus jemūt natyktu aplauziti mozi augļu zariņi. Augļi kai grūzā, tai nū grūza ar rūku jōilīk un jōizjem, tikai tai strōdo-

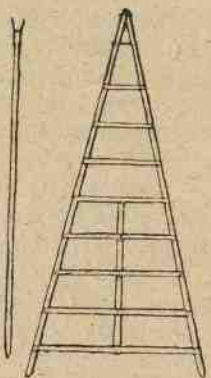
Augļu nūjemšonas trepes.

jūt mēs dabosim pilnīgi vasalus, bezplankumainus augļus, kurus labi un vigli varēs uzglobot. Bez tam taidus nasaspaiditus augļus ūtra tik dōrgi samoksoj. Ar augļim jōapsait taipat, kai ar ūlōm. Vosoras augļi tyulen pēc nujemšonas jōškiroj un jāpokoļ, rudenā un zimas augļi vēl ipriķš jōizsveidynoļ. Ar šū nūlyuku viņus salik 1—1½ pādas augstōs kaudzēs, kur navin šam nūlyukam dōrzūs ireikotōs jōatstōj 2—6 dīnas, skotūtis pēc škirnes. Jo jemūt vins-ūtris auglis nūkreit — ši jolīk atsevišķi. Lai augļus labi varātu uzglobot, tod nūjemšona izdorama sausā laikā. Nū reita dorbu var isōkt ap pl. 8, kod rosa nū augļim nūkoltuse.

Vins cylvaks, videji strōdojūt, 10 stundu garā dorba dinā spēj nūjemt 15—20 pudu ūbuļu, 4—5 pudi kiršu (pat gadījumi bejuši, kod 1 cylvaks 10 stundu laikā salasijis 12 pudu kiršu), 11—12 pudu plūmu.

Augļu škirošona.

Parodums labibu škirōt kotram lauksaimnikam idzims, taipat škirojām lynus, bet augļus uz tergu syūtām vysus juku jukōm, kaidi nu viņi kuri reizi izauguši. Tei ir brīsmīga augļu apvainošona. Jo nu tam kaidis lobums nōktu, vēl byutu saprūtama taida reiciba, bet te taisni ūtraidi — našķirotus augļus uz

tergu syūtūt mes zaudejam vysmoz viņu trešu daļu nū viņu vērtibas. Pōrs tōrpainu un plankumainu augļu, itykuši lobū vydā, nasamārigi pamozynoļ pōrejū vērtību. Augļi, pyrms viņus uz tergu vadām — jōškiroj. Škirošona izalik daudz gryutoka, sarežģitoka, nakai viņa patisibā ir. Kai leidz šam izarōdijis, tod veiklōki škirotoji ir 16—17 godus vacas sivītes. Myusu augļi jōškiroj uz 3 dalōm (zortīm), skotūtis pēc viņu lobuma.

Pi pyrmōs zortes pidar pilnīgi atsateistijuši, bez ivainojumu, voj nu tys byutu sēnišu, voj insektu dorbs, bez ispidumim, laikā nūjemti un paši lelōki augļi.

Ūtrō zorte ir tikai mozōki, bet ari pareizi izauguši un nikaidā ziņā na tōrpainī, kraupainī un saspisti augļi.

Trešō zorte — brokis, kurs uz tērgu nav syūtams, jo naatsamoksoļ syutišona. Broki nu nōk vyss, kas naderigs pyrmā un ūtrā zortēs — torpainī, plankumainī, idaudziti, napareizi izauguši.

Trešū zorti vysnūdarigōk mōja pōrstōdot želejā, marmeladēs, kaltet sovōm vajadzibōm (terga monta viņa mozvērtīga sova izskota dēļ).

Ipakošona. Lai syūtūt augļi nasadauzitūs, tod viņi atteicigi jōipakoļ. Pagaidam myusu ūbuļus vysparūcigok ipakot 2—3 pudu kastēs. Storp augļim, kai ari kastes dybynā un sinu izlikšonas jojem voj nu papeira, voj kūka plyuksnas. Papeira plyuksnas dizgon dōrgas — un todēļ viņas jem viņīgi augstokō lobuma golda augļu ipakošonai, mozokōs kastiņōs. Izplatitokais ipakošonas materials ir kūka plyuksnas, pi kam lobokas plyuksnās nu lopu kūkim, bet nūdar ari izvādynotas skuju kūku plyuksnas. 3 pudu kastes ipakošonai klōjūt plyuksnas tikai storp augļu kōrtōm, kastes dybynā un gar sinōm — izit 4—6 mārciņas. Likūt plyuksnas ari storp augļim — 6—8 mārc. Lūti nuderigs ipakošonas materials — sausōs, boltōs purva syunas. Sōlmi (cysas), lai viņi byutu kaidi, nader ipakošonai, jo augļi pijem viņu garšu.

Kastes dybyna un sinu izklōšonai jojem pabizs zylais voj palakais papeirs.

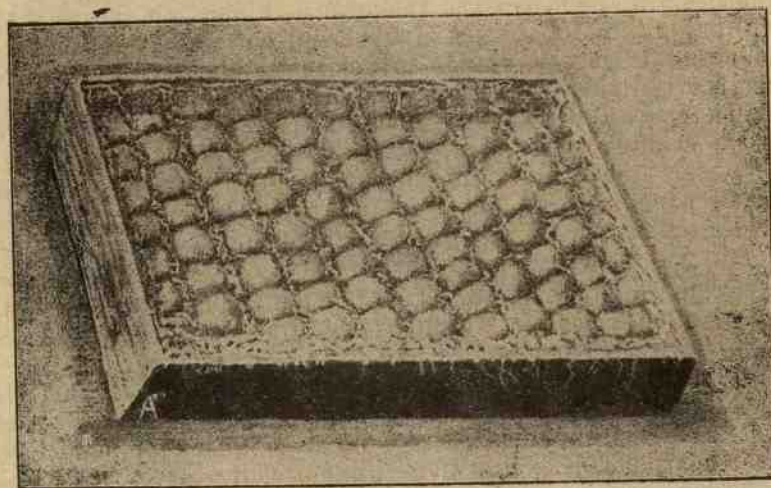
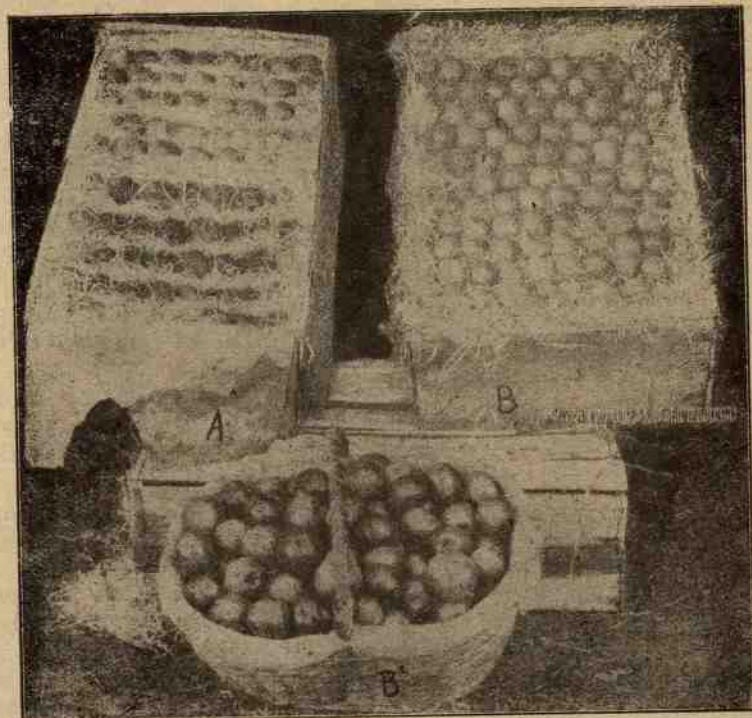
Kastes izgatavōj nū 1/2—1/3 col. bizim dēļim, ar vyda sinōm un golim nū 3/4—1 col. bizim dēļim.

Oreji izmārojumi 2 pudu kastei (zeim. 19), garums 33 1/2 col., plotums 17 1/2 coles un augstums 9—10 1/2 col. Šimōs kastēs jōpakoļ myusu pyrmōs zortes augļi.

3 pudu kaste ir 33 1/2 col. gara, 17 1/2 col. plotā un leidz 14 col. augsta. Taidōs kastēs nōk ūtro zorte. 3 pudu kastes pamats ir rāms nu 1 col. bizōm un 2—2 1/2 col. plotōm latom. Sōnu sinōs jōatstōj škerbas gaisa pipluļōnai.

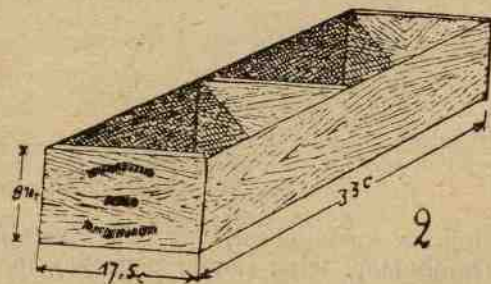
Vōkus vysōm kastēm taisa nū taida paša materiala, kai sōnu sinas.

2 pudu kastēm sinas var taisit ari nu lubōm.

Zeim. 19. Augļu kastes.

Augļi kastēs jāpokoļ tai, ka viņas, vaļā taisūt, izskotos gluži pylnas. Šū panōksim, jo pa prikšu uzliksim vōku un pakošonu isōksim nū ūtras puses. Īpriķš pakošonas kastes dybynu izkļoj ar kūka plyuksnōm. Izkļoj papeiru tai, ka viņa molas snadzēs pōri kastes golim un molōm. Uz papeira lik kortiņu pakojamō materiala (kūka plyuksnas), uz viņa uz sōnim ciši rindōs viņu pi ūtra augļus u. t. t. leidz vajadzīgais augļu daudzums ilikts. Storp augļim iteicu mozlit laist kūka plyuksnas, lai viņi tai nasapistūs. Augļu kōrta tik ciši jāipakoļ, ka kasti sōnūs pagožūt, viņi naizkreit. Jo pādejū augļu kōrtu salikūt kaste naiznōk gluži pylna, tod tukšums jōuzpylda ar pakojamū materialu; beigōs vysu pōrkļoj ar papeiru, kas snadzēs par molōm. Uzlik kōrtu plyuksnu un aiznogļoj.

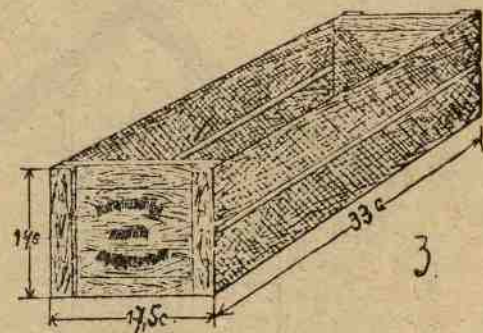
Kastes goli jāapvalk ar drōti. Kotrā kastē pokoļama tik vīna škirne. Kad trauks pylns, tod vīnā golā atzeimej škirnes nūsaukumu, dōrza adresi, teišū augļu svoru un preces lobumu.

B u m b i r i škirojami un pakoļami taipat, kai ōbuļi.

Plūmes arī jošķiroj 3 zortēs. Pymō — lelokōs, ūtrō — mozokōs un trešō — sakrūplotōs. Pakoļ 10—20 mārč. kastēs. Kastes taisa nū $\frac{1}{4}$ col. bizim dēļim, voj lubōm, ar škerbōm gaisa piplyušonai, bet goluš nū $\frac{1}{3}$ col. dēlim.

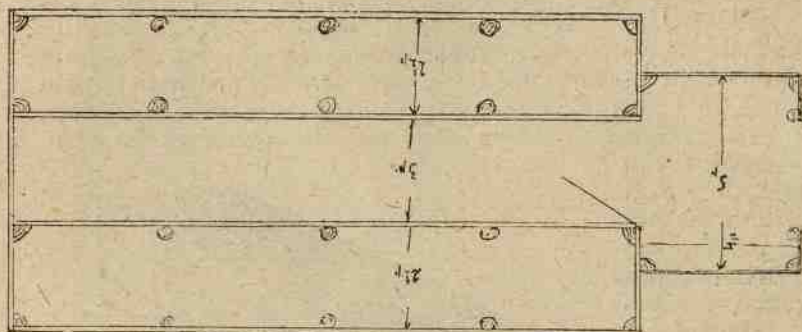
Plūmes jōnūjem ar vysim kōtiņim un uzmanigok par ōbuļim, lai nikur napisaspistu.

K i r š u s palai kam našķiroj, tik izlosa ivainotūs un ipyvušus. Jōnūjem ar visim kōtinim. Toļokai syutišonai iteicams pakot sitūs, kurūs itylpst 10 leidz 20 mārč. ūgu. Toļokam ceļam vajadzigi

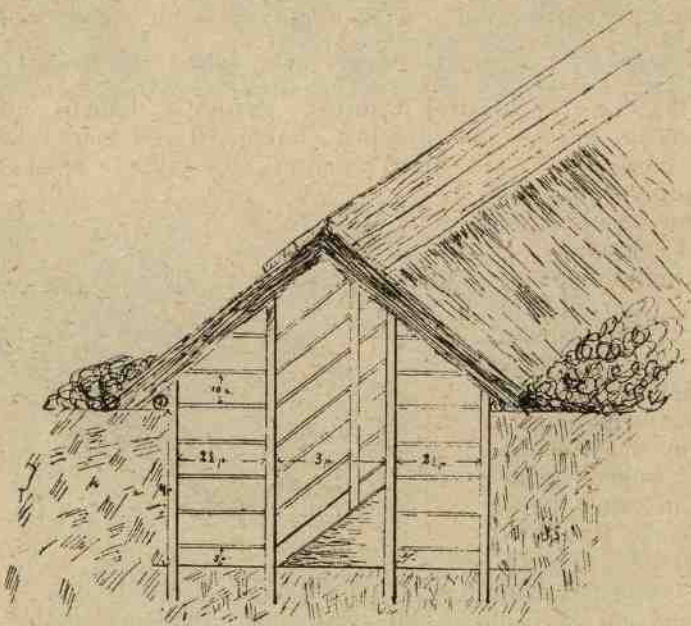
10 mārč. un tyvokam — 20 mārč. sīti. Pylnam sītam uzlik versā kiršu lopas. Pōrkļoj ar boltu papeiru. Salik pa divim uz rāma, sasysta nū 1 col. bizom un 2 col. plotom latōm, pōrkļoj plōnūs vinkūpus sasystūs dēlišus un sasin. Rama un dēlišu lelums atsakaroj nū sītu leluma.

Augļu uzglobošana svaigā veidā. Mōjas vajadzībēm kotrā saimniecībā zynoms augļu daudzums jōuzgloboj svaigā veidā; bet voj augļu uzglobošana tergam atsamoksoj —

Zeim. 20. Augļu pagroba plāns.

ir jautojums, kurš joizsprīž uz vītas, ivārojūt dažaidus apstōkļus, kai uzglobojamū telpu (augļu pagroba) īpašības, šķirnes uzglobošanas izturība, svora nužušana uzglobojūt, augļu tergs rudenī un zimā un c.

Zeim. 21. Augļu pagrobs.

Izalik gon, ka ap zīmas svātkim, dizgon dōrgi augļus pōrdūdūt pelnejam, bet biži vīn pamatigok apsaskotūt iznōk

gluži ūtraidi — esam zaudejuši. Pa uzglobošanas laiku augļi ļūti daudz zaudej nu sova svora, caurmāra 4—6%, bet dažas šķirnes pat 14—18%, tai tod caurmāra 1/7 daļu nū svora un sovas vērtības. Pī tam nadreikstam aizmērst, ka augļu tergotōji pēc zīmas svātkim reši kod moksoj vairōk, kai ap un eisi pyrms svātkim. Tai tod vīnmār izdevigōk jau ap decembra vydu augļu pagrobu izteirit. Kam sova augļu tergotuve, tam gon ir aprēkins augļus uzglobōt.

Augļus var uzglobōt dažaidēs telpēs, jo tik vīn īspējams vīnēs nūturet vīnmārigu temperatūru (ap +3—4°C.), kas naizdūd nīkaidū nalobu smoku, tyumā nav pyustūšas un nalobu smoku atsadalušas vīlas, pīteikuši mitras un labi vādinojamas. Šos prasības vyslobok izpylda augļu pogrobs, bet taidis dīzgan dōrgi izmoksoj un tai tod na kotram īsocejam pa kešai. Lai plašōk pōrrunot augļu uzglobojamū telpu vaicojumu — šōs gromatas apmārs naatlaup. Nōkamības saimniecībā augļim jobyut patstōvīgi uz goldā. Cylvakam kotru dīnu jōapād vysmoz 1 mār. augļu, pa 6 zīmas mēnešim sanōk 180 mārčiņas; saimniecībā, kur 10 saimes lūcekļu, tai tod vajag pavysam 1800 mār. jeb 45 pudī augļu. Pa svātku dīnōm jōrēkinoj klōt 10 pudu, pīrkš vīsīm — 5 pudī, tai tod kupā iznōk 60 pudu. Taida daudzuma augļu uzglobošanai telpu īreikošana ir sekuša (zeim. 20 un 21): jōizrūk 7 pādī plotā, 14 p. gara un, jo grunts yudens atļau — 4 p. dziļa bedre. Tod josasyt nūmales tik plotūs goldūs, cik dziļa bedre, un 1—2 asu garumā, pilik pī bedres sīnōm, idzan styurūs 4 col. rasnus mitus un kotrūs sōnūs pa 2 taidi poši mīti, un nu esam nūsadrūšynojuši pret zemes ībrukumu.

Mītim atstoj 4 col. garus golus vers zemes. Gar molōm nūlik 1 vainugu, kur spōres pīstyprynōt, salik spōres, nūlik ar kārtīm un aplīk voj nu ar solmīm voj nīdrōm.

Īksejō īkōrta ļūti vīnkōrša; gar molom plaukti, bet pa vydu 2 1/2 p. plots celīņš.

Apakšējais plaukts nu zemes uz 5 coles; plaukts nu plaukta — 10 col. Plauktus var taisīt nakustynamus un izvalkamus, 2 pādu plotu kastu veidā. Izvalkamōs kastes parūcīgokas: vīglōk augļus pōrlyukōt un vīglōk kastes izteirit. Dybyna golā jumtā jōītaisa vādynamō truba. Jo pogrobom solmu (cysu) jumts, tod īkšpuse jōizsmērej ar mola-kalka maisījumu, lai solmi nasōktu pyut un augļi nu vīnim napījemtu napateikamu garšu. Jo daudz augļu jōuzgloboj, tod ekonomiskōk pogrobu taisīt plotōku (14 pādu) un pa vydu laist 4 1/2 pādu plotu plauktu te nu obōm pusēm varam piklyut augļus apraudzīt. Taidis pogrobs jau iznōk kritni dōrgok, jo vysš byuves materials jojem rupōks.

Pyrms augļu īnešonas pogrobā plaukti un sīnas jōapmozgoj ar vīnprocentīgū formalina yudeni, voj ar jōizkvāpynojo ar sāru. Īber kaidā dzelža voj mola traukā dagūšas ūgles, īnas pogrobā, uzber zynomu daudzumu „sāra zīdu“ un durovas aiztaisa labi pamatīgi. Vādynomā truba ari jōaizbōž. Uz 5—6 kv. pādām plauktu var salīkt 1 pudu ōbuļu. Augļus pogrobā īnasūt na-

dreikst viņus slaucīt, kai tū biži dora, jo taukainō vosku korteņa uz augļim ir viņu lobokais aizsorgs pret dažaidōm sēnītēm. Loboko temperatūra zīmā +3 — +5° C.; rudenī +6 leidz 9° C. Augļi pogrobā arvin jōaplyukoj, izpyvuši jōizlosa. Pogrobs labi jōvādyno, jo teirs gaisis ir augļu bariba. Jo pogrobs sauss, radzams, ka augļi sōk mozlit veist; tod celiņš jōapsloka ar yudeni; turpretim jo pogrobs pōrleicigi mitrs, jojem paleigā klorkalcijs (kalcija chlorīts). Viņu sadauza gobolūs, salik uz isleipi nūlyktās skōrda (bleka) plōtes un zam zamokō styura palik trauku, kurā satak iškeidušais klorkalcijs. Viņš kōri uzsyuc yudeņa garaiņus, kamdēl izškeist. Klorkalcijs pogroba gaisu bez tam vēl dezinficej. Vinkoršōk var arī pogroba gaisu padarīt sausōku, viņu vādynūt sausokōs dīnōs. Sausi pogrobī — ūtraidi — jōvādyno mitrōs dīnos. Taidas škirnes, kai Vidzemes Borsdorfits (seipuliņš, borsīts) labi uzglobot sausōs vitōs, bedrēs, likūt kōrtōm ar sausom lopōm. Bedre tai jōnūsadz, ka augļi nasasolst, bet arī tai, lai var vādynot.

Naapdzeivotōs ustobōs augļus taipat var uzglobōt, kai pogrobūs, tik te viņi ōtrok veist. Lobokōs ustobas tōs, kuras atsārūn zīmeļu pusē.

Plūmes var labi uzglobōt leidz zīmas svātkīm, ilikūt uzmanīgi nūlasitus, pilnīgi inōkušūs augļus kōrtōm ar lopōm mōla pūdā un irūkūt tik dziļi zemē, ka nasasoltu. Jogōdoj, lai yudens natyktu pūdūs. Vyslōbōk var uzglobōt vālos ūngaru plūmes.

Augļu kūku slimibas.

Augļu kūki, kai jau dzeivi organismi, padūti dažaidōm slimibōm. Dažas nū slimibōm ir vīglas, ōtri pōrejušas, bet cytas turpretim ļūti nūpitnas, gryuti ōrstejamas. Slimību cālūņi ir dažaidi, bet viņas vysas var sadalit 3 grupōs: a) augļu kūkim napimārōti klimatiski un zemes apstōkli, b) insekti, dzeivniki un cylvaks un c) zamoki augi, golvonā kōrtā sēnites. Lai saprōtīgi un ar lobīm panōkumīm varatu ceinītis ar jau asūšōm slimibōm, bet golvonā kōrtā lai byutu iespējams nūvērst viņu pasarōdišonu dōrza, mums pamatīgi jōipasazeist ar šim cālūņim.

a) Napimārōti klimatiski, zemes un apkōrteji apstōkli: baribas vilu tryukums, voj arī viņu pōrpilniba, kaitigas vilas zemē, kaitigas gāzes gaisā; pōrlicigs sausums, mitrums pōrpilniba; styprs korstums voj soltums, vēji, krusa, snīgs, napiteikuša apgaismošona. Tai, pimāram, dzelzām zemē tryukstūt, atsateista bōlō kaite voj chloroza, pōrlicīgi mitrōs un citōs zemēs saknes sōk pyut, napiteikuši apgaismotas lopas navar normali strōdot, kūks sōk vōrgt. Pavasara reita solnas biži izneicynoj zīdus, kai arī nūnōvej jaunaudzes un tai sagatavoj breivu ceļu tōlōkim, kūkim nalabvēligim faktorim. Daudzūs gadijumūs te nūder vīnkōrša kūku nūkalkošona (pret sauli, zynomā mārā pret soltumu). Nūkalķoti kūki pavasari mozlit gausōk atsateista, vālok isōk zīdet un tai vairōk garantijas, ka zīdus nanūmaitos

nakts solnas. Ceiņā ar nakts solnōm ļūti lobs leidzeklis dōrza dyumošona. Dyumošona jōisōk tai ap pulkst. 3 reitā un jōturpyno, leidz pulkst. 7, cikmār dōrza temperatūra nav pasacāluse leidz +3—4° R. Jōdyumo, tai, ka ap un pēc saules lekšonas vys dōrzs byutu pōrklōts ar dyumu mōkuņim. Jo miglains reits, tod nav vajadzigs dyumōt. Pateicūtis mōkuņim (dyumu miglas) sasoluši zīdi un cytas stōdu daļas atsala iž pamoza m un tai solnas sekas palik najyutamas. 1919. g. pavasari Bulduru dōrzkūpibas školā temperatūra nūkryta leidz — 3,8° R. zam nulles. Zīdi un lopas bej pylnīgi sasoluši, bet pateicūtis dyumošonai, pamozam atsala idia un tai solna padarita nakaitīga.

Dyumošonai nūdar zaļas skujas, dažaidi mitri gryuži, dorva jaukta ar smiltim un zōga skaidōm, mitri māslī, torfs un t. t. Piteik, jo gūnskurus idadzyno 10 ases viņu nū ūtra, un viņu gūnskuru liniju nu ūtras puse uz 100 asim.

Nakaitēs jau, jo bižōk ikursam, tik dōrgōk izmoksōs. Amerikā lobokūs augļu dōrzus apsylda ar seviškom krōsniņōm. Cērams, ka ar laiku arī pī mums izaplatīs dōrzu apkurynošona, jo amerikāni ar tu styprī paceļ ražu un viņas lobumu.

Kur dōrzs nakaļkoj, lai izasorgotu nu myzas apsaldešonas uz calmim, iteicu pavasara mēnešūs, kod spēji mainīs dīnas syltums ar nakts soltumu, stumbru nu dīnvyda puses aizsorgot ar jumtveidīgi sataisitim dēlišim.

b) Insekti, dzeivniki un cylvaks, kai slimību cālūņi. Insekti (kukaiņi) biži viņ apgrauž lopas, zemē dzeivojuši pōrgrauž un apgrauž saknes; dažreiz isagrauž saknēs u. t. t.; ōbuļu tinejs biži sabujoj leidz 75% augļu, viņūs isagrauzdams un tai padaridams tūs tergam naderigus; gramzdu grauzeji isaād storp myzu un kūku — attur kūka atteistību; zaki apgrauž jaunūs augļu kūciņus; cylvaks nalaiķā un naprotīgi strōdojūt ar nāzi biži viņ izsauc kūka nōvi.

Te gribu tikai eisumā aizrodīt uz 2—3 golvonim kaiteklīm, kuri vysvairōk myusu dorzūs nūdora zaudejumus.

Ōbeļnicu zīdu dyurejs — smecernīks (Anthonomus pomorum L.), moza, palāka vabalite, ar garu dagunu un gaišu streipu škārsi par muguras pakāļejū daļu. Pōrzimōj aiz vacōs myzas, zam syunas, kūka caurumūs, kur jyutōs drūšs. Leidz ar pavasara syltokōm dīnōm viņš ir uz kōjōm un apgrauž pūmpurus, jaunus lapiņas. Pasarōdūt pyrim zīdu pūmpurim zīdu dyurejs sasapōroj, mōtite ar sovu osū dagunu izgrauž zīdu pūmpurā caurumiņu, idej tur ūliņu un ar dagunu viņu iboda zīdā. Pēc 5 dīnōm nu ūliņas iznōk mozs torpeņš, pōrteik nu zīda ikšejim organim. Sadurti zīdi nauzzīd, bet sakolst. 2½ nedeļu laikā tōrpens izaudzis, nūvalk vacū ōdu un tik pat izakūnoj. Nū kūniņas pēc 8 dīnōm izlein jauns smecernīks, pyrimā laikā gaišs un meiksts, bet vēlok paleik tumšōks un spōrni sacitej. Pilnīgi izaudzis viņš pōrgrauž sakoltušō zīda lapiņas, izlein un isōk klaiduņa dzeivi leidz rudenam. Lobā

laikā klejoj pa kūku, āzdams pumpurus un lapiņas, bet nagaisā un vāsokos dinos pasaslēp aizsorgotā vitā. Tai kai viņš ir ļūti mozs, tod tu parosti naivāroj. Uz rudenā pusi smecerniks labi aizsorgotā vitā aizīt uz zīmas dusu, lai nōkamā pavasarī par jaunū uzsōktu dorbu. Zemē pōrzīmojūt ōbelnicu dyurejs nav atrosts.

Ceiņa ar šū kaitekli pī lobas gribas nav gryuta. Īvārojūt tū, ka ōbeļnicu zīdu smecerniks zīmas dusai meklej aizsorgotu vitu, taidu viņam var sevišķi sagatavōt, lai vēlok vigli iznycynot. Keramōs jūstas taisni ir taidas īvilinošonas vitas. Myusu apstōklūs šōs jūstas jōaplik kūkim junijā, pat julijā vēl nav par vālu. Voiloka atlykumi lobokais materials šam nūlyukam. Voiloka jūsta 6 col. plota piteikuša. Jo taida nav, tod solmu grīstes, meikstōs azara nīdras, sins, vacas mašas — izpildīs tū pošu uzdavumu. Jōivāroj gon, ka sausā jūstā smecerniks labprōtok lein ikšā, nakai mitrā. Jūstu apskatišonu var atlikt vālam rudenam, kod še byus īsavitojīs ai ūtris kaiteklis — ōbuļu torps, lai tod viņā reizē abus sagyustīt. Keramōs jūstas jōaplik ap kūka calmu 2 pādu augstumā nū zemes (natoļu nū krūņa).

Ūtrs leidzeklis sabūjotū bryunū zīdu nūlasišona. Salasiti zīdi josaber kaidā kastē un jōapsin ar škidru dreibi. Pēc kaida laika iraudzīsīm mums jau pazeistamūs smecernikus un bez tam slaidus, spōrnotōm skudrōm leidzīgus, ar garōm kōjōm un caurspeidīgīm spōrnīm kukaiņus — jōtnikus voj spindeles. Ši ir īzauguši uz ōbeļnicu zīdu smecernika rēkina, barodamis nu viņu cirmenīm. Nu taida cirmeņa smecerniks vairs naiznōks. Pamatīgi nūvārojumi pīrōdījuši, ka šōs spindeles — jōtniki dažūs godūs izneicynoj leidz 75% smecerniku, tai tod ¼ daļas. Nū augšā mynatō varam nūjūst, ka salasiti bryunū pumpuri nav vys tyuleņ izneicynami, bet jōdora, kai aprōdīs. Jōtnikīm pasarōdūt viņi jōizlaiž breivibā, bet pēc tam atteistījušīs smecerniki jōiznycynoj.

Trešais leidzeklis — pa zīdu laiku nu rētem smecernikus nūpurynot un iznycynot. Zam kūka jopakloj audaklis, zorus sapurynūt smecerniki nūberst, nu atlik salasit un iznycynot.

Caturtais leidzeklis — pyrms zīdu atsaveršonas kūkus un leidz ar tū zīdu pumpurus apspricēt ar kaļka pīnu. Kaļka pins sakolsdams roda gorūziņu, kur mōtītei pagryuši cauri izagraust.

Golu golā lai īvārojam, ka jo ōtrōk un vīnmārigōk atsateista un atsaver zīdu pumpuri, jo mozōk ļaunuma paspēs izdarīt smecerniki. Labi kūptīm kūkim zīdu pumpuri raisōs ōtrōk un vīnmārigōk, nakai nūlīsejušīm.

Ōbuļu tōrps (Carpocapsa pomonana L.) voj ōbuļu tinejs ir mozs tauriņš, kurš porōdōs pa ōbeļnicu zīdešonas laiku voj ari pōrs nedēļas vēlōk, ūlinas dēj pa lelakai daļai uz jaunīm auglīšīm, rešōk uz tyvejōm lopōm un jaunaudzēm, pa

vīnai divōm uz kotra auglīša; kaidreiz atrūdamas ari treis ūliņas uz vīna auglīša, bet tys ļūti reši. Pēc 7—8 dinōm atsateista bolts kōpuriņš, kurš īsagrauž augliti un barojōs nu auglīša meikstuma un sāklōm. Pēc 3—4 nedēļōm izlein pīauguši kopuri, kuri īsakynoņ augļa kūku myzas šķērbōs, aiz saitēm, storp mitu un calmu u. c. aizsorgotōs vitōs, bet nikod zemē. Jo tymā pošā vosorā iznōk ūtra paaudze, tod pēc 8—14 dinām nū kyuniņas izskrin tauriņš, kurš lidoj naktī. Bet jo atsateista tikai vīna paaudze, kai tys nūteik Latvijā, tod kōpuri pōrzīmoj kukonā, bet kyuniņā pōrsaverš tikai pavasarī. Kotrs kōpurs iznycynoj vysmoz vīnu augli, bet biži pat divus. Vīna mōtīte izdēj leidz 100 ūliņu, nu kurōm vysmoz 75 kōpuri īsagrauž auglūs, tai tod iznycynoj 75 auglus, svorā rēkīnojuť na mozōk par 15 mār. ōbuļu.

Vysradikalokajs un vyslobokais ceiņas leidzeklis ir keramōs jūstas, taidas pošas, kai litojam pret smecerniku. Keramōs jūstōs ōbuļu tineju kōpuri sasalasis uz īkyunošonūs un te viņi vigli izkerami. Tur, kur šis kaiteklis pasarōda divōs paaudzēs, jūstas jōpōrlyukoj ik nedēļas un jōizlosa vysi tur īleiduši kōpuri. Latvijā jūstu aplyukošonu var atlikt leidz rudenam, kod vysi kōpuri jau saleiduši uz pōrzīmošonu. Vysmīlōk kōpuri sasalosa voiloka jūstōs (tamleidzīgās vates un kažūka jūstas), kai man bej īzdeviba nūvārot Bulduru dōrzkūpības školā. Lai jūsta nasamerktu, tod jōpōrsin ar pergamentu papeiru. Jo ōbeļnicai vēl mīts, tod jūsta vēl likama ari ap pādejū. Vīnā voiloka jūstā — uz 10 godu vaca Leišu pepiņa rudenī apskotūt atrodu 130 kōpuru. Vosorā apskotūt ōbeļnicas tik šur tur vareja iraudzīt pa tōrpainam auglam, bet jūstōs viņu salaseju ļūti daudz. Pījemsīm, ka nu augšā mynatīm 130 kōpurīm ūliņu dējejas mōtītes iznōktu tikai puse — 65, tod tumār viņas izdātu 6500 ūliņu, rēkīnojuť pusi nu ūliņōm īzdevušōs, dabujam 3250 sabūjotu augļu. Likūt jūstas ap vacīm kūkim, viņōs sakersīm daudzreiz vairōk kōpuru, tai tod viņu, t. i. jūstu svētība te byus vēl leloka. Lai turpmōk napalik nivīns kūks bez taidōm keramōm jūstōm.

Turpmōkais dorbs — kritušu augļu izlasišona. Vosoras ōbuli pa laikam nūkreit leidzā ar tōrpīm, nu zīmas auglīm kōpuri izlein pyrms viņu nūkrišonas. Tōrpainōs vitas kritušīm auglīm jōizgrīž un jōiznycynoj, voj nu sadadzynojūt, voj aplejūt ar vōritu (korstu) yudeni un izbarojūt lūpīm. Lobōs augļu daļas izlitojamas saimnicībā.

Augļu uzglobojamōs telpēs tōrpaini augli nateik inasti, tikai najauši vins ūtrs te teik; lai vēlōk nu tōrpīm īzauguši tauriņi naizlidotu dōržā, tod lūgīm un vādynomom trubōm jōaizlik bīzs sītiņš, jeb jōaizklōj paškidra drēbe. Kert tauriņus naktis ar keramōm lampiņom naiteicu, jo taidā kōrtā iznycynosim daudz derīgu kukaiņu.

Ceiņā ar ōbuļu tōrpu litoj ari „Parizes zalumu“, bet viņš iznōk dōrgōks par augšā aprōditīm leidzeklim un panōkumi mozoki. „Parizes zalums“ leidzēs tikai tod, jo viņu litosim

nailgi pēc kūku zīdešonas, kamār bikerišu lapiņas vēl nav sarōvušās un nōvīgais šķidrums vysur nūklyust. Uz vīna spaiņa yudeņa jem vīnu loti „Parizes zaluma“ un 2 lotes nadzāsta kaļķa. Džepsins vēl lobōk leidz, bet viņš vēl dōrgōks par „Parizes zalumu“.

Tikai nanūlaidīgi pī dorba, tod ar moz izdavumīm atsa-pestisim tiklab nu zīdu dyureja, kai ōbuļu tineja.

c) Nu augu valsts, kai slimības cāluni. Ir vasala grupa augu, kuri uzamat uz cytu augu organisma un natikvīn izmontoj viņu sev par pīturu, bet pat pōrteik nu viņu gotovās barības sulas. Daži nu taidīm augīm jau nu tolīnes īraugami, pīmaram, amuļi (*Viscum album*); teitiņi (*Cuscuta*); lelōkō daļa turpretim uzbrukt slapyn un tik litpratejs viņus atrass. Ši pādeji pa lelōkai daļai pīdar pī sēnitēm. Sēnites nūdora na mozoku pūstu, kai kukaiņi. Ir īpašas sēnites, kuras dzeivoj uz kūka saknēm (celmenes, pelejuma sēnite), calma (vēzis, brants) un uz lopōm (dažaidas plankuma sēnites); golvonā kōrtā uz auglīm (kraupe, augļu puve). Augļu kūpejs — laucinīks vysvairōk syudzōs par tōm sēnitēm, kuras teiši viņam nu kabatas ker. Te kotrs kraupains auglis, voj ari sapyvs taipat kai tōrpainais valk grasi pa grašam nu kules. Pī šōm sēnitēm — kraupes un puves — tod ari ilgōk uzskavesimēs.

Ōbuļu kraupe — *Venturia inaequalis* Aderh. (*Fusicladium dendriticum* Fuck.) ir vīns nū vysniknokīm augļu kūpeju īnainīkim, kurš godu nū goda nūdora lelus zaudejumus. Ar kraupi saslimst ōbelnicās, bumbires, skōbi un soldoni kirši un pat ī plūmes. Slymoj natikvīn augļi, bet ari lopas un zori. Kraupe īpaši sastūpama pī ōbelnicōm un bumbirēm.

Slimības sōkumā uz lopom pasarōda īpoli plankumiņi. Plankumiņi ir zalgonmalni, samtaini, gar molōm mozlit storaini. Ar laiku plankums aug lelumā un vyds palik gaišōks, palaki bryuns, gluds, teiri tai kai izplyuk; molas pīpatur pyrmajā krōsu — zalgon-malnas.

Lopas nalaikā sakolst un nūbērst pyrms eistō laika, nu kam kūki stipri ciš.

Nu kraupes zori ciš golvonā kōrtā bumbirēm. Vyspyrms uz jaunaudzes myzas pasarōda samtaini, palaki-bryuni plankumi. Vēlōk zam taidīm plankumīm audi sapamst, myza palik tumša, saplaisoj un pōrsakloj taidom, kai skrandōm. Jaunaudze biži vīn izalie un nūkolst leidz pūpuram.

Vys napateikamōks kraupes īspaidis uz auglīm. Uz viņīm pasorōda taidi paši plankumi, kai uz lopōm. Vacī plankumi palik malni, cīti korkaini un īrūbežoti nu bolta riņķa — atsadalījušas augļu myziņas.

Kraupaini augļi nikod naatsateista normali, biži vīn sasprēgoj, zaudej sovu lobū izskotu. Taidi augļi, lai gon derīgi litošonai, tumār pilnīgi zaudej sovu terga vērtību, jo jōpōrdūd par brōki. Jo saslimst jauni auglīši, tod sakolst un nūbērst (golvonā kōrtā bumbiri).

Kraupe pōrzīmoj lopu audūs, zariņu un augļu vēsejūs audūs. Plankumi vydā atsateista naskaitamas sporas (sēnišu sāklas). Uz nūbyrušōm lopōm un uz slymīm zariņīm pavasarī pasarōda mozi malni kermeniši, leidzīgi malnōm punktiņōm, nu kurīm izberst lūti daudz sporu. Sporas, itykušas uz jaunīm zarinīm, lopōm un auglīšīm, uzsōk sovu dzeivi nu jauna.

Bumbiri pret kraupi vēl jyutigoki. Nareši pat augļu kōtiņš aplkōts ar kraupes plankumīm. Kraupaini bumbiri palik kūkaini, stypri sasprēgoj un litošonai pilnīgi naderīgi. Dažas šķirnes zam kraupes īspaida palik pat ryugtas (*Ligeja svīsta* bumbirs). Bumbiru kraupi sauc par *Venturia pirini* Ad.

Jo kraupe uzkreit vēl jaunōm kiršu ūgōm, tod viņas sakolst un palik karojutis kūkā; vacokōs, lai gon slymōs, var nūsagatavōt, tumār nanormalas un sasprēgojušas. Kiršu kraupe — *Venturia Cerasi* Ad.

Ar kraupi jōvad pastōvīgi nanūgurstūšas ceīņas — tik tod cerami panōkumi. Loboki ceīņas leidzekli ir:

- 1) Pamatīga saslymušū zariņu izgrīšona;
- 2) Saslymušu kraupainu augļu nūlasišona nu kūka;
- 3) Rudenī nūbyršōs lopas, zariņus un auglīšus sagrōbt un sadadzynōt;

4) Pareizā laikā litōt pretsēnišu skīdrumus (*fungisidus*);

5) Kaļkōt kūkus un

6) Stōdit pret kraupi izturīgōs šķirnes. Augļu pyuve — *Sclerotinia fructigena* Schrōt. — (*Monilia fructigena* Pers.) Sei sēnite uzbruk tiklab sēkliņu kūkim — ōbelnicōm, bumbirēm, kai ari kauliņu kūkim — *Sclerotinia cinerea* Schrōt. — kiršīm, plūmēm u. c. Saslimst gon jauni gon pilnīgi izauguši augļi. Uz augļa vyspyrms pasarōda bryuns plankums, kurš ōtri paleloj. Nadaudzōs dinōs vyss auglis palik bryuns un meiksts. Bez tam uz taidīm auglīm atsateista bōli-palakas kōrpiņas, kuras atdola lelā mārā sporas. Sporas itykušas labvēligūs apstōklūs, sōk augt un būjōt cytus augļus. Pīteik ar vīnu vīnīgu sporu, lai auglis sasamaitōtu. Kōrpiņas vēlok palik ar īdzaltanu nūkrosu. Uz sēkliņu auglīm (ōbulīm, bumbirēm) viņas grupejas pareizūs koncentriskūs rinkūs. Pyrmais kōrpinu rinkis pasarōda saslimšonas vitā, utrs mozlit tōjok un t. t., leidz kamār pōrklōts vyss auglis. Pyves sēnišu sporas īteik augļi golvonā kōrtā caur īvainojumīm, kuri ceļōs nu ōbuļu tōrpa, dažīm smecernīkim (*Rhynchites Bacchus*), krusas u. c.

Biži godōs, ka pa augļu pyušōnas laiku temperatura voj nu par zamu, voj par augstu, taidā gadījumā viņš pījem malnu nūkrōsu ar metalspeidīgu myzu. Uz malnīm auglīm sēnites sporas atsateista trešō goda pavasarī (jo taidis auglis vēl nav iznycynots). Nūkrituši bryuni augļi pavasarī atdola sporas, kuras uzsōk jaunu darbību. Soltums augļu pyves sēniti nanūnovej.

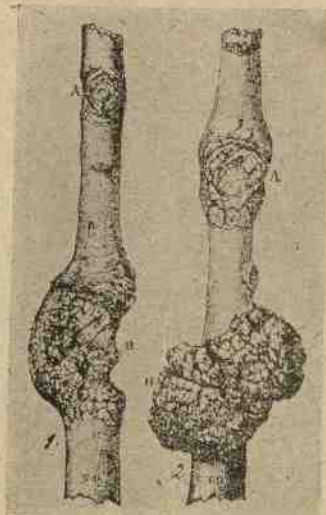
Uz saslymušīm kauliņu kūku auglīm kōrpiņas pasorōda izkaisitas grupōs, biži saplyust vīnkūpus, bet pošas par sevi jemūt ir mozokas. Bez auglīm, kauliņu kūkim ciš zīdi, zīdu un augļu kōtiņi, jaunaudzes un lopas. Mynatōs stōda daļas, pateicūtis parazitū

īspaidam, sakolst un palik kūka karojutis. Uz skōbim kiršim zīdu laikā un vēlāk taidu sakoltušu zariņu nareši ļūti daudz, kūks nu tōlīnes izskotās kai apsvylynōts. Napigrīzūt šaidai parōdībai nīkaidu vēribu, pēc pōrs godīm kūks pilnīgi nūneikst.

Pazeistūt augļu pyves sēnītes dzeivī, nīmoz nanōkōs gryuši atrast ceīņas leīdzekļus. Pīrmā vitā jōnustōda teirība augļu dōrzā. Pī teirības uzturēšonas pīder īpyvušu augļu nūlasišona. nū kūkim un nūbyrušu salasišona. Taidī augļi jō sada dzynoī; nīkaidā zīņā vīnus nadreīkst līkt komposta kaudzē. Tōlōk — slymu zariņu ryupīga izgrišona un lopu savōkšona un sadadzynošona. Skōbim kiršim, izgrizūt sakoltušu zariņus, pījemūt ari daļu nu vasalō zora, izadūd saslimšonas gadījūmus pamozynōt par 75°/_o. Turpretīm, nīko nadorūt, pōrs godūs kiršu kūki nūneikst.

Beīgōs — vysi tī ceīņas leīdzekļi, kaidus izlītojam pret kraupi, nudar ari te, un apkarōjūt kraupi, nīkod naīznōk atseviški apkarōt ari augļa pyvi. Šī obi parazitī nūnōvejami ar vīnu šōvīnu.

Vēzis — *Nectria ditissima* Tul. — Vysvairōk sastūpams uz ōbelnīcōm un bumbīrēm, īpaši uz pyrmejōm. Vēža rātas (zeīm. Nē 22) pa lelōkai daļai īsarūn dažaidu īvainojūmu vitā, kai: solnas nudārītōs rātōs, īsektu īvainojūmūs, krusas rātōs u. t. t.; taipat nūkoltušu un nūlaustu zoru apakšdalōs.

Zeīm. Nē 22. Augļu kūku vēzs.

Pateicūtīs augušā audu uzbudynošanai pī rātōm saplyust daudz barības sulas, nu kam rodōs vasals valnis jaunu, maīgu audu. Mozas rātas taidā kōrtā pilnīgi aīzaug. Nareši šī maīgi audi teik nūnōvētī nu vēža sēnītes, kura veīcynoī audu sasadalīšonu un taidā kōrtā rāta navys aīzaug, bet pat palelynojōs. Rudenī par rātas molōm varam nūvārot mozus, spilgtī sorkonus putramīņus. Šī mozi sorkoni kermenīši īr vēža (*Nectria ditissima*) sporu nesejī.

Saslimšonas vitā myza palik bryuna, nūmērst un atsalūbut atklōj jau nūmyrušu tumšu molku. Rātas molas naleīdzonas, sapampušas, krunkainas. Aplukoījūt napareīzi kūptus augļu kūkus, īraudzisim zoru sadalīšonōs vitōs mums jau pazeīstamōs rātas, kuras arvīn palelynojōs. Taidōs vitōs kūks palik naīzturīgs un dažkōrt naīztur sova poša svora — nūlyust.

Pēc rātas ōrejō izskota īzšķīr valejū un slāgtū vēzi, kuru sauc ari par komulāīnū. Starpība storp obōm formōm gaiši redzama zeīmejumā Nē 22.

Nūvārots, ka ar vēzi ļūti ōtri saslimst kūki, a) kuri stipri apgrīsti pavasarī pēc sulas darbības īsokšonōs, b) ōtri augušōs šķīrnes, jo sulas darbībā īr kaidas traucejūms un c) vōji augušōs šķīrnes, pūtetas uz spēcīgi augušīm pūtcalmīm. Vysūs šīmūs gadījūmūs teik trauceta sulas vīnmārīga izdalīšonōs, kas sovā zīņā veīcynoī vēža sēnītes īsadorbošonu. Lai īzasorgōt nu šōs napateīkamōs slimības, tod jōīvāroj sekušais:

- 1) Sausūs un nūkoltušu zorus nūgost eīstā laikā, rātas nūleīdzynoī ar osu nāzi un aīzsmēret ar pūtvosku voj ellas krōsu.
- 2) Aīzorgōt kūkus nu myzas īvainojūmīm, bet jo taidī rastūs (krusa, īsekti) tod kaļkot, pīdūdūt uz spaiņa kaļka pīna (3—4 mār. nadzāsta kaļka uz 1 sp. yudeņa) 1/2 mār. dzelža vitriola.
- 3) Kūkus graīzīt pēc īspējas mozōk.
- 4) Kūkus nagrist nīkod pēc pūmpuru īzplaukšonas.
- 5) Drenēt pōrlīcīgi mītrus dōrzus.
- 6) Smogōs zemes uzlobōt, pīdūdūt klōt īrdynūšas vīlas (tryuda, smīlts, komposts).
- 7) Nīkod najemt pūtzoros nu slyma kūka (īpaši ar vēzi slymojuša).
- 8) Audzet un stōdīt vīteīm apstōklīm pīmārotas šķīrnes.
- 9) Pūtēt uz vītejūs apstōklūs īzturīgīm pūtcalmīm.
- 10) Māslot vyspusīgi. Stingrī īvārot, lai zemē byutu vīnmār pīteīkuši kalīja, fosforskōbes un kalcīja.
- 11) Āderēt soltuma rātas un saules apdagumus.

Pīsatūrūt pī augšā aīzrōdītīm nusacījumīm, *Nectria ditissima* īvīšonas augļu dōrzā stipri tīks aīzkavēta; bet jo nu tumār vīņa īsarōstu, voj jau ogrōk tur byutu bejuse, tod slymō vīta ar osu nazi jōīzgrīz leīdz vasalīm audīm un jōapsmērej ar putes vosku, eļļas krōsu voj ar mōla un gūvu māslu maīsījumu. Jo 2/3 nu zora pōrjemtas ar vēža sēnīti, tod taidu lobōk nūgrīst leīdz vasalai vītai, jeb leīdz ar stumbru. Stumbra rātas vysaidā zīņā jōlyukoī izgrišt un dezīficet. Daži ļūti īteīc karbolīneumu, kai breīnuma zōlī, kas valk un dzīdej, bet nu sovas puses gūdotūs lasītojus doru uzmanīgus, jo ar karbolīneumu vīgli var nūdarīt klaidu.

Pretsēnīšu šķīdrumi (fungīsīdī) dzelža vitriola (желтый купорос) šķīdynoījums, bordo šķīdrums, dīvsārīnāīns kalcījs un sāra kaļka maīsījums.

Lītošonas kōrtība: rudenī pēc lopu nūbīršonas 10% dzelzs vitriola šķīdynoījums, pavasarī pīrms pūmpuru brīšonas — dīvsārīnāīns kalcīja šķīdynoījums, pēc nuzīdešonas, kod augļi zērņa lelumā — sāra kaļka maīsījums, pēc 2—3 nedelōm — sāra kaļka maīsījums voj 1% bordo šķīdrums, pēc nōkušom 2—3 nedelōm jōatkōrtoj tys pats. Syllōs un mītrōs vosorōs, kod bīzi leīst leīts un nūskoloī fungīsīdus nu auglīm, lopōm un zorīm — jolītoj bīžōkī, skotūtīs pēc vajadzības.

Dzelža vitriola un divsāraino kalcijs šķidrinājums dreikst lietot tikai kūku bezlopu stōvuklī, jo cytaidi var apdādzynāt lopas un augļus, bordo šķidrums jōjem 1% un jōuzmonōs; drūšokais ir sārakaļka maisījums kurš kraupes sēnītei naļau atsateisit, bet lopōm un augļim ļauna nadora. Litojūt sāra kaļka maisījumu, bez bordo šķidruma var iztikt.

Šķidrumu pagatovošona: dzelža vitriola šķidrinājums. Uz 100 mār. yudeņa 10 mār. dzelža vitriola voj uz 1 spaiņa (30 mār.) yudeņa 3 mār. dzelža vitriola. Jōjem kūka, mōla voj akmeņa trauki. Dzelža vitriols šķeist vigli pat soltā yudenī jōlitoj, kod kūki bez lopu stōvuklī.

Divsārainais kalcijs. Mōla pūdā (kurā var vōrit) pamojom pilejut nadaudz yudeņa, dzēs 5 mār. loba dadznota kaļka un postōvigi maisūt ar kūka lōpsteņu lānom ber klōt 3 mār. 24 lotes sāra (сѣра) zīdu. Pēc minūtēm 5, kod pūdā vīnmārigi izjukuse boltgonō masa, pilej pēc iespējas vairōk yudeņa, un vōre 45—60 minutes. Tod izkōš caur situ lelokā kūka voj akmeņa traukā un pilej vēl tik daudz yudeņa ka pavysam iznōk 8 spaiņi (vedri). Pēc atdzysynošonas tyulen jōlitoj, šķidrumu navar uzglobot ilgōk par 24. stundōm. Jōlitoj, kod kūki bezlopu stōvuklī.

Sāra kaļka maisījums. Kūka traukā nalelā yudeņa daudzumā dzēs 3 mār. 24 lotes labi izdadznota gobolaina kaļka. Kod kaļkis sōcs korst, palānam sōk pibērt tikpat daudz sāra zīdu, pi kam pastōvigi maisa. Tod, kod kaļka vōrišonōs apsastōjuse un maisījums pamatīgi sajaukts, pilej 24 stūpi yudeņa, lai vysa masa pilnīgi atdzystu. Jo maisījums ōtri nadabuj atdzist, viņš pījem bryungonu krōsu un tod ir nadarīgs litošonai. Pareizi sagatovotai masai jōbyut dzaltan-boltai. Taidu maisījumu var uzglobōt leidz 2 nedēļōm, bet tod jōpikausej ap 4 lotes cukura. Pirms litošonas pilej tik daudz yudeņa klōt, ka kūpvairums iznōk 8 spaiņi. Aparatā ilej caur sītiņu, ipriķš labi samaisūt. Var litot kurā kotrā laikā bez bailēm, ka lopas voj augļi apdegs. Pilnīgi izpylda bordo šķidruma vītu.

Izdotur rasynošonu tymā laikā, kod kūki jōglob nū kōpurim, sāra kaļka maisījumam pilik ik uz 8 spaiņi maisījuma 3—4 lotes parizes zaļuma.

1% bordo šķidrums. Uz 10 spaiņim yudeņa jōjem 3 mār. vara vitriola (мѣдный купорос) un tikpat daudz loba dadznotā gobolaina kaļka. Vara vitriolu un kaļki šķidrināj un dzēs kotru atsevišķā traukā. Kod šķidrums pilnīgi atdzysuši, obus lej uzreiz lelokā traukā, pi kam pastōvigi jōmaisā. Kaļka pins jōkōš caur smolku sītiņu. Trauki jōjem mōla, akmeņa voj kūka. Pēc tam pilej tik daudz yudeņa klōt, ka kūpdadzums iznōk 10 spaiņi, samaisa un jem litošonai. Bordo šķidrums jōlitoj tamā pošā dinā.

Insektisidi.

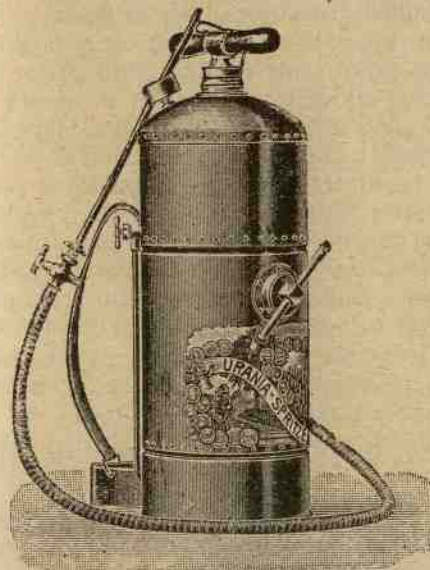
1% zalu zīpu šķidrinājums un tabakas nuvōrijums, ļūti labi leidz pret lopu ūtēm, kai ari parizes zalums, jems 1 lote uz 1 spaiņa yudena un klōtpilikūt 2 lotes kaļka — pret kōpurim.

Miglošonas aparati (sprices). Lai ar augšā aprakstītim šķidrumim kūkus pareizi apmiglotu, tod ir vajadzīgi īpaši aparati. Ši aparati myusu dinōs tai konstrueti, ka šķidrumu pilnīgi pōrvērš miglā, kōpec viņus ari sauc par miglotojim.

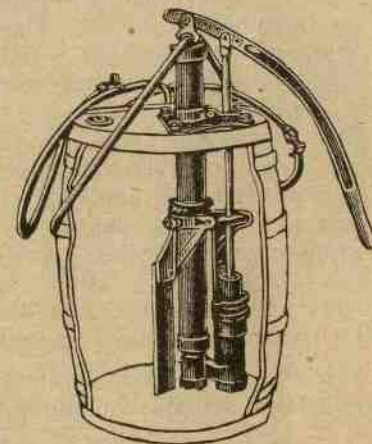
Pi miglošonas stingri jōskotōs uz tū, lai novigais šķidrums uz lopom

Zeim. № 24. Augļu kūku miglotōjs „Vermorel“.

Zeim. № 23. Automatiskais augļu kūku miglotōjs „Urania“.

Zeim. № 25. Augļu kūku miglotōjs „Pomona“.

u. c. kūka daļām nasatacatu pilinūs, bet pārklātu vysa stōda daļas smolka apmiglojuma veidā. Taidā kōrtā izlitojam mozōk skidruma un nav josabeist nu nikaidīm launom sekōm, kaidas biži celōs kūkus vinkōrš apšlōkūt. Ir vairōkas sistemas miglošonas aparatu un dažaidūs lelumūs. Par lobōkīm pašlaik izarōdijuši: a) uz mugūras nasamī — Deidesheimes veina-kolna miglotojs ar pastōvīgu maisitōju, Vermoreļa (zeim. № 24), Automax (zeim. № 23). b) Lelōki par pyrmīm ir miglo-toji Climar № 1, 2 un 3, skotūtis pēc leluma. Divi cylvāki vīnā dīnā var apmiglēt 150—300 augļu kūkus; Pomona (zeim. № 25) un c) Taurīda (pōrlōbōts Pomona). Pat lelōkūs Latvijas dōrzūs vigli var istikt ar Climar, Pomona un Taurīda, pī kam pādeji divi lobōki, bet tūtis arī ir dōrgōki.

Vacōku, nūlaistu dōrzu kūpšona.

Ni ar cervi, ni ar zōgi, bet ar māsli vazumu un ar orkļu lai itam vacā, nūlaistā dōrzā. Byus i nažam, i zōgam sova tisa, bet māsli un orkls — golvonī dzeivības neseji pusdzeivajam nūsyunojušam vōrguļam. Jo dōrzs nav lels, tod gluži vinkōrši ar dōrza dakšōm jōuzrūk, bet jo tys nāispējams, ar škeivu ecežōm valana josagraiza un tod uzmanīgi, lai saknes styprī naivaiņotu, jōuzar. Zemī uzirdynojuēt rudenī un pavasari, yudens nanūtecēs, gāiss pitiks pī saknēm, pate zeme lobōk izavādynōs un barības vilas ōtrōk sasadalīs. Jo svaigi klāva māsli, tod tī rudenī jōizvad un jōistrōdoj, uz 1 pyura vītas rēkinojuēt 80—120 vazumu. Rudenī, breivōkam laikam isastōjuēt, jōizgriz sausi un liki zori un nu krūņa stumbru un rasnōkīm zorīm ar sevišku kapli jōnūkosa vacō, sarepejuse myza leidz gludai. Zoru grīšonu var turpynēt vysu cauru zimu, jo tik kūks nav sasals un temperatura nav zamōka par — 5° C. Aiz myzas arvīn ir pasaslāpuši dažadi kukaiņi, kyuniņos, dažaidu kaitīgu kukaiņu izdātas ūliņas, vējš iness sēnišu sporas u. t. t., kopēc strōdojuēt jōpakloj zam kūka mašas voj maisi, lai nūkasitū myzu vējōk varetu iznycynēt. Caurī stumbri jōizteira, jōpiber ar napyustūšu materialu (upes akmentinim), caurtūms jōaizsmērej ar cementu un jōapsit ar papi, kura nūkrōsojama myzas krōsā. Kod nu stumbra un ramīm zorīm myza nūkasita — pī tīvīm zorīm nāvar pitikt ar kapli — kūki jōapspricej ar 10% dzelža vitriolu, kurs nūess syunu un cytus kaitekļus. Pēc tam kūki jōnūkaļkoj (uz 1 spaiņa yudeņa 3—4 mār. nadzāsta kaļka un 1/2—1 mār. dzelža vitriola).

Pavasari, pyrms pumpuru brīšonas, kūki jōapspricej ar divsārainū kalciņa maisījumu.

Ap pumpuru brīšonas laiku dōrzs jōmāsloj ar vircu voj skidrim ateju māsli (zaltu), kai tu redzejam, runojūt par māslošonu. Skidri māsli ōtrōk isadorboj un tai vysdreizōk atdzeivynosam vacus kūkus.

Vosorā dōrzs pastōvīgi jotur teirs nu nazōlēm, jōirdynojo un jō vajadzigs — jōlej. Jo nav piteikuši klāva māsli, tod jōmāsloj ar zaļmāslojumu.

Jocēinōs ar insektīm un sēnitēm.

Aprōditōs reicibas sekas jau pyrmā rudenī byus sajuytamas: zoru golūs nūvārosit garōkas, kai ogrōkūs godūs jaunaudzes, ōbuļi lelōki un teiri un nōkamam godam bogōts zidu pumpuru krōjums.

Nasaraugut uz taidu kūpšonu, tumār byus gadījumi, kod zoru goli naasadzeivōs, bet gon šur-tur uz zoru leikumīm pasarōdis spēcīgas atvases. Tī ir tai saucamī yudeņa zori. Yudeņa zori nūrōda, ka barības sula, audu būjošonōs dēļ leidz zoru golim navareja nūklyut, sasastōja un tī atsateistīja dažī nu tai saucamīm gulušīm pumpurim. Tei ir zeime, ka kūks jōatjaunoj.

Atjaunōšona jōdora tik tod, kod cytas izejas nav. Kai redzejōm, nazaskotūtis uz zemes apstrōdošonu, māslošonu, kūka calma un zoru teirīšonu, likū un sausu zoru izgrīšonu — dažīm kūkīm zoru goli nabeij atdzeivynojami — vydā uz viņīm pasarōdīja yudeņa zori. Nu jau dorbs vigls: vāci, pusnūmyruši zoru goli jōnūgrīž leidz yudeņa zorīm un rātas jōapsmērej ar pabīzu eļļas krōsu. Yudeņa zori radīs jaunu, vēl kaidu laiku dzeivōt spējīgu krūni; kūks, kai soka, ir atjaunōts. Lūti apdūmīgi jōsareikoj tod, kod yudeņa zoru nav un kūks arī naizaloboj. Tōs vysas ir zeimes, ka kūka myuža gols ir klēt. Nūgrīžūt zorus, mēs vēl paōtrynojām viņa stundu. Jo riskejam kertīs šamā gadījumā pī atjaunōšonas, tod jōatgrīž 1/3—1/2 nu vysīm zorīm. Grīžūt, kūkam pīdūdām voj nū pīramidalu, vaj opoļu formu, kai tu pots kūks atlaun. Grīzuma rātas tagad paleik naapsmāratas, jo pēc vīna goda vēl vīnam ūtram zoram gols byus jōnūgrīž, leidz ar jaunīm zorīm. Kūka atjaunōšona jōizdora pavasari, pyrms pumpuru brīšonas. Jo lopas izplaukušas, tod atjaunōšona jōatlik leidz nōkamam pavasaram. Mozī zariņi uz palykušīm zorīm jōatstōj. Jo kūkam vēl piteikuši energijas, tod leidz rudenam apgrīstu zoru golūs atsateista daudz jaunu zariņu. Nōkušā pavasari daļa nu viņīm jōizgrīž, atstōjuēt vīnīgi tūs, kas vajadzīgi jaunō krūņa atteistībai. Trešā-caturtā godā atjaunōti kūki jau sōk ražōt.

Pī krūņa atjaunōšanas — stypras apgrīšonas — iznōk stōtis vēl tod, jo krusa atsytuse vysus augļu zariņus, kai arī jo krūns vīnpusīgs un mēs grībam viņu izlobōt, un, beigu beigōs, kod jōpōrpūtej.

Runojūt par augļu kūku atjaunōšonu, grību aizrōdit vēl uz vīnu apstōkli, kuram lela nūzeime. Atjaunojuēt vōji augušōs škirnes ar sausīm zoru golīm, napiteik vīn ar tū, jo nūgrīžam šūs nūkoltušūs zorus, bet lobi panōkumi byus tik tod, jo uzpūtesim taidam kūkam spēcīgi augušu un izturīgu škirni. Tei ir sovā ziņā svaiga, vasala ašņa ipūtešona, kas lūti labvēlīgi atsasauc uz kūku ražību, izturību un myuža garumu.

Pōrpūtešona. Pī augļu kūka pōrpūtešonas stōjōs tod, kod ar viņa auglīm kūka ipašņiks nav mirā. Taidi gadījumi ir:

1) Kod dōrzā par daudz vosoras škirnes. Myusu lauku dōrzu lelais pūsts — daudz vosoras ōbelnicu, bet par moz zīnas. Vosoras ōbuli ilgi nastōv, moz nūderīgi ari pōrstrōdošonai un todēl jōatdūd gondreiz par velti. Jo ōbelnicas vēl nav sakrūplotas, tod leidzeklis vīglis un lobs — pōrpūtešona. Izjemums pilaižams tikai pilsātu tyumā, kur tai sokūt ar grūziņu var patāratōjim vosoras ōbuļus aiznest un tod pyrmū lobū cenu dabūt.

2) Kod dōrzā daudz un dažaidas škirnas. Tik tod augļu dōrzs inēsigs un tik tod jemsim lobu cenu par sovīm auglīm uz augļu terga, jo spēsim pīgōdat vairumā kaidu škirni. Leidz šam dōrzu ipašņiku devize bej: — pēc ispējas vairōk škirnes. Kam daudz škirnes dōrzā — lyudzu naudas mokam caurumu aizšyut — pōrpūtejūt viņas vysas ar 1—2 zīmas škirnēm.

3) Kod škirne mozvērtīga. Dažs lobs, nazynodams, ka lelōku kūku var zorūs pōrpūtet izrūk pat veselīgus kūkus, kuri pēc 3—4 godīm dūtu pōrs pyuru ōbuļu. Navys izrokt, bet pōrpūtet.

4) Kod kūks mozražoj. Jo kaida škirne ar sovu augļu lobumu naatsver mozū ražu — nav izdevīgi, ka taidš kūks dōrzā vītu aizjem; — tad lobōk viņus pōrpūtet ar inēsīgokōm škirnēm.

5) Kod augļi kūkā vōji turōs. Kū leidz skaistō bogota zīdešona peļnas dōrzā, jo pyrmais kritnōks vējš vēl puszajus ōbuļus nūtrauc. Taidai škirnei ari naatvēlesim vītu dōrzā — pōrpūtesim.

6) Kod augļi nanūsagatavoj. Škirne pate par sevi var byut dīceik loba, lobokūs apstōklūs, pat pyrklasīga, bet jo myusu dōrzā pilnīgi nanūsagatavoj — viņa nader. Glōbiņš — pōrpūtet.

7) Kod kūks naiztur myusu zīmas. Dažas dīnavydu škirnes soltōkōs zīmōs apsolst, reizū reizēm izsolst zīdu pumpuri un tai caurmārā jemūt kūks nadūd nikaidas peļņas. Kodēl raudōt — izpūtet lobok cīnigu škirni.

8) Kod pots kūks un augļi cīš stīpri nu sēnišu slimībōm. Vīna un tei pate škirne dažaidūs apstōklūs dažaidi ražoj: vīnā vītā tiklab pots kūks, kai ari augļi byus pilnīgi izturīgi pret slimībōm, bet ūtrā — cits. Kas slymoj — lobōk vīna vītā jemt isturigu, inēsigu.

9) Kod gribam audzet škirni, kura bez pūtešonas krūni izsolst. Pimāram, „Dzaltanais Richards“ pī zemes pūtats na vysur izturigs, bet krūni pūtats skaisti pōrzīmoj. Todēl taidas škirnes, kas zamu pūtetas cīš, jōputej izturīgim kūkim krūni. Tu pošu var teikt ari par cytōm augļu kūku sugōm.

Pōrpūtešonu izdora pavasari, gramzdu laikā, t. i. tod, kod myza atlac, bet vēl lopas nav plaukušas. Pēc ispējas der izraudzīt tām, syltu dinu. Leitam leistiūt navar pūtet. Sylts laiks veicynoj kūka darbību un leidz ar tu garantēj pūtes zora pīaugšonu. Solts laiks turpretim darbību gurdyno. Var ari pūtet pavasari, ipriks kūka atmūšonas, bet drūšōk — pūtet darbībai isocūtis. Laimigokōs zemēs, pimāram, Francijā ar taidōm pat sekmēm pūtej rudenī — septembrī — kai pavasari. Syltūs un sausūs rudenūs pūtešona pasadūd ļūti labi. Plūmes un kiršus var ari pī mums rudenī pūtet, bet arvin dreizōk pavasari.

Pōrpūtejama kūka zori jōnūgrīz pyrms dzeivības sōkšonas, pī pūtešonas grīzumu tik atjaunoj. Vacīm kūkim zorus apgrīz leidz pusei, bet jaunōkim leidz $\frac{2}{3}$ nū viņu garuma. Pōrpūtejomū zoru caurmārs 2—3 col. Jo tīvōks zors, jo ōtrōk apaug, kam lela nūzeime pī turpmōkōs kūka veselības, un ūtraidi. Zorus nūgrīzūt pīsatur voj nu pī opolas formas, voj ari pī piramidala krūņa. Jo zoru par daudz, tod likūs izgrīz lai pōrpūtatis kūka krūns nebyutu kai slūta.

Atgrīst zorus labi eisi un tod pūtet vīnu godu vēlok uz jaunizdzeitom atvasēm — naiteicu, jo taidā kōrtā kūkam 2 reizes jōpōrciš brismigo operacija. Kai pīdzeivojumi rōda, taida kūka zori vydā malni. Var byut ari izjēmumi, bet tū jōnūvāroj augl-kūpejam pošam.

Zorus nūgrīz ar žōgi, grīzuma rātas nūleidzyno ar nāzi, reikujūtis pēc vīnas nu daudzējōm pōrpūtešonas metodēm, uzlik nūgrīstō zora golā 1—2—4 izvālatas škirnes žorus ar 2—6 pumpurim, apsin ar rafijas lyuku, apsmērej vysu rātu ar pūtvosku, pīsīn mitiņu, kura gols pasacel par pūtzōrim 1 pādu un kurš vēlok nūderēs zoru pīsīsonai, lai vējs un putni nanūlaustu un — nu pūtešona izdarita.

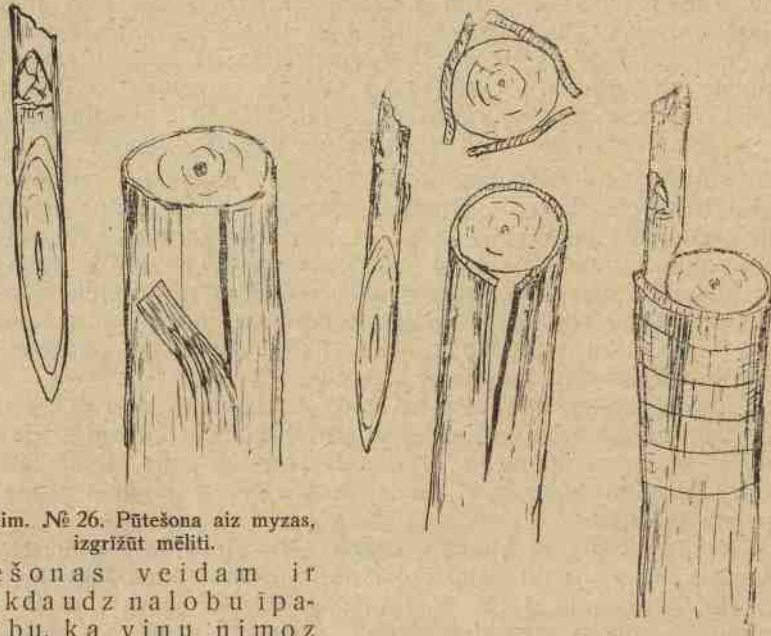
Pī pōrpūtešonas pūtvoskis jojem vyslobokais un taidu dabosim tikai uztycamōs istōdēs. Nalobs pūtvoskis ir biži par cālūni pūtzoru napīaugšonai. Ļūti lobs pūtvoskis pōrpūtešonai ir mōls ar citim gūvu izkōrnijumim (māslim). Par taidu pūtvosku losam ļūti lobas atsauksmes.

Kod uzlikti zori izdzan 3—5 col. garas audzes — tōs vajag pīsīt pī mitiņa. Vosoru aplyukoj lai saites naigrīžas zoru myzā, kodēl arvin tos atsvabyno, bet uz rudenja pusi pavysam nūjem.

Kaidus pōrpūtešonas veidus lai litojam un kod pōrpūtešona cālūsēs?

Pazeistam vacūs un jaunūs pōrpūtešonas veidus. Pamats vīnīm vīns un tys pats — salaisit kūka daļas, tai saucamā „kambiju“ ar ūtra kūka kambiju kūpā — atsašķir tikai tehniskō puse. Pūtešonas mōksla ir tik vaca, ka, nasaskotūt uz vysōm pyulēm, atrast viņas atradeja vōrdu nav izadevis. Jōdumoj, ka pate doba cylvaku vedia uz šōm dūmōm, bet ziniba tik papyldynoja. Dobā nareši sastūpam saaugušus zorus — zors ar zoru tyvu augdami berzejēs, izaceļ rāta un nu cīši saspīzūt jaunōs šyuninas saaug. Myusu dīnēs pazeist pōri par symtu dažaidu pūtešonas veidu.

Vacokais nu viņim ir zoru išķeļūt. Voj nu zora голу pavysam pōršķel un ilik 2 pūtzorus vīnu ūtram pretī, voj ari aizplēš tik leidz pusei un ilik vīnu zoru; vēl lobōk — aizplēst molu vīn, tod vysmoz vyds paleik vasals. Tumār šam pū-

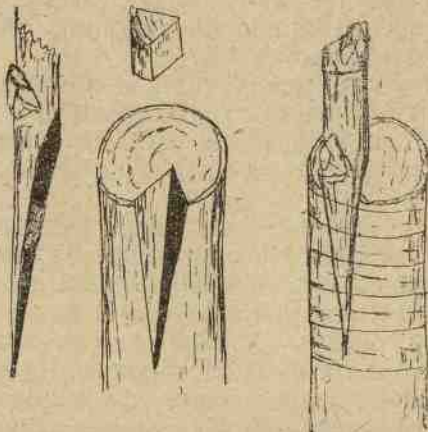

Zeim. № 26. Pūtešona aiz myzas, izgrīzūt mēliti.

tešonas veidam ir tikdaudz nalobu īpašību, ka vīnu nīmoz navajag lītot.

Zeim. № 27. Pūtešona aiz myzas.

Vacōkus kūkus pōrpūtejut lītoj sekošas metodejs: 1) Likt zoru aiz myzas: a) pacelūt myzu obōm pusēm (zeim. № 26), b) pacelūt vīnu pusi vīn, c) izgrīzūt myzā pūtzora plōtumā mēliti (zeim. № 27) un d) aizbōžūt aiz myzas, nīmoz vīnu naīvainojūt.

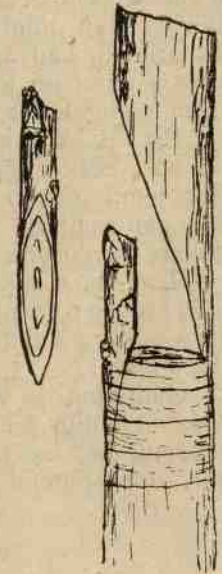

Zeim. № 28. Triangulešona.

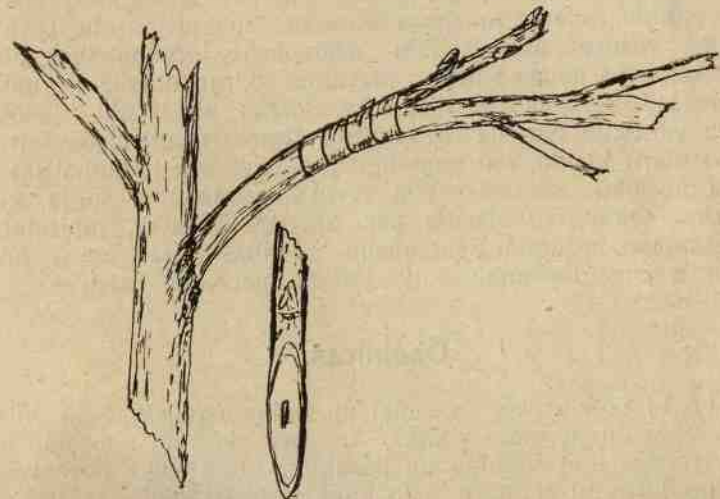
Pūtejut aiz myzas jōizdora vīnkōrēs sleips grīzīns. Vyslobokais nu vīnīm — izgrīzūt mēliti myzas; te rātas napalik nīmoz un pat myzas strēmelite pūtzora mugurpusi uztur mītru. Bet ari vīnkōrši myzu pōrgrīzūt un ilikūt pūtzoru, pīaugš pūtes līti lobi. Aiz myzas pūtejut jōnugaida eīstais grāmzdu laīks, jo myzai naatsalūbūt pūtešona naīzādūs.

2) Ar triangulešonu (zeim. № 28). Istrōdojis pūtejojs strōdoj tik pat veikli, kai likūt zorus aiz myzas. Zorīm ar plōnōku myzu ķeili vīglōk izgrīst un — ūtrāidi. Jozumonōs, lai kambījs sakreit arkambīju. Triangulejūt rātas napalik nīmoz un pī tam pūtzors stīngri turōs. Zeīmejums rōda, kai sagatavojams pūtcalsms un pūtzors.

3) Lītojūt parazītu metodi (zeim. № 30). Pavasari, kod myza atlac, kotram zoram tīmā vītā, kur vīš byutu nūgrīzāms aiz myzas verspusē aizbōž pūtzoru. Jo īspejams, īteicu pūtzorus likt zoru kyukumōs, augums byus stīprōks. Tyvejūs mozūs zariņus izgrīst. Pūtzoru nūgrīž, kai kopulejūt, voj ari pūtejut aiz myzas, myzu pōrgrīž, kai okulejūt, bet vēl lobok — izgrīt vajadzīgō plotuma myzā mēliti. Lelīm zorīm golus nīmoz naapgrīž. Īvainotū vītu apsīn un aizsmērej ar pūtvoskim. Pūtejut šāidi, zori pīaug tik pat lobi, kai okulejūt kūku audzetuvēs; augums līti spēcīgs, pat ledzinojos yudeņa zorīm. Pateicūtīs pūtzora spēcīgam augūmam, mōtes zori sōk lēņōk augt apsakoļ ar zīdu pūmpurīm un dūd bogotu ražu. Augļi nuvalk zoru golus uz leju, tai kai jaunajōm pūtēm vydā pīteikuši gaismas un gaisa, kodēļ tos atsateīsta taipat, kai yudeņa zori, kuras sauc par parazītu, nu kam ari pūtešonas metode nūsaukta par „parazītu metodi“.

Zeim. № 29. Pūtejut rūbā.

Zeim. № 30. Parazītu metode.

Ūtrā nu vālokūs godūs nu mōtes zorim izgrīž tik tūs, kas traucej pūtes atteistību. Kad uzpūtati zori sōk nest augļus, tod nūgrīž mōtes zoru leidz ar pūtes vītu. Nu izteikto redzam, ka litojūt parazitū metodi, kūks ražoj napōrtraukti. Vacī kūki pateicīgoki par parazitū metodi, kai jaunī, vēl naražojūši.

Zeim. № 29 rōda pūtēšanu rūbā.

Pōrpūtešonai pūtzori jōjem nu pilnīgi vasalim kūkim; tik tod dabosim spēcīgu pōrpūtatu kūku. Jo rasnōks pūtzors, jo lobōk. Viņu nūgrīšonas laiks — kod kūks vēl guļ; bet var grīst ari tod, kad augšēji pumpuri jau plaukst. Pādeajā godījumā tyuleņ jōpūteji un jōlitoj apakšēji pumpuri. Zori ar vingadeju kūksni piaug lobōk, kai vacōki.

Pēc 3—4 godīm, izjēmuma gadījumā 6—7, pōrpūtatajs kūks sōk nest augļus, kuri ir taidi poši, kai tim kūkim, nu kurim jēmti pūtzori. Orejōs īpašības kotra puse patur sovas, īkšēji gan mainōs. Todēl tūmār navajag dūmōt, ka zīmas ōbuls, uzpūtats uz vosoras ōbuļa, pōrsavērss par pādejū.

Tai tod vysus augļu kūkus ar naderīgīm augļīm pōrpūteji, cik vīn dreizi īspējams. Vīns vīnīgs nūkavats gods raun naudas mokā lelu rūbu.

Gadījumā, jo vacais dōrzs pōrlīcīgi bīzs, tod vīņu uz ceļa var dabōt vīnīgi pinōcīgi izretojūt, t. i. izrūkūt kotru ūtru kūku, izmeklejūt pēc īspējas nūvōrgušu. Šei ir vīnigo izeja, jo atjauņojūt un pōrpūtejūt pēc pōrs godīm dabūsim tū pošu mudžekli.

Škirņu izvēle.

Nu pareizas škirņu izvēles golvonā kōrtā atsakaroj dōrza īnesība. Latvijas apstōklīs priksrūka jōdud vāļom rudenā un zīmas škirnēm, izjemūt pilsātu tyvumā, kur ari vosoras škirnes labi atsamoksōs. Ryupnicības dōrzā nadreikst byut daudz škirņu; jo vairōk škirņu dōrzā, jo mozōk vīņš īness. 2—3 škirnes mozōkūs dōrzūs un 3—5 — lelokūs, bet na vairōk. Nu tik ir mōksla izmeklēt atteicīgōs škirnes. Lai naizdarīt klaidu, tod pamatīgi jōpazeist vīteji klimatiskī un zemes apstōklī, kai ari vītejū tyvokū saimnicību augļu kūku škirnes. Oplom ir dzeitis pēc dīnyda škirnēm, jōpisatur pī izturīgōm un īnesīgōm zīmeļnicōm. Pelņas dōrzs navar nūsadorbōt ar izmēginošonu, — tys jōdora specialōm īstōdēm.

Ōbelnicas.

1) Antonovka — zīmeļ un vydus Krivijas augļu dōrzūs ījemia vīnu nu pyrmōm vītōm. Ari mes navaram vīņu naivārot. Kūks izturīgs pret soltumu un dažaidōm slimībōm. Zori styngrī un stīpri turōs pī stumbra. Jo kūks pareizi īaudzats, tod pat ražas godūs var iztikt bez bolstim. Raža īsōkōs jau ap 5—6 godu

un 12 godus vacs labi kūpts kūks dūd leidz 14 pudu augļu. Daudz moz māsļotā zemē Antonovka ražoj kotru godu. Augļi leli, pōrmārigas ražas godos videji, ribaini, gon īgarani, gon plokoni. Myza bīza, speidūša, gluda, ar stypru aromu un ar apakšmyzas punktiņōm. Nagotovi augļi zōles zaļi, ar laiku palik zaļgon dzaltoni, bet pilnīgi īsanōkuši vīni ir gaiši dzaltoni. Dažōs vītos Antonovkai ir sōrti vaigi. Meikstums parupš, bolts, sulīgs, veina skōbs, ar īpašu stipru aromu. Augļi sōk nūsagatavōt zeptembri un pogrobūs var stōvet leidz julijam. Jōuzker eistais nujemšonas laiks. Vacī Antonovkas audzetōji soka, ka tikai dzaltonūs augļus dreikstūt jemt nu kūka uzgļabošonai.

Antonovku seviški daudz pīprosa konfektu un konservu fabrikas. Latvijā izplatītas divas variācijas: vīnkōršō Antonovka un Antonovka kamenička. Obas lobas, lai gon daudzi soka, ka pādeja ilgōk un lobōk stōvut.

2) Mōla ōbuls (serinka). Tiklab Vidzemē, kai Kurzemē sastūpami vacī milzeņi, kuri dūd ap 20—25 pudu augļu nu kūka. Kūks drušs nu soltuma, jaunībā ražoj na vysai labi, bet vēļōk apmirinoši. Vyslobōk pasādūd smilšainā mōlā, pīteikuši mītrā, bet na slapjā. Auglis vydeja leluma, īgarans. Kōtiņš eiss; myza gluda, videji bīza, taūkaina, ar stipru īpašu pīgaršu. Pamata krōsa palakzaļa, bet kod auglis gotovs — dzaltonzaļa, dažreiz ar labi stypru sōrtumu. Ir ari augļi gluži bez sōrtuma. Sōrtums sorkona mōla krōsā, nu kam ari nūsaukums — mōla ōbuls. Ir vairōkas pasugas, bet lobokō ir ar mōlu sōrtumu. Meikstums — zaļgonbolts, dažreiz dzaltonbolts, sulīgs, pīteikuši soldons, veina skōbs, ar sevišku mōla ōbuļīm pīmeitūšu, ļūti pateikamu pīgaršu. Augļi īsanōk septembri, bet kaidreiz var uzgļobōt pat leidz jaunam godam. Zamōs, nu vēja aizsorgotos vītōs, mōla ōbuļš cīš nu kraupes.

3) Rudens streipotais — Vidzemes Grāvensteinīts — īaudzets Holandē. Kūks drušs nū soltuma un bez untumim: aug tikpat labi smiltī, kai mōlā. Krūns atteistōs parats, īopoļš; zori nu calma atīt zam taisna lenka (прямой угол) un vacumā nūsakaroj uz leju. Ražōt sōk agri un kōrtīgi. Augļi dīzgon styngrī turōs kūkā. Augļi videja leluma, pat leli, ribaini, dažī īgarani, cyti gondreiz plokoni; pōrgrīsts auglis — šķērsom — izalik treisstyurains. Augļa kōtiņš parasns, vydeja garuma. Myza plōna, gluda, mozlit taūkaina. Pilnīgi gotovīm augļīm pamata krōsa gaiši dzaltona ar vijoletu boltu apspeidumu. Vys auglis pōrklōts ar skaistu sōrtumu. Golvonā kōrtā saules pusē, par kuru stīpōs purpurkarmin krōsas streipas. Meikstums druscīņ īdzaltons, dažreiz teiši zam myzas roza, īrdans, pīteikuši sulīgs, soldons, ar pateikamu veina skōbumu un mozlit nūjaušamu aveņu pīgaršu. Ar nujemšonu nav josasteidz, bet ari nadreikst nūsakavei. Pyrmā gadījumā augļi nav garšīgi — bet ūtrā — navar izgļobōt. Mōla zemē auguši un eistā laikā nūjemti, uzgļobojōs leidz janvarām. Kūks un auglis izturīgs pret kraupi un auglis pats par sevi — pret ōbuļu tōrpu.

4) Borovinka — ruda škirne, bez untumim, ļūti ra-
žīga, samārā moz ciš nu kraupes. Auglis vydeja leluma, skaisti
streipots, pareizas formas.

Nu vosoras ūbuļim — Boltais dzidrajs, Reveles
bumbīru ūbuļš un Snisleps.

Skōbī kiršī: Lotes kirsis (ānas kirsis), Leišu zamaiz
un Ļubka, Skōbīm kiršīm nūzeime pēc munōm dūmōm tikai
leloku centru voj augļu ryupnicibas īstōžu tyvumā.

Saturs.

	Lp. p.
Vitas un zemes izvēle augļu dōrzam	5
Zemes sagatavošona stōdišonai	6
Aizsorgu stōdijumi	7
Dōrza ikōrta	9
Miti un viņu sagatavošona	12
Augļu kūku stōdišona	13
Augļu kūku izrakstišona un uzglobošona leidz stōdišonai	17
Kūku kūpšona stōdišonas godā	18
Krūņa kūpšona leidz augļim	19
Stumbra kūpšona	22
Sakņu kūpšona	24
a) irdynošona	24
b) māslošona	26
c) apyudeņōšona	41
Ražas kūpšona:	
a) ratynošona	42
b) balstišona	42
c) augļu nūjemšona	43
d) augļu škirošona un ipakošona	44
e) augļu uzglobošona svaigā veidā	48
Augļu kūku slimibas:	
a) napimāroti klimatiski, zemes un cyti apstōkļi	50
b) insekti	51
c) sēnites	54
Pretsēnišu škidrumi	57
Vacōku nūlaistu dōrzu kūpšona	60
Atjaunošona	61
Pōrpūtešona	62
Škirnes izvēle	66

Agronoms Od. Turkopuls.
Teirumu idalešona.

Saturs:

Kodēļ navar pa vacam saimņikot? Saimisteibas sistema, teirumu ikōrta un sēju maiņa. Treju teirumu kōrtibas ļaunumi. Dobuls un zōles. Sakņu augi. Lyni. Popuves. Ganibas. Pamati dēļ sējas maiņas izvēles. Tipiskōs sējas maiņas. Kaidu sējas maiņu izraudzet? Jaunas sējas maiņas īvesšona dzeivē. Pareizokas sējas maiņas nuzeime.

Grōmatā 63 lpp. **Moksoj 10 santimus.**

E. Ezergailis.

Rēzeknes aprinķa lūpkūpibas instruktors.

**Pareizō pīna lūpu kūpšona
un ādynošona.**

Ar 9 zeimejumim tekstā.

Saturs:

Tagadejais lūpkūpibas stōvuklis. Lūpu veselibas kūpšona. Pareizō pīna lūpu ādynošona. Uzturošō ražojušō bariba. Pimāri, kai baribas davumi jasastōda. Ādinošonas un baribas pasnegšonas kōrtiba. Dzirdišona. Baribas goldi. Lūpu dzeivsvora nuteikšona. Gūvu grysnicibas kalendars.

Grōmatā 37 lopas puses.

Moksoj 35 santimus.

P. Dindons,

Valsts Bulduru dārzkopības skolas pārzinis.

Agrās lecektis, siltās dobes un ekonomiska augu māja.

Saturs:

Agrās lecektis. Lecaktu ierīkošana. Siltuma nodrošināšana lecektis. Vispārīgi aizrādījumi lecektis kulturu kopšanā. Dažādu jaunu un kaitekļu apkaņošana lecektis. Kulturas: Redisi. Baltie redisi — ledus tilkas. Maskavas baltie lecektis rutki. Salāti. Krešu salāti. Cigoriņu salāti. Špināti. Skābenes. Burkani. Zirņi. Ziedu kāposti. Kartupeļi. Sīpoli. Gurķi. Melones. Tomāti. Baklažans. Turku pipars. Garšas augi. Zemenes. Dārza skostas — spargēļi. Šampinji. Dažādu sakņu un puķaugu dēsta sagatavošana lecektis lauku kultūrām. Siltās dobes. Ekonomiskā siltumnīca — augu mājiņa agro sakņu augu sagatavošanai un audzēšanai.

Grāmatā 64 lapas puses.

Maksā 20 sant.

P. Dindons.

OGU DĀRZS.

Saturs:

Ievadam. Vispārīgi aizrādījumi ogkopībā. Zemenes. Avenes. Jāņogas. Melnās jāņogas. Sarkanās jāņogas. Ērkšķogas.

Grāmatā 42 lapas puses.

Maksā 30 sant.

Lauksaimniecības pārvaldes agrākie izdevumi:

1. Inž.-agr. J. Apsīts. Aizrādījumi jaunsaimniekiem (32 lp.) — La 10 s.
2. Lauksaimniecības dārzkopības specialisti. Aizrādījumi jaunu augļu dārzu ierīkošanā, kopšanā un cīņā ar kaitēkļiem (16 lp.) — " 6 "
3. P. Dindons. Valsts Bulduru dārzkopības skolas pārzinis. Agrās lecektis, siltās dobes un ekonomiska augu māja. (64 lp.) — " 20 "
4. Agr. Od. Turkopuls. Teirumu idaleģona (63 lp.) — " 10 "
5. Agr. E. Bauers. Mākslīgie mēsli. (48 lp.) — " 20 "
6. Agr. J. Varsbergs. Pļavas un ganības. (82 lp.) — " 30 "
7. J. Penģerots. Dārzāju sēklu audzēšana. (33 lp.) — " 20 "
8. I. Latvijas lopkopju kongresa materiāli. (240 lp.) 1 " — "
9. Savstarpējas māļoļu apdrošināšanas biedr. statuti. Paskaidrojumi „Māļoļu apdrošināšana” — " 2 "
10. J. Vitoliņš. Skābarība (55 lp.) — " 30 "
11. Instr. A. Elekss. Cūkkopība. Ar 24 zīm. (80 lp.) — " 20 "
12. Agr. J. Ambainis. Lauksaimn. organiz. mācība. (88 lp.) — " 60 "
13. P. Dindons. Ogu dārzs. (42 lp.) — " 30 "
14. Agr. P. Starcs. Agronomiskās palīdzības sistēmas un organizācijas principi. (93 lp.) 1 " — "
15. Inž. A. Leppiks. Pārskats par arklu konkursu Priekules 1922. g. (39 l.) — " 20 "
16. Agr. P. Galeniņš. Zemes dzīve. Ievads zemes bioloģijā. (55 lp.) — " 70 "
17. Lauksaimniec. departamenta gada grāmata. I gads. Ar 218 ilustrācijām, diagramām un kartogramām. (XIV+545 lp.) 5 " — "
18. Agr. A. Valdmanis. Dzīvnieku anatomija un fizioloģija. (160 lp.) 2 " — "
19. Agr. J. Lūke. Selekcija. (35 lp.) — " 40 "
20. Instr. J. Vitoliņš. Spēkbarība. (37 lp.) — " 20 "
21. Agr. A. Staune. Lauku nezāles un viņu apkaņošana. (108 lp.) Ar 13 krāsotām tabelēm un 30 zīmējumiem eksta. 1 " 50 "
22. Prof. Dr. A. Kirchenšteins. Tīrkulturu nozīme un lietošana piensaimniecībā. — " 20 "
23. Arch. A. Raisters. Lauku saimniecību izbūve. (95 lp.) 1 " 20 "
24. Aizrādījumi lopkopjiem. — " 20 "
25. Agr. Fr. Neilands. Kopmoderniecības, viņu nozīme, dibināšana un darbība. II. papildināts izdevums. — " 20 "
26. J. Ledus. Ienesīga biškopība. Praktiska rokas grāmata ar 40 zīm. tekstā. (165 lp.) 1 " 30 "
27. P. Galeniņš. Latvijas Universitātes asistents. Botanika. 2 " — "
28. Agr. A. Zapoļskis. Augu morfoloģija un anatomija. 20 krāsainas tabeles botanikā. 15 " — "
29. Agr. A. Elksne. Sēklu sagatavošana un sējas veidi. Ar 10 zīm. tekstā. (28 lp.) — " 25 "
30. J. Vitoliņš. Lopkopības pārraudzības biedrības. — " 20 "
31. J. Lūke. Sēklkopības izredzes un uzdevumi. — " 20 "

Izdotās grāmatas un brošūras krājumā pie Valtera un Rapas akciju sabiedrības Rīgā, kā arī citos lielākos grāmatu veikalos. Vairumā pērkot parastais rabats.

11

№ 327

1387
47